

Contents

I. EDITORIAL

2024 – THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON ELECTORAL PROCESSES. DEMOCRACY BETWEEN DEEPPAKE AND ALGORITHMS	
Claudia Gilia	6

II. STUDIES, ARTICLES, OPINIONS

CRITICAL VIEWS ON THE ADDITIONS MADE TO LAW NO. 272/2004 ON THE PROTECTION AND PROMOTION OF CHILDREN'S RIGHTS BY LAW NO. 147/2024	
Teodor Bodoaşcă	13
THE TRANSITION OF IMMOVABLE PUBLICITY SYSTEM – PRINCIPLES AND DEVELOPMENTS FROM THE FRENCH TO THE GERMAN MODEL	
Christine Giulia Abaza	24
LEGAL CLASSIFICATION OF THE ACT OF THE DEFENDANT WHO, BY MEANS OF COERCION, INDUCES THE VICTIM TO MAKE A BANK TRANSFER FROM HIE/HER ACCOUNT TO THE DEFENDANT'S ACCOUNT	
Daniel-Cosmin Sporea	43
INTERGROUP LIABILITY AS A FORM OF LIABILITY IN INSOLVENCY MATTERS. EXAMPLES FROM THE PRACTICE OF INTERNATIONAL COURTS	
Petre-Andrei Târu	52
PROTECTION OF PRIVACY OF RELIGIOUS BELIEFS AND ADOPTED RELIGION	
Dragoş Penca	61
LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT IN CHOREOGRAPHIC WORKS	
Ioana Alexandra Voicu (Ilinescu)	68

III. STUDIES, DISCUSSIONS, COMMENTS (R. Moldova and Ucraina)

THE CONTENT AND LIMITS OF THE TRIAL OF THE CASE
ACCORDING TO THE CONTENT OF THE ACCUSATION
FORMULATED IN THE INDICTMENT, ACCORDING TO THE
PRACTICE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Valeria Pantea.....82

IV. Legislative News92

V. Case-law of the High Court of Cassation and Justice.....143

Cuprins

I. EDITORIAL

2024 – INFLUENȚA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESELOR ELECTORALE. DEMOCRAȚIA ÎNTRE DEEPPAKE ȘI ALGORITMI	
Claudia Gilia	6

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

OPINII CRITICE REFERITOARE LA COMPLETĂRILE ADUSE LEGII NR. 272/2004 PRIVIND PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI DE LEGEA NR. 147/2024	
Teodor Bodoașcă	13
TRANZIȚIA SISTEMULUI DE PUBLICITATE IMOBILIARĂ – PRINCIPII ȘI EVOLUȚII DE LA MODELUL FRANCEZ LA CEL GERMAN	
Christine Giulia Abaza	24
ÎNCADRAREA JURIDICĂ A FAPTEI INCULPATULUI CARE, PRIN CONSTRÂNGERE, DETERMINĂ VICTIMA SĂ EFECTUEZE UN TRANSFER BANCAR DIN CONTUL SĂU ÎN CONTUL INCULPATULUI	
Daniel-Cosmin Sporea	43
RĂSPUNDEREA INTER GRUP, CA FORMĂ DE RĂSPUNDERE ÎN MATERIA INSOLVENȚEI. EXEMPLIFICĂRI DIN PRACTICA INSTANȚELOR INTERNAȚIONALE	
Petre-Andrei Țăru	52
PROTECȚIA INTIMITĂȚII CONVINGERILOR RELIGIOASE ȘI A RELIGIEI ADOPTATE	
Dragoș Penca	61
PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR DE AUTOR ASUPRA OPERELOR COREGRAFICE	
Ioana Alexandra Voicu (Ilinescu)	68

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. Moldova și Ucraina)

CONȚINUTUL ȘI LIMITELE JUDECĂRII CAUZEI DUPĂ CONȚINUTUL
ÎNVINUIRII FORMULATE ÎN RECHIZITORIU, CONFORM PRACTICII
REPUBLICII MOLDOVA

Valeria Pantea.....82

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

LEGEA CETĂȚENIEI ROMÂNE NR. 21/1991, CODUL FISCAL ȘI ALTE
ACTE NORMATIVE – MODIFICĂRI (O.U.G. NR. 100/2024)

Redacția Pro lege.....93

LEGEA CONCURENȚEI NR. 21/1996 – MODIFICĂRI
(O.U.G. NR. 99/2024)

Redacția Pro lege.....103

LEGEA NR. 49/2022 PRIVIND DESFIINȚAREA SIIJ, PRECUM ȘI PENTRU
MODIFICAREA C. PR. PEN. – MODIFICĂRI (LEGEA NR. 213/2024)

Redacția Pro lege.....107

STABILIREA UNOR MĂSURI ÎN DOMENIUL SIGURANȚEI RUTIERE
(O.U.G. NR. 97/2024)

Redacția Pro lege.....109

APROBAREA PROCEDURII PRIVIND ORGANIZAREA ȘI ÎNSCRIEREA
ÎN CADRUL REGISTRULUI RO E-FACTURA EXECUTĂRI SILITE
(OPANAF NR. 3769)

Redacția Pro lege.....112

LEGEA NR. 214/2024 PRIVIND UTILIZAREA SEMNĂTURII
ELECTRONICE ȘI PENTRU MODIFICAREA C. PROC. CIVILĂ ȘI A
ALTOR ACTE NORMATIVE

Redacția Pro lege.....117

PROCEDURA DE RESTITUIRE A TVA AFERENTE ACHIZIȚIILOR
DE BUNURI SAU SERVICII (...), PENTRU CARE SE APLICĂ SCUTIREA
DE TAXĂ CONFORM ART. 294 ALIN. (5) LIT. A)-B¹) C. FISC.
(OMF NR. 3044/2024)

Redacția Pro lege.....132

LEGEA NR. 165/2013 PRIVIND MĂSURILE PENTRU FINALIZAREA PROCESULUI DE RESTITUIRE A IMOBILELOR PRELUATE ÎN MOD ABUZIV ÎN PERIOADA REGIMULUI COMUNIST ÎN ROMÂNIA - MODIFICĂRI (LEGEA NR. 223/2024)	
Redacția Pro lege	137

LEGEA NR. 143/2000 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI ȘI CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI - COMPLETARE (LEGEA NR. 234/2024)	
Redacția Pro lege	140

LEGEA NR. 61/1991 PENTRU SANȚIONAREA FAPTELOR DE ÎNCĂLCARE A UNOR NORME DE CONVIEȚUIRE SOCIALĂ, A ORDINII ȘI LINIȘTII PUBLICE - COMPLETARE (LEGEA NR. 233/2024)	
Redacția Pro lege	142

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

RIL

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 9/2024 (M. OF. NR. 637/04.07.2024): ART. 113 ALIN. (2) LIT. A) DIN O.U.G. NR. 99/2006 PRIVIND INSTITUȚIILE DE CREDIT ȘI ADECVAREA CAPITALULUI	
Redacția Pro lege	143

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 12/2024 (M. OF. NR. 678/15.07.2024): ART. 6 ALIN. (1) ȘI ART. 5 ALIN. (5) DIN O.U.G. NR. 94/2000 PRIVIND RETROCEDAREA UNOR BUNURI IMOBILE CARE AU APARTINUT CULTELOR RELIGIOASE DIN ROMÂNIA	
Redacția Pro lege	145

HP

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 21/2024 (M. OF. NR. 633/4.07.2024): ART. 5 ALIN. (6) ȘI ALIN. (7) DIN DECRETUL-LEGE NR. 118/1990 PRIVIND ACORDAREA UNOR DREPTURI PERSOANELOR PERSECUTATE DIN MOTIVE POLITICE	
Redacția Pro lege	147

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 28/2024 (M. OF. NR. 669/12.07.2024): ART. 30 ALIN. (44) DIN LEGEA NR. 263/2010 PRIVIND SISTEMUL UNITAR DE PENSII PUBLICE	
Redacția Pro lege	149

I. EDITORIAL

2024 – INFLUENȚA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESELOR ELECTORALE. DEMOCRAȚIA ÎNTRE DEEPPFAKE ȘI ALGORITMI

*Cercetător științific, gr. II/Conf. univ. dr. Claudia GILIA
Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”,
Universitatea „Valahia” din Târgoviște,
Facultatea de Drept și Științe Administrative*

I. De la democrația clasică la democrația prin Internet

Ce este democrația nu poate fi separat de ceea ce trebuie să fie ea. *O democrație există numai în măsura în care idealurile și valorile sale îi dau viață*¹.

Din cele mai vechi timpuri, oamenii și-au imaginat un sistem politic ai cărui membri se consideră egali din punct de vedere politic, guvernează împreună și sunt înzestrați cu toate calitățile, resursele și instituțiile necesare pentru a se autoguverna.

Democrația este un concept care, în principiu, sfidează definirea. Democrația este o formă de *perfectiune morală*. Ea dimensionează atât organizarea și funcționarea puterii, pentru a o umaniza, cât și modul de viață al cetățenilor, pentru a-l modela. Chiar dacă ea nu este forma perfectă de guvernare, căci, încă din scrierile lui Rousseau, se evidențiază că, „luând cuvântul (democrație, s.n.) în sensul lui strict, o adevărată democrație n-a existat niciodată și nici nu va exista vreodată”², până la inventarea unei alte forme de exercitare a puterii, democrația rămâne borna la care toții indivizii trebuie să se raporteze.

¹ Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*, Ed. Polirom, Iași, 199, p. 34.

² Jean-Jacques Rousseau, *Contractul social*, Ed. Antet Press, Prahova, p. 63.

De la democrația directă, la cea semi-directă, la cea reprezentativă sau cea referendară³, astăzi s-au avansat concepte precum *democrație colaborativă* sau *crowdorație*⁴ ori *democrație wiki*⁵.

Societatea omenească se află în fața unor noi provocări. Schimbările care se petrec cu o viteză uimitoare în viața noastră determină adaptarea din mers a indivizilor la tehnici și instrumente digitale care le-au schimbat profund felul de a-și desfășura activitatea de a comunica, de a interrelaționa.

Tehnologia digitală modelează deja comportamentul și emoțiile umane, care la rândul lor influențează angajamentul oamenilor față de autoritățile statale sau față de procesul democratic. Inteligența artificială (IA) este din ce în ce mai prezentă în procesul de guvernare.

Ne putem imagina astăzi democrația altfel decât cea în care poporul hotărăște direct sau prin reprezentanții săi asupra problemelor din societate? Însuși Rousseau menționa în celebra sa lucrare „Contractul social” că, „fiecare dintre noi pune în comun persoana și puterea lui, sub conducerea supremă a voinței generale; și primim *in corpore* pe fiecare membru, ca parte indivizibilă a întregului”⁶.

Democrația viitorului, radical schimbată față de cea din Antichitate, va trebuie să răspundă mult mai multor provocări.

II. Influența inteligenței artificiale asupra proceselor electorale

Linia de demarcație dintre tehnologia care ne *influențează* și cea care ne *manipulează* nu este întotdeauna foarte fină. Tehnologia digitală ne poate spori, dar și limita libertatea în același timp. Prin programele utilizate, tehnologia digitală poate să ne reconfigureze obiecte pe care le avem, fără consimțământul și, de mult ori, chiar fără cunoștința noastră (sunt cunoscute situațiile în care Facebook a cenzurat anumite mesaje ori când o aplicație a cules date despre viața noastră).

După cum a subliniat recent Raportul privind riscurile globale⁷, dezinformarea a devenit o amenințare majoră la adresa stabilității politice și a încrederii în

³ Așa cum evidențiază Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 34.

⁴ Expresia „inteligență artificială” a fost utilizată, pentru prima dată, în 1955, de către John McCarthy de la Colegiul Dartmouth din New Hampshire, în cadrul unei propuneri de proiect de cercetare.

⁵ Jamie Susskind, *Politica viitorului. Tehnologia digitală și societatea*, Ed. Corint, București, 2019, p. 276.

⁶ Jean-Jacques Rousseau, *op.cit.*, p. 16.

⁷ A se vedea: Global Risks 2023 Report, 18 Th Edition - *Digital rights: privacy in peril* -, pp. 42-45. Raportul este disponibil online:

https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf?_gl=1*y478bd*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjw4ZWkBhA4EiwAVJXwqfm1vUAislzOXWDYUkPiguFYWiJPgHS9YNL_9xh1BS5NBN1-OKy7GBoCYXAQAvD_BwE.

instituții. Rețelele de socializare și media online sunt deosebit de vulnerabile la aceste manipulări, fiind concepute pentru a maximiza implicarea utilizatorilor prin prezentarea acestora cu conținut viral, susceptibil să-i intereseze, indiferent de veridicitatea acestuia. În acest context, dezinformarea a devenit o armă formidabilă pentru influențarea opiniei publice și perturbarea proceselor democratice.

Dezinformarea a fost folosită pentru a discredita instituțiile democratice, a semăna neîncrederea în societate și a ataca oponenții politici. Rețelele de socializare au fost folosite de grupuri extremiste pentru a trimite mesaje de ură și a incita la violență. Rețelele de socializare sunt, de asemenea, un instrument important al mișcărilor online (exemplu: *Occupy*, *Indignados*, *Primăvara Arabă*, *Gilets Jaunes*, *Mișcarea #REZIST*)⁸.

În mod special, procesele electorale au fost influențate de IA. În campaniile electorale din ultimii ani se folosesc numeroase instrumente online pentru organizarea evenimentelor, pentru propagarea programelor politice, pentru transmiterea mesajelor candidaților, pentru strângerea de fonduri, pentru analiza modului în care electoratul reacționează la diferite mesaje sau propuneri ale candidaților.

În ultima perioadă, partidele politice utilizează *big data* pentru a realiza profilul electorilor, pentru a putea să le moduleze comportamentul, mai ales cel politic, pentru a le anticipa intențiile de vot⁹.

Așa cum știm, libertatea din cele mai vechi timpuri a reprezentat esența democrației. Montesquieu afirma că: „nu există niciun alt cuvânt care să fi primit înțelesuri mai diferite și care să fi frapat spiritele în atâtea moduri precum cel de *libertate*. Unii l-au perceput ca pe înlesnirea de a-l debarca pe acela căruia îi conferiseră o putere tiranică; alții, ca dreptul de a-l alege pe acela căruia trebuia să i se supună; alții încă l-au considerat dreptul de purta arme și de a exercita violența; iar

⁸ Claudia Gilia, *Viitorul democrației în lumea inteligenței artificiale*, Palatul de Justiție, Universul Juridic, iunie 2023, p. 16.

⁹ Milioane de date personale ale utilizatorilor Facebook au fost colectate fără consimțământ de către firma Cambridge Analytica pentru a fi utilizate în principal pentru publicitate politică. Aceste date au fost utilizate pentru a realiza profilul psihologic al utilizatorilor. Aplicația a purtat denumirea „*This Is Your Digital Life*” (Aceasta Este Viața Ta Digitală). Acest lucru a permis crearea unor reclame îndreptate cu precizie excepțională către alegătorul individual.

Un alt exemplu îl constituie *Nation Builder* este un soft creat de o companie din SUA și care este folosit în mii de campanii electorale și de marketing din întreaga lume. El a fost utilizat de echipele de campanie ale lui Donald Trump în 2016, de cea a lui Emmanuel Macron în 2017 sau de echipa campaniei pro-Brexit în 2016. A fost folosit chiar de Parlamentul European, pentru a mobiliza lumea la vot în 2019, însă a creat controverse privind respectarea GDPR.

Softul este un organizator de contacte, folosind criterii precum localizarea, interesele și preferințele de vot ale utilizatorilor care acceptă să dezvăluie astfel de informații sau care sunt deja publice în mediul online. Pentru o campanie electorală, este o unealtă foarte bună de a ști unde are bazele de susținători, dar și de a gestiona comunicarea cu ei, prin newsletter sau mesaje în masă.

alții l-au socotit privilegiul de a nu fi ocârmuiți decât de un compatriot sau de propriile legi.

(...) Este adevărat că în democrații, poporul pare să facă ce vrea; dar libertatea politică nu înseamnă nicidecum să faci ce vrei. Într-un stat, adică într-o societate unde există legi, libertatea nu poate însemna decât posibilitatea să faci ceea ce trebuie să vrei și nu a fi constrâns să faci ceea ce nu trebuie să vrei. (...) Libertatea este de a face tot ceea ce permit legile”¹⁰.

Întrebările pe care ni le punem sunt: *Cât de liberi mai suntem, astăzi, în luarea deciziilor? În ce măsură opțiunile noastre electorale se mai bazează pe o abordare reală, rațională? Cât de influențate de social media sunt opțiunile noastre de vot? Cine controlează tehnologia? Cine deține controlul asupra acestor instrumente?*

Astăzi vorbim de utilizarea *boților*¹¹ sau *troll-ilor* în campaniile electorale și mai puțin de dezbateri față în față, de contactul direct al alegătorilor cu candidații.

Pentru liderii politici, notorietatea este esențială, deoarece se convertește în câștig teritorial în spațiul virtual. Teritoriul oferit de mediul online nu se măsoară în kilometri pătrați, ci în numărul de indivizi câștigați ca audiență¹².

Odată cu pătrunderea cât mai profundă a instrumentelor IA în procesul democratic, partidele nu mai sunt considerate ca fiind reprezentative pentru întreaga societate sau chiar și pentru o parte a sa, iar liderii ajunși în diferite funcții, ca efect al realizării la un anumit moment al unei majorități de conjunctură, sunt etichetați drept ilegitiimi. Ideea unei *democrații directe/online* pare să prindă din ce în ce mai mult contur în rândurile utilizatorilor Facebook sau Twitter.

Adesea, dezbaterile de idei, dezbaterile din Parlament s-au mutat pe TikTok. Live-urile pe Facebook tind să devină o a doua „agora” pentru mulți politicieni și pentru susținătorii lor. Internet apare adesea ca un mijloc de *mobilizare politică*, fiind utilizat și ca instrument direct al procesului electoral (exemplu: votul electronic). Dezvoltarea sa este susceptibilă de antrenarea unei reconfigurări a spațiului public și prin asta a unei noi inflexiuni a noțiunii de „*opinie publică*”¹³. Guvernanții sunt ținuti să fie omniprezenți mediatic, ceea ce presupune în sarcina acestora crearea permanentă de știri. Oamenii politici au nevoie să fie prezenți constant în media.

¹⁰ Montesquieu, *Despre spiritul legilor*, Cartea a XI-a, Capitolul II și Capitolul al III-lea, Ed. Antet, București, 2011, pp. 194-195.

¹¹ Rolul lor este să provoace. Să vină cu un discurs foarte agresiv, pentru că emoțiile negative circulă foarte bine online. Circulă de șase ori mai repede decât emoțiile pozitive. Prin ei se provoacă și să întrețină un discurs steril. Orice ai spune să convingi omul nu-l convingi, pentru că intenția lui nu e să fie convins, ci să întrețină o discuție aiurea care deviază de la alte subiecte.

¹² Pentru detalii, Gabriel Stoiciu, *Expansiunea social media și transformarea angajamentului civic*, „Revista română de sociologie”, Serie nouă, anul XXX, nr. 5–6, București, 2019, p. 385. Materialul este disponibil online: <https://www.revistadesociologie.ro/sites/default/files/04-gabriels.pdf>

¹³ Jacques Chevallier, *L'État post-moderne*, LGDJ, Paris, 2017, p. 273.

Prestațiile lor mediatice au devenit elemente cheie ale „meseriei” de politician. Notorietatea lor se joacă în fața audienței și a comentatorilor politici (fie că sunt jurnaliști sau politologi) care vor da „verdictul” cu privire la prestația lor. Comunicarea, prin intermediul rețelelor de socializare, a devenit una directă și personalizată cu „cyber-cețățenii” (cum îi numește Jacques Chevallier).

Utilizarea tehnologiei în comunicarea dintre guvernanți și guvernați este benefică, însă ea are și valențe negative. Linia de demarcație dintre tehnologia care ne influențează și tehnologia care ne manipulează nu este întotdeauna limpede. În viitor, s-ar putea să ne fie greu de spus „dacă o anumită formă de supraveghere sau de control a percepției ne va face mai autonomi sau dacă, de fapt, va exercita controlul într-un mod prea subtil pentru a fi sesizat”¹⁴.

Programele AI „generative” permit acum oricărui individ să creeze texte și imagini convingătoare, în doar câteva secunde. Acest lucru a făcut mai ușor și mai ieftin ca niciodată să se producă conținut „deepfake”, în care protagoniștii par să spună sau să facă lucruri pe care nu le-au făcut niciodată¹⁵.

Utilizarea inteligenței artificiale a îmbrăcat noi forme. Astfel, în anul 2022, în Danemarca a fost creat prin intermediul inteligenței artificiale o formațiune politică sub denumirea - Partidul Sintetic -, o formațiune politică care își propunea să participe la alegerile parlamentare din 2023. „*Det Syntetiske Parti*”¹⁶ este opera unui colectiv de artiști denumiți Computer Lars. Asker Bryld Staunaes, reprezentantul colectivului de creatori a declarat că scopul creării unui astfel de partid este „*conectarea inteligenței artificiale și a oamenilor pentru a înțelege ce cred oamenii cu adevărat despre politică și a merge împotriva firului discursului politic dominant*”¹⁷. În ciuda acestui demers, formațiunea politică nu a participat la alegerile din Danemarca.

În practica politică, observăm că din ce în ce mai mulți politicieni utilizează AI pentru a realiza diferite cercetări, video-uri, imagini sau chiar de a crea amendamente la legi prin intermediul ChatGPT.

În opinia noastră, inteligența artificială și social-media vor juca un rol definitoriu în campaniile electorale și chiar în determinarea opțiunilor de vot ale alegătorilor în alegerile din 2024, organizate la nivel mondial. ChatGPT este deja utilizată pentru crearea primelor drafturi de speche-uri și a materialelor pentru campaniile electorale, a textelor ce vor fi transmise pentru strângerea de fonduri

¹⁴ Jamie Susskind, *op. cit.*, p. 195.

¹⁵ Impactul *deepfake*-urilor va depinde într-o mare măsură de eforturile companiilor de social media de a le combate. Mai multe platforme, cum ar fi YouTube, dar și Facebook și Instagram de la Meta, au implementat politici pentru a semnaliza conținutul generat de inteligență artificială. Alegerile din 2024 vor reprezenta primul test major pentru a stabili dacă metodele funcționează sau nu.

¹⁶ A se vedea: <https://www.instagram.com/detsyntetiskeparti/>.

¹⁷ A se vedea: <https://www.lefigaro.fr/international/danemark-un-parti-politique-gere-par-une-intelligence-artificielle-veut-faire-son-entree-au-parlement-20220805>.

pentru acestea. AI poate crea campanii politice hiperpersonalizate¹⁸ și hiperlocalizate. Există temeri majore cu privire la ceea ce unii experți numesc „tsunami-ul” dezinformărilor (falsuri convingătoare, imagini fabricate, video-uri false, a voci false ale diferiților competitori electorali).

Este nevoie însă de o reglementare riguroasă a modului în care acestea sunt utilizate și, mai ales a sancțiunilor care sunt stabilite în cazul în care acestea afectează drepturile indivizilor¹⁹. Este cunoscut faptul că, în decembrie 2023, după ani de negocieri, Uniunea Europeană a adoptat Legea privind AI, primul set de reglementări specifice din lume pentru inteligența artificială. Specialiștii europeni au împărțit produsele IA în patru clase de risc: risc inacceptabil, risc ridicat, IA generativă și risc limitat. Acest document trebuie acum aprobat oficial de Parlamentul European și de Consiliu, organul reprezentativ al celor 27 de state membre, care urmează să aibă loc în aprilie 2024, la sfârșitul legislaturii Parlamentului European. Statele membre vor avea apoi la dispoziție doi ani pentru a transpune legislația privind IA în legislația națională. Așa cum observăm, din păcate, reglementarea implică un proces îndelungat, care la momentul în care va intra efectiv în vigoare cu certitudine nu va mai corespunde situațiilor concrete în care AI funcționează, căci tehnologia evoluează în fiecare zi.

Scurte considerații finale

Est cert că instrumentele tehnologiei moderne sunt parte integrantă din viața politică. Din ce în ce mai mult, partidele politice, dar și oamenii politici utilizează AI în activitatea pe care o desfășoară.

Analistii fenomenului politic au reliefat atât avantajele, dar mai ales pericolele la adresa manifestării libere a cetățenilor. Influențele tehnologiei digitale asupra psihologiei umane sunt majore. Este destul de dificil să răspundem la întrebarea: *În ce măsură noile evoluții tehnologice mai răspund filosofiei politice clasice instituite de Locke în care apartenența la societate politică a indivizilor se bazează de voința lor proprie?*

Căci, așa cum afirma Locke: Trebuie să se înțeleagă că oricine intră din starea naturală într-o colectivitate renunță în favoarea majorității colectivității la întreaga putere, necesară scopurilor pentru care se intră în societate. Iar aceasta se face pur

¹⁸ Spre exemplu, în campania prezidențială din SUA, AI este utilizată pentru a transmite mesaje în limbile sau dialectele minorităților de pe teritoriul statului respectiv.

¹⁹ Geoffrey Hinton, unul dintre părinții inteligenței artificiale, fost angajat la Google, a avertizat recent cu privire la pericolele pe care le prezintă propria sa creație. Inteligența artificială generativă, a spus el, ar putea fi în curând mai inteligentă decât oamenii care au creat-o (*"I think we're moving into a period when for the first time ever we may have things more intelligent than us"* – Scot Pelley, *"Godfather of Artificial Intelligence"* Geoffrey Hinton on the promise, risks of advanced AI, 8 October, 2023, <https://www.cbsnews.com/news/geoffrey-hinton-ai-dangers-60-minutes-transcript/>).

și simplu prin înțelegerea privind unirea într-o societate politică, acesta fiind întregul contract ce poate exista sau trebuie să existe între indivizii care intră într-o comunitate sau dau naștere acesteia. Astfel, *ceea ce dă naștere și în mod efectiv constituie societatea politică nu e altceva decât consimțământul unui număr de oameni liberi*, care acceptă majoritatea, de a se uni și de a se încorpora într-o asemenea societate. Iar aceasta, și numai aceasta, e ceea ce a dat ori ar putea da naștere unei *cârmuiri legitime în lume*²⁰.

Conchidem că este *nevoie de reglementarea unui nou **contract social** care să asigure că cetățenii rămân depozitarii suveranității, iar tehnologia avansată are menirea de a sprijini omenirea în dezvoltarea sa și să nu de a determina eliminarea libertății individuale, ca parte a ființei umane.*

²⁰ John Locke, *Al doilea tratat despre cârmuire. Scrisoare despre toleranță*, Ed. Nemira, București, 1999, p. 115.

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

OPINII CRITICE REFERITOARE LA COMPLETĂRILE ADUSE LEGII NR. 272/2004 PRIVIND PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI DE LEGEA NR. 147/2024

Prof. univ. dr. habil Teodor BODOAȘCĂ
Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu Mureș

Abstract

Law no. 147/2024¹ supplemented art. 9 and art. 48 Law no. 272/2004², to which he introduced a new paragraph, which regulates certain rights for minor mothers who have reached the age of 16. In his firefighter style, just 25 days ago, the Romanian Parliament amended Law no. 272/2004 with Law no. 123/2024³. We did not intend to criticize the way in which, over time, Parliament amended and supplemented Law no. 272/2004⁴, but only the unusual additions brought to it by Law no. 147/2024. Our interest in this untimely legislative intervention was piqued by its futility and the legal problems it generated.

Keywords: *full exercise capacity of the minor aged 16; the rights of the minor parent; the equality of parents regarding the exercise of parental authority.*

1. Dreptul mamelor minore în vârstă de 16 ani de a decide cu privire la copilul lor. Art. 9-16 din Legea nr. 272/2004 reglementează dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității⁵. În conținutul art. 9, după ce este recunoscut acest drept, sunt

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I (în continuare M. Of.) nr. 497 din 29 mai 2024.

² Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004 și republicată în nr. 159 din 5 martie 2014.

³ Publicată în M. Of. nr. 414 din 7 mai 2024. Legea nr. 123/2024 a fost adoptată de Parlament în data de 30 aprilie, iar Legea nr. 147/2024 în data de 24 mai 2024.

⁴ Până la data studiului, Legea nr. 272/2004 a fost modificată și completată de 15 legi și 6 ordonanțe de urgență. *Brevitatis causa*, în cuprinsul studiului referirile la anumite dispoziții din Legea nr. 272/2004 se vor face, de regulă, fără indicarea actului normativ.

⁵ Art. 9-16 din Legea nr. 272/2004 transpun dreptul copilului la identitate așa cum este stabilit de art. 7-8 din Convenția cu privire la drepturile copilului [adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în

stabilite: elementele identității; dreptul părinților și îndatorirea autorităților și instituțiilor statului în legătură cu stabilirea și păstrarea acestor elemente; înregistrarea copilului imediat după naștere și dreptul acestuia de a avea, de la această dată, un nume, de a dobândi o cetățenie și, dacă este posibil, de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit, crescut și educat de aceștia; dreptul părinților de a alege numele și prenumele copilului; dreptul copilului de a-și păstra cetățenia, numele și relațiile de familie, în condițiile prevăzute de lege fără nicio ingerință; obligația instituțiilor și autorităților publice de a lua de urgență toate măsurile necesare în vederea restabilirii identității copilului, în situația în care se constată că un copil este lipsit, în mod ilegal, de elementele constitutive ale identității sale sau de unele dintre acestea.

Potrivit art. 9 alin. (2¹) din Legea nr. 272/2004⁶, „mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, au dreptul să decidă cu privire la copilul lor, putând să semneze documente cu caracter medical și/sau administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului”⁷. În pofida contextului în care este situată, această dispoziție legală reglementează un drept al mamei. Acesta nu are legătură cu dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității sale⁸. Strict legal, alin. (2¹) nu poate constitui temei juridic pentru a permite mamei să semneze documente cu caracter medical și/sau administrativ care privesc anumite aspecte

data de 20 noiembrie 1989. România a ratificat Convenția cu Legea nr. 18/1990 (publicată în M. Of. nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în nr. 314 din 13 iunie 2001)] (pentru detalii cu privire la dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității sale, a se vedea: M. Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2022, București, 2022, pp. 460-461; E. Florian, *Protecția drepturilor copilului*, ed. a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2007, pp. 32-43; C. C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 283).

⁶ Alin. (2¹) a fost introdus la art. 9 din Legea nr. 272/2004 de ART. UNIC. pct. 1 din Legea nr. 147/2024.

⁷ În varianta inițiatorului, art. 9 alin. (2¹) a prevăzut că „mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, au dreptul să decidă cu privire la copilul lor, putând să semneze orice document cu caracter medical și social ce are legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea acestuia” [disponibil la adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 1 iulie 2024)]. Modificările aduse în procesul de adoptare a inițiativei legislative sunt neesențiale. Din perspectiva fondului, textul inițiatorului a rezistat filtrului realizat de avizul Consiliului Economic și Social (act formal), Avizul Consiliului Legislativ și avizele formale a cinci comisii din Camera Deputaților (Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale; Comisia pentru sănătate și familie; Comisia pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați; Comisia pentru muncă și protecție socială; Comisia juridică, de disciplină și imunități [disponibile la adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 1 iulie 2024)]]. Singurul aviz în care au fost formulate anumite observații și recomandări este cel al Consiliului Legislativ, însă ignorate în procesul de adoptare a Legii nr. 147/2024.

⁸ Potrivit normelor de tehnică legislativă, „articolul cuprinde, de regulă, o singură dispoziție normativă aplicabilă unei situații date”, iar structura acestuia „trebuie să fie echilibrată, abordând exclusiv aspectele juridice necesare contextului reglementării” (s.n.) [a se vedea art. 47 alin. (1) teza a II-a și alin. (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (publicată în M. Of. nr. 139 din 31 martie 2000 și republicată în nr. 260 din 21 aprilie 2010)].

care decurg din exercitarea dreptului copilului la stabilirea și păstrarea identității. Spre exemplu, mama nu și-ar putea motiva cererea pentru alegerea numelui sau prenumelui copilului său pe dispozițiile art. 9 alin. (2¹). În acest caz, temeiul de drept este alin. (3) al art. 9, care prevede că „părinții aleg numele și prenumele copilului, în condițiile legii”⁹. Oricum, această cerere nu poate fi inclusă în categoria documentelor medicale sau/și administrative, chiar dacă organul căruia îi este adresată este unul administrativ, în speță, Serviciul Public Comunitar Local de Evidență a Persoanelor.

Inițiatorul Legii nr. 147/2024¹⁰ și-a motivat demersul pe faptul că „este necesară o modificare legislativă, care vizează *dobândirea capacității de exercițiu depline a mamelor minore care împlinesc vârsta de 16 ani*, astfel încât acestea să poată decide pentru ele și pentru copilul lor *în lucrul cu instituțiile statului*”¹¹, dar și să beneficieze direct de servicii și prestații financiare, nefiind nevoie de un intermediar în acest sens (reprezentantul legal al mamei minore-părinte, tutore, partener de viață etc)” (s.n.)¹². S-a dorit ca mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, să dobândească capacitatea de exercițiu deplină, fapt ce le-ar fi conferit dreptul să încheie singure acte juridice, fără să fie reprezentate, asistate ori autorizate de alte persoane, autorități sau instituții¹³. Aceste mame ar fi avut îndatorirea legală de a reprezenta copilul pentru încheierea actelor juridice¹⁴. Contrar acestui obiectiv, în condițiile art. 9 alin. (2¹), puterea de decizie a mamei minore cu privire la copilul

⁹ A se vedea: art. 84 C. civ.; art. 15 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă (publicată în M. Of. nr. 282 din 11 noiembrie 1996 și republicată în nr. 339 din 18 mai 2012); art. 9 alin. (1)-(2) și alin. (3)-(5) din Legea nr. 272/2004 [pentru detalii, a se vedea: E. Chelaru, *Identificarea persoanei fizice*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, de Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2021, pp. 110-111; C. T. Ungureanu, I. - Al. Toader, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 434].

¹⁰ Inițiativa aparține unui număr de 45 de deputați [a se vedea adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 7 iulie 2024)]

¹¹ Probabil, exprimarea „lucrul cu instituțiile statului” s-a dorit a fi o variantă originală (dar nejuridică) a consacrării expresii raporturile cu instituțiile statului.

¹² În avizul său (favorabil), Consiliul Legislativ a constatat că expunerea de motive a inițiatorului „nu respectă structura instrumentului de prezentare și motivare prevăzută la art. 31 din Legea 24/2000...”, în sensul că „nu sunt prezentate clar cerințele care reclamă intervenția normativă și neconcordanțele reglementărilor în vigoare, implicațiile pe care noua reglementare le are asupra legislației în vigoare, precum și măsurile de implementare” (a se vedea pct. 4 din aviz). Criticile au fost ignorate, nefiind solicitată refacerea expunerii de motive pentru respectarea elementelor prevăzute de art. 31 din Legea nr. 24/2000 (motivul emiterii actului normativ; impactul socioeconomic; impactul financiar asupra bugetului; impactul asupra sistemului juridic; consultările derulate în vederea elaborării proiectului de act normativ; activitățile de informare publică privind elaborarea și implementarea proiectului de act normativ; măsuri de implementare).

¹³ A se vedea art. 37 și art. 38 C. civ.

¹⁴ A se vedea art. 43 alin. (2) C. civ. Nu se pune problema ca mama să se afle în situația de a încuviința actele juridice ale copilului în condițiile art. 41 alin. (2) C. civ. Este imposibil ca, în fapt, copilul să fie în vârstă de 14 ani și mama lui doar de 16 ani.

său este dublu restrânsă: la semnarea documentelor cu caracter medical și/sau administrativ; la faptul că aceste documente au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului ei. Restricțiile sunt în dezacord cu partea de început a alin. (2¹), în cadrul căreia este recunoscut dreptul mamelor „să decidă cu privire la copilul lor”. De asemenea, este neglijat contextul în care este situat alin. (2¹), cel al dreptului copilului la identitate și păstrarea acesteia. Practic, mamelor cu vârsta de 16 ani li se recunoaște o capacitate de exercițiu limitată la semnarea documentelor cu caracter medical și/sau administrativ și care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului. Dispozițiile alin. (2¹) sunt în divergență și cu situația de fapt invocată în expunerea de motive, situație care a motivat inițiatorii să purceadă la acest demers legislativ¹⁵.

„Semnarea documentelor” are sensul dreptului conferit mamei de a încheia pentru copil singură anumite acte juridice, fără încuviințarea ocrotitorului legal, avizul consiliului de familie ori autorizarea instanței de tutelă sau, altfel spus, prin derogare de la dispozițiile art. 41 alin. (1) C. civ. Interpretarea este susținută de expunerea de motive a inițiatorului. Se cuvine a sublinia faptul că, potrivit art. 37 C. civ., capacitatea de exercițiu este „aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile”¹⁶.

Documentele pe care mama le poate semna au caracter „medical și/sau administrativ”. În exprimare juridică, alin. (2¹) conferă mamei dreptul de a încheia ori de a participa la încheierea unor acte juridice medicale și/sau administrative. În expunerea de motive, inițiatorii au invocat faptul că mamele minore „nu aveau acces la propria alocație, la alocația copilului și nici la alte drepturi bănești acordate la nivelul Bucureștiului, precum ajutorul de 2.500 de lei acordat la naștere (...). Pentru că nu își pot exercita drepturile în raport cu instituțiile statului, cererile

¹⁵ A se vedea paragraful 6 din expunerea de motive.

¹⁶ Actuala definiție legală a capacității de exercițiu este acceptată fără rezerve în doctrină de anumiți autori (a se vedea: P. Vasilescu, *Persoana fizică, în Introducere în dreptul civil*, vol. I, de Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 95; C. T. Ungureanu, I. – Al. Toader, *op. cit.*, p. 80). Alți autori au definit capacitatea de exercițiu „acea parte a capacității civile a omului care constă în aptitudinea acestuia de a dobândi și exercita drepturi civile și de a-și asuma și executa obligații civile prin încheierea de acte juridice civile” (a se vedea E. Chelaru, *Capacitatea civilă a persoanei fizice, în Codul civil. Comentariu pe articole, cit. supra*, p. 53 (în același sens, a se vedea: Gh. Beleiu, *Drept civil român*, ed. a XI-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, ed. a XI-a, Ed. Universul Juridic, 2007, p. 348; E. Chelaru, M. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, ed. a 6-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2023, p. 82). Definiția doctrinară corespunde dispozițiilor art. 5 alin. (3) din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice („capacitatea de exercițiu este capacitatea persoanei de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligații, săvârșind acte juridice”). Într-o manieră originală, capacitatea de exercițiu a fost definită „acea parte a capacității civile constând în aptitudinea persoanei fizice de a dobândi/exercita drepturi și asuma/executa obligații prin încheierea de acte juridice civile personal și singură” (G. – Al. Ilie, *Capacitatea civilă a persoanei fizice, în Drept civil. Persoanele*, de M. Nicolae (coordonator), V. Bicu, G. – Al. Ilie, R. Rizoiu (autori), Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 182. Drepturile și obligațiile evocate în definiție sunt subiective, alcătuind conținutul raporturilor juridice născute din încheierea actelor juridic.

pentru alocațiile copiilor lor sunt depuse de tutorii mamelor minore sau de partenerii lor de viață în cazul în care aceștia sunt majori”. Sunt prezentate anumite cazuri de mame minore care nu au avut acces la propria alocație, ajutorul acordat la naștere ori alocația copilului, precum și un caz în care mama în vârstă de 16 ani „nu putea semna niciun act” cu privire la „tratamentul medical aplicat sau intervențiile medicale” pentru copilul ei bolnav. Practic, au fost vizate două categorii de acte juridice: prin care mamele pot solicita singure autorităților statului plata alocației de stat pentru ele și copiii lor, precum și ajutorul de maternitate; exprimarea acordului/dezacordului pentru anumite tratamente medicale aplicate copiilor lor. Expresia „documente cu caracter medical și/sau administrativ” este prea generală față de situațiile de fapt reținute și scopul urmărit prin promovarea acestui demers legislativ și, în același timp, constituie o sursă de interpretări diverse. Spre exemplu, la încheierea și eliberarea scrisorilor medicale, biletelor de trimitere ori de internare, a prescripțiilor medicale pentru medicamente și a certificatelor medicale prin care este constatată nașterea copilului nu participă și persoanele fizice la care se referă înscrisurile respective ori reprezentanții lor legali, ci doar cadrele medicale abilitate de lege. De asemenea, actele administrative, unele dintre ele putând fi și medicale, dacă sunt emise în regim de putere publică¹⁷ sunt acte juridice unilaterale, la a căror formare participă numai autoritățile sau instituțiile administrației publice stabilite de lege. Caracterul unilateral este „acea calitate a actului administrativ, potrivit căreia el este emis fără participarea sau consimțământul subiecților de drept cărora le este destinat sau cu privire la care generează drepturi sau obligații”¹⁸. În doctrină, actul administrativ este considerat „un act de formație unilaterală: consimțământul destinatarului este irelevant pentru ca acesta să poată produce efecte juridice. Ba mai mult, actul administrativ poate produce asemenea efecte chiar în ciuda opoziției destinatarului său”¹⁹.

¹⁷ Regimul de putere publică este „ansamblul prerogativelor și constrângerilor prevăzute de lege în vederea exercitării atribuțiilor autorităților și instituțiilor administrației publice și care le conferă posibilitatea de a se impune cu forță juridică obligatorie în raporturile lor cu persoane fizice sau juridice, pentru apărarea interesului public”, conform art. 5 lit. j) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ (publicat în M. Of. nr. 555 din 5 iunie 2019).

¹⁸ A se vedea: L. Catană, *Drept administrativ*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 280; I. Santai, *Drept administrativ și știința administrației*, vol. II, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2005, p. 2. Caracterul unilateral se păstrează și în situația în care la adoptarea actului administrativ au participat mai multe persoane în calitate de membre ale unui organ administrativ colegial. În aceste caz, caracterul unilateral nu decurge din numărul persoanelor fizice care participă la adoptarea actului, ci din faptul că acele persoane acționează ca o singură manifestare de voință. Cu alte cuvinte, manifestarea de voință a subiecților participante conduce la producerea aceluiași efect juridic, în final realizându-se o singură voință juridică (a se vedea D. Apostol Tofan, *Drept administrativ*, ed. a 5-a, vol. II, Ed. C. H. Beck, București, 2020, p. 13 apud L. Catană, *op. cit.*, pp. 280-281). Unicitatea voinței face ca persoanele respective să se constituie în autorul actului juridic, și nicidecum în partea acestuia. Spre exemplu, o decizie a unui consiliu local este un act juridic administrativ unilateral cu toate că la adoptarea ei participă membrii lui.

¹⁹ A se vedea O. Podaru, *Drept administrative*, Vol. I, *Actul administrativ. Repere noi pentru o teorie altfel*, Tomul 2, *Regimul juridic*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 254.

Pentru a nu bulversa lucrurile, inițiatorii acestei intervenții legislative au avut îndatorirea profesională ca, anterior declanșării demersului lor, să se documenteze, având, astfel, posibilitatea să constate că persoana fizică minoră devenită părinte, pentru a dobândi capacitate de exercițiu deplină înainte de a ajunge la majorat, are la dispoziție importante instrumente legale, solid fundamentate logico-juridic. Potrivit art. 40 teza I C. civ., „pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu”²⁰. Faptul că minorul în vârstă de 16 ani a devenit părinte constituie un motiv temeinic²¹. Minorul în vârstă de 16 ani are posibilitatea să dobândească capacitatea deplină de exercițiu și urmare a încheierii căsătoriei, conform art. 39 alin. (1) coroborat cu art. 272 alin. (2)-(5) C. civ. Pentru încheierea căsătoriei, legea prevede, de asemenea, condiția existenței unor motive temeinice, între care, cel mai adesea, este faptul că minorul a devenit ori urmează să devină părinte²². În fine, art. 490 C. civ. recunoaște părintelui minor care a împlinit vârsta de 14 ani o capacitate de exercițiu anticipată și parțială²³. Acesta are „drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului. Drepturile și îndatoririle cu privire la bunurile copilului revin tutorelui sau, după caz, altei persoane, în condițiile legii”.

²⁰ Art. 40 C. civ. reglementează emanciparea minorului, instituție juridică cunoscută încă din dreptul roman și întâlnită în numeroase legislații moderne (pentru detalii cu privire la emanciparea din dreptul roman, a se vedea: M.- D. Bob-Bocșan, *Manual elementar de drept privat roman*, ed. a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 52; R. Gidro, A. Gidro, *Drept privat roman. Elemente comparative cu dreptul civil și dreptul procesual civil român contemporan*, Ed. Universul juridic, București, 2014, 117-118; M. Jacotă, *Curs de drept roman*, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1978, pp. 135-137. Art. 421-433 din Codul civil român din anul 1864, inspirate după art. 390-413 din Codul civil francez din anul 1804, au reglementat emanciparea (emancipațiunea) [pentru detalii cu privire la emanciparea minorului în condițiile acestui cod, a se vedea: D. Alexandrescu, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tomul II, *Persoanele și familia*, ed. anastatică, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 823 și urm.; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, ed. îngrijită de D. Rădescu, Vol. I, Ed. All Beck, București, 2002, p. 435 și urm.].

²¹ În practică, de regulă, instanțele de judecată admit cererile de recunoaștere a capacității depline de exercițiu anticipate pe motivul că minorul a devenit părinte și, prin urmare, trebuie să se ocupe de creșterea și educarea copilului, inclusiv prin încheierea de acte juridice în numele și pe seama acestuia [a se vedea, spre exemplu: Jud. Carei, Sent. civ. nr. 637/2020; Jud. Hârlău, Sent. civ. nr. 1411/2014; Jud. Luduș, Sent. civ. nr. 966/2011; Jud. Rădăuți, Sent. civ. nr. 894/2014 și nr. 2646/2018; Jud. Toplița, Sent. civ. nr. 37/2021 (disponibile la adresa web: www.rolii.ro, accesată în data de 6 iulie 2024)].

²² A se vedea: M. Avram, *op. cit.*, p. 90; E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a 8-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 40; C. C. Hageanu, *op. cit.*, p. 35; C. Nicolescu, *Dreptul familiei*, ed. a II-a, Ed. Solomon, București, 2023, p. 89. În practică, este considerat motiv temeinic faptul că minora în vârstă de 16 ani a născut un copil sau este însărcinată [a se vedea, spre exemplu: Jud. Beclean, Sent. civ. nr. 1200/2012; Jud. Botoșani, Sent. civ. nr. 13460/2014; Jud. Drăgășani, Sent. civ. nr. 1621/2014 și Jud. Târgu Mureș, Sent. civ. 4617/2016, respectiv Jud. Sighetul Marmăției, Sent. civ. nr. 1770/2017, disponibile la adresa web: www.rolii.ro (accesată în data de 7 iulie 2024)].

²³ În avizul Consiliului Legislativ s-a arătat că „textul propus nu este în acord cu dispozițiile art. 490 C. civ., care vizează ambii părinți care au împlinit vârsta de 16 ani, iar nu numai mamele minore care au împlinit vârsta de 16 ani (a se vedea pct. 8).

Dreptul de decizie al mamelor minore, prevăzut de art. 9 alin. (2¹), dacă privește persoana copilului, este circumscris art. 490 alin. (1) C. civ. Din punct de vedere logico-juridic, este inexplicabil faptul că părintelui minor cu vârsta între 14 și 16 ani i s-a recunoscut exercițiul tuturor drepturilor și îndatoririlor părintești cu privire la persoana copilului, iar celui care a împlinit vârsta de 16 ani numai exercițiul drepturilor prevăzute limitativ de art. 9 alin. (2¹). Paradoxal este și faptul că, în condițiile art. 39 alin. (1) coroborat cu art. 272 alin. (2)-(5), art. 40 teza I, respectiv art. 490 alin. (1) C. civ., capacitatea de exercițiu deplină, respectiv capacitatea parțială este recunoscută persoanei minore indiferent de sexul ei și, în condițiile art. 9 alin. (2¹), numai celei de sex feminin. Sub rezerva că adjectivul paradoxal admite și forma superlativă, este și mai paradoxal faptul că numai mama beneficiază de drepturile prevăzute de art. 9 alin. (2¹), fiind exclus *per a contrario* tatăl cu vârsta de 16 ani. Din această perspectivă au fost nesocotite principii de drept generale care fundamentează raporturile dintre părinți, dintre părinți și copiii lor, precum și raporturile dintre autoritățile și instituțiile statului și cetățeni. Art. 48 alin. (1) din Constituție stabilește „dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor” fără a face distincție în funcție de sexul lor²⁴. Art. 261 C. civ. prevede că „părinții sunt cei care au, în primul rând, îndatorirea de creștere și educare a copiilor lor minori”²⁵. Autoritatea părintească, privită ca ansamblu de drepturi și îndatoriri ce privesc atât persoana, cât și bunurile copilului, aparține în mod egal ambilor părinți, fiind exercitată împreună și în mod egal de către aceștia, conform art. 483 alin. (1), respectiv art. 503 alin. (1) C. civ.²⁶. Recomandarea nr. R(84) 4 cu privire la responsabilitatea părintească a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Convenției cu privire la drepturile copilului prevede că „orice decizie a autorității competente cu privire la atribuirea responsabilităților parentale sau modalitatea în care aceste responsabilități sunt exercitate trebuie să fie fondată în primul rând pe interesele copilului. Oricum, trebuie respectată egalitatea între părinți și să nu fie făcută nicio discriminare, mai ales pe temei de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii,

²⁴ Acest drept și îndatorire sunt reafirmate *ad litteram* de art. 258 alin. (1) C. civ. S-a arătat că egalitatea în drepturi între bărbat și femeie reprezintă și un principiu al dreptului familiei. Egalitatea se aplică și în ceea ce privește raporturile dintre părinți și copiii lor (a se vedea E. S. Tănăsescu, M. Tomescu, *Familia*, în *Constituția României. Comentariu pe articole*, de I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coordonatori), ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 425).

²⁵ Pentru detalii cu privire la principiul egalității în drepturi și îndatoriri a părinților, a se vedea: E. Florian, *Despre familie. Dispoziții generale*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, cit. supra, pp. 329-330.

²⁶ Pentru detalii cu privire la principiul exercitării în mod egal a autorității părintești de către ambii părinți, a se vedea: M. Avram, *op. cit.*, p. 423 și urm.; E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a 8-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 572 și urm.; G. C. Frențiu, *Aspecte teoretice și practice vizând exercițiul autorității părintești*, în *Autoritatea părintească. Între măreție și decădere*, de M. Avram (coordonator) și colectiv, Ed. Solomon, București, 2018, p. 44 și urm.; C. C. Hageanu, *op. cit.*, pp. 302-303; C. Irimia, *Exercitarea autorității părintești*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, cit. supra, p. 676 și urm.; C. Nicolescu, *op. cit.*, pp. 538-539.

origine națională, avere, naștere sau orice altă situație”²⁷. În mod judicios s-a arătat în doctrină că „exercitarea autorității părintești în comun de ambii părinți este un drept al copilului, de care acesta nu poate fi lipsit decât în momentul în care există motive justificate de interesul său superior”²⁸. Art. 6 din Legea nr. 272/2004 stabilește principiul „responsabilizării părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești” [lit. c)], respectiv al „primordialității responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului” [lit. d)]²⁹.

Ignorarea instrumentelor juridice existente în sistemul de drept român și a principiilor care guvernează raporturile dintre sexe, părinți sau soți, părinți și copiii lor face ca demersul legislativ dezavuat să fie lipsit de profesionalism și predictibilitate³⁰, un fel de „a da cu bâta în baltă” și, cel mai posibil, constituie un inutil mod de a se afla în treabă a unor parlamentari care au dorit să-și îmbunătățească lista propunerilor legislative. Grav este și faptul că unele aspecte criticabile au fost semnalate în avizul Consiliului Legislativ³¹, însă ignorate în procesul de dezbateri și adoptare a inițiativei legislative³².

La vârsta de 16 ani, de regulă, persoana fizică are capacitate restrânsă de exercițiu³³, indiferent că este bărbat sau femeie și, în cazul femeii, fără a distinge dacă este sau nu mamă. Pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor prevăzute de lege, persoana minoră cu capacitate restrânsă de exercițiu încheie

²⁷ A se vedea G. C. Frențiu, *op. cit.*, p. 47.

²⁸ A se vedea G. C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 349.

²⁹ Pentru detalii cu privire la aceste principii, a se vedea E. Florian, *Protecția drepturilor copilului, cit. supra*, pp. 13-16.

³⁰ În mod just s-a considerat că „legea trebuie să întrunească cele trei cerințe de calitate care rezultă din art. 1 alin. (5) din Constituție – claritate, precizie și previzibilitate. Curtea a statuat că respectarea legilor este obligatorie, însă nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu-și poate adapta conduita în funcție de ipoteza normativă a legii (DCC nr. 903/2010 sau DCC nr. 1/2014)” [a se vedea I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 18].

³¹ Potrivit art. 79 alin. (1) teza I din Constituție, „Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării și coordonării întregii legislații”. În aplicarea art. 79 alin. (2) din Constituție, a fost adoptată Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ (publicată în M. Of. nr. 260 din 5 noiembrie 1993). În concordanță cu natura consultativă a instituției, art. 3 alin. (3) și art. 4 alin. (2) din Legea nr. 73/1993 stabilește caracterul consultativ al avizelor Consiliului Legislativ. Natura consultativă a avizelor a fost consfințită și în jurisprudența Curții Constituționale [a se vedea Decizia nr. 83/2009 (publicată în M. Of. nr. 187 din 25 martie 2009)] (pentru detalii cu privire la natura consultativă a avizelor Consiliului Legislativ, a se vedea S. Popescu, *Consiliul Legislativ, în Constituția României. Comentariu pe articole, cit. supra*, p. 703 și urm.).

³² În mod judicios s-a afirmat că avizul Consiliului Legislativ, chiar dacă este lăsată la latitudinea solicitantului de a-l respecta sau nu, se poate impune prin forța și logica argumentelor pe care le dezvoltă, prin temeinicia observațiilor și propunerilor ce le conține (ibidem, p. 703).

³³ A se vedea art. 41 alin. (1) C. civ.

singură acte juridice, însă „cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu avizul consiliului de familie, dacă există, și autorizarea instanței de tutelă”³⁴. Acceptând că semnarea unor „documente cu caracter medical și/sau administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului” înseamnă încheierea de către mama minoră în vârstă de 16 ani a unor acte juridice pentru și în numele copilului său, în cazul lor, art. 9 alin. (2¹) nu prevede condiția încuviințării, avizului consiliului de familie sau a autorizării instanței de tutelă, după caz. Practic, este reglementată o inedită și, în același timp, imorală situație în care mama este obligată să facă pentru copilul ei ceea ce nu poate face singură pentru ea.

Mama minoră în vârstă de 16 ani se poate afla în situația de a beneficia de tutelă specială, caz în care este lipsită de capacitate de exercițiu³⁵. Actele juridice sunt încheiate în numele și pe seama ei de către reprezentantul său legal, conform art. 43 alin. (2) C. civ. Și în acest caz, s-a ajuns la un paradox juridic, în sensul că mama poate face pentru copilul ei ceea ce nu poate face singură pentru sine. Interpretarea este susținută de faptul că art. 9 alin. (2¹) instituie o excepție de la capacitatea restrânsă de exercițiu a mamei. Oricum, în afara vârstei de 16 ani, art. 9 alin. (2¹) nu stabilește alte condiții pentru mamă.

Dacă părinții mamei minore se află în vreuna din situațiile prevăzute de art. 110 C. civ. ori de art. 44 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 și beneficiază de tutelă, art. 9 alin. (2¹) stabilește o excepție de la regula din materie de tutelă, conform căreia actele juridice ale minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu sunt încheiate de acesta, însă cu încuviințarea tutorelui și, în cazurile prevăzute de lege, cu încuviințarea consiliului de familie (dacă este constituit)³⁶ și autorizarea instanței de tutelă [conform art. 41 alin. (2) C. civ.]. Art. 9 alin. (2¹) derogă și de la art. 136 C. civ., potrivit căruia „măsurile privind persoana minorului se iau de către tutore, cu avizul consiliului de familie, cu excepția măsurilor cu caracter curent”. Aceste derogări privesc doar documentele cu caracter medical sau/și administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului. Pentru celelalte acte juridice, de altă natură, chiar dacă privesc ocrotirea copilului, mama minoră trebuie să respecte dispozițiile art. 41 alin. (2), respectiv ale art. 136 C. civ.

În fine, în cazul în care mama în vârstă de 16 ani este căsătorită, art. 9 alin. (2¹) este inutil, întrucât de la data încheierii căsătoriei dobândește capacitate deplină de

³⁴ A se vedea art. 41 alin. (2) C. civ.

³⁵ A se vedea art. 164 alin. (6) teza I coroborat cu art. 43 alin. (1) lit. b) C. civ.

³⁶ Potrivit art. 108 alin. (3) C. civ., „în cazul în care nu se constituie consiliul de familie, atribuțiile acestuia vor fi exercitate de către instanța de tutelă”. Neconstituirea consiliului de familie este posibilă, întrucât constituirea lui este facultativă, conform art. 124 alin. (1) C. civ. În situațiile prevăzute la alin. (2) este interzisă constituirea consiliului de familie („minorul este ocrotit prin părinți, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială prevăzute de lege”).

exercițiu, conform art. 39 alin. (1) C. civ. Pe cale de consecință, sub rezerva respectării ordinii publice și a bunelor moravuri³⁷, inclusiv a reglementărilor din materia exercitării autorității părintești, de la această dată mama are posibilitatea de a încheia singură orice act juridic fără a fi obligată să obțină încuviințarea, avizul sau autorizarea altei persoane ori autorități. În această ipoteză, art. 9 alin. (2¹) nesocotește și principiul egalității soților în căsătorie³⁸, precum și cu privire la creșterea, educația și instruirea copiilor.

Față de cele prezentate, sugerez legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să abroge art. 9 alin. (2¹) din Legea nr. 272/2004.

2. *Dreptul mamelor, care au împlini vârsta de 16 ani, de a li se acorda anumite drepturi financiare.* La art. 48 din Legea nr. 272/2004 a fost introdus alin. (3¹) cu următorul conținut³⁹: „în cazul mamelor minore care au împlinit vârsta de 16 ani, indemnizația pentru creșterea și îngrijirea copilului, alocația de stat pentru copil, atât a mamelor, cât și a copilului/copiilor lor, precum și orice alte drepturi legale financiare de care beneficiază copilul/copiii acestora se acordă mamelor, la solicitarea acestora”⁴⁰. Art. 48 din Legea nr. 272/2004 este consacrat dreptului copilului de a beneficia de asistență socială și de asigurări sociale. În avizul său, Consiliul Legislativ a subliniat că observațiile formulate pentru ART. UNIC pct. 1 din proiect sunt valabile și pentru pct. 2⁴¹. În continuare a precizat că „la textul propus pentru alin. (3¹) al art. 48, beneficiarii, persoanele care pot solicita și modalitatea în care se plătește alocația de stat pentru copii fac obiectul Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, (...), reglementarea unor astfel de aspecte urmând a fi stabilită prin acest act normativ, iar nu prin Legea nr. 272/2004 (...)”. Observațiile și recomandările Consiliului Legislativ au fost ignorate și, prin urmare, la art. 48 din Legea nr. 272/2004 a fost introdus alin. (3¹).

Sub aspectul alocației de stat pentru copii, dispozițiile alin. (3¹) sunt plasate într-un context neadecvat. Astfel, potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 61/1993⁴², „alocația de stat pentru copii se plătește unuia dintre părinți pe baza acordului acestora sau a convenției autentificate de un notar public cu ocazia divorțului ori, în caz de neînțelegere, pe baza hotărârii judecătorești sau a ordinului de protecție

³⁷ A se vedea art. 11 C. civ.

³⁸ A se vedea art. 48 alin. (1) din Constituție și art. 258 alin. (1) C. civ.

³⁹ Alin. (3¹) a fost introdus la art. 48 de ART. UNIC pct. 2 din Legea nr. 147/2024.

⁴⁰ În varianta inițiatorului, art. 48 alin. (3¹) a avut următorul conținut: „în cazul mamelor minore care au împlinit vârsta de 16 ani, indemnizația pentru creșterea și îngrijire copil, alocația de stat pentru copil atât a mamelor, cât și a copilului/copiilor lor, dar și orice alte drepturi legale financiare de care beneficiază copilul/copiii acestora, vor fi solicitate de către acestea și se acordă inclusiv mamelor minore”. În procesul de adoptare au fost eliminate doar anumite greșeli de exprimare și gramaticale, ideea de fond a inițiatorilor a rămas intactă.

⁴¹ A se vedea pct. 8 ultimul paragraf din aviz.

⁴² Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii a fost publicată în M. Of. nr. 233 din 28 septembrie 1993 și republicată în nr. 767 din 14 noiembrie 2012.

emis de instanța judecătorească, părintelui/persoanei căruia/căreia i s-a încredințat copilul spre creștere și educare sau la care s-a stabilit reședința copilului. Alocația este încasată de părintele/persoana beneficiar/beneficiară al/a măsurii de protecție pe durata valabilității ordinului de protecție și atât timp cât i-a fost încredințat copilul sau în situația în care copilul are stabilită reședința la acesta/aceasta”. Dispozițiile reproduse se referă la părinți fără distincție în funcție de nivelul capacității civile de exercițiu, fapt ce permite o interpretare extensivă, care îi vizează și pe cei cu capacitate restrânsă de exercițiu. Cu toate acestea, art. 3 alin. (2) din Normele Metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 61/1993⁴³, nesocotind principiul legalității și adăugând la lege⁴⁴, prevede că, „în cazul persoanei singure care are copii în întreținere și nu a împlinit vârsta de 18 ani, reprezentantul legal este părintele minor, dacă are capacitate deplină de exercițiu. În situația în care părintele minor nu are capacitate deplină de exercițiu, plata alocației de stat pentru copii se face reprezentantului legal al copilului, respectiv al părintelui minor, stabilit în condițiile legii. În situațiile menționate dreptul la alocația de stat pentru copii acordată părintelui minor nu încetează”.

Indemnizația lunară pentru creșterea copiilor este reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010⁴⁵. Potrivit art. 8 alin. (1), „de indemnizația lunară și stimulentele de inserție prevăzute de prezenta ordonanță de urgență beneficiază *oricare dintre părinții firești ai copilului*, oricare dintre persoanele cărora li s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care au adoptat copilul, dacă îndeplinește condițiile de acordare prevăzute de prezenta ordonanță de urgență” (s.n.). Potrivit art. 17 din Normele Metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010, „drepturile prevăzute de ordonanța de urgență pot fi solicitate de către *persoana îndreptățită* sau, după caz, de reprezentantul legal ori de mandatarul acestora, împuternicit prin procură” (s.n.). Dispozițiile reproduse nu stabilesc restricții pentru părinții firești ai copilului sau pentru persoana îndreptățită, motiv pentru care indemnizația lunară pentru creșterea copilului poate fi solicitată și de către mama în vârstă de 16 ani.

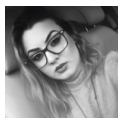
Problemele de drept generate de dispozițiile art. 9 alin. (2)¹ se regăsesc corespunzător și în situația reglementată de art. 48 alin. (3)¹ din Legea nr. 272/2004, motiv pentru care sugerez legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să abroge și acest alineat.

⁴³ Aprobate de Hotărârea Guvernului nr. 577/2008 (publicată în M. Of. nr. 442 din 12 iunie 2008).

⁴⁴ A se vedea art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție. Potrivit art. 16 alin. (4) teza a II-a din Legea nr. 24/2000, „preluarea unor norme în actul inferior poate fi făcută numai pentru dezvoltarea ori detalierea soluțiilor din actul de bază” (superior).

⁴⁵ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 a fost publicată în M. Of. nr. 830 din 10 decembrie 2010. Pentru aplicarea prevederilor acestei ordonanțe au fost adoptate norme metodologice [aprobat de Hotărârea Guvernului nr. 52/2011 (publicată în M. Of. nr. 78 din 31 ianuarie 2011)]. Cu Ordinul 1474/2011, ministrul muncii, familiei și protecției sociale a aprobat Instrucțiunile de aplicare a unor prevederi din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010 (publicate în M. Of. nr. 360 din 24 mai 2011).

TRANZIȚIA SISTEMULUI DE PUBLICITATE IMOBILIARĂ – PRINCIPII ȘI EVOLUȚII DE LA MODELUL FRANCEZ LA CEL GERMAN

Drd. Christine Giulia ABAZA
Universitatea „Titu Maiorescu” București

Abstract

Subjective civil rights, essential within the civil circuit, inherently require public awareness to ensure their optimal respect and protection, as well as to prevent infringements by third parties. The regulation of publicity systems serves both public and private interests, ensuring transparency and certainty in the civil circuit, thereby reducing the risk of clandestine transactions involving assets that may present a public interest. The most common distinction between forms of publicity is based on the criterion of the derived object of the right subject to publicity, which is why we differentiate between movable and immovable publicity. The focus of this paper is the analysis of the progress of the immovable publicity system in Romania, an institution that emerged from the evolution of the legal relationships between civil law subjects, predominantly concerning real property rights.

Keywords: *immovable publicity; real rights; land registry; principles of immovable publicity system.*

1. Sistemele de publicitate imobiliară în România

Publicitatea imobiliară, *lato sensu*, reprezintă un ansamblu de metodologii și informații, prin intermediul cărora se asigură o descriere publică a imobilelor și a raporturilor juridice în strânsă legătură cu imobilele, la nivelul unei unități administrativ-teritoriale. *Stricto sensu*, publicitatea imobiliară reprezintă o serie de formalități pe care o persoană, titular al unui drept real asupra unui bun imobil, le îndeplinește, în vederea asigurării protecției dreptului său.

Caracterul public, imperativ al sistemelor de publicitate imobiliară a determinat literatura de specialitate în formularea a două teorii aferente acestor sisteme, respectiv teoria *principiului juridic*¹ și teoria *instituției de drept*. Cu toate că principiul

¹ Adam Popescu, Dănuț Cornoiu, *Drept funciar și proceduri funciare*, Editura Fundației România de Măine, București, 1998, p. 83.

publicității actelor și faptelor juridice în legătură cu un bun imobil este un principiu de ordine publică, ne alăturăm opiniei doctrinare conform căreia publicitatea imobiliară reprezintă o instituție de drept, ce nu se poate asemăna unei *structuri unitare de norme juridice*².

Analizând contextul politic și istoric al României, putem observa faptul că, periodic, ținuturile sale au fost ocupate de către forțe străine, cu concepte și tradiții proprii, fapt ce s-a răsfrâns și asupra legislației țării noastre. În lumina temei abordate, modificările legislative și evoluția sistemului de publicitate imobiliară prezintă doar un interes istoric, având în vedere faptul că, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară, s-a realizat o unificare a sistemului de publicitate imobiliară în România.

Totuși, pentru că o serie de sisteme istorice de publicitate imobiliară continuă să coexiste cu actualul sistem implementat la nivelul întregii țări, dată fiind trecerea relativ scurtă de timp de la unificare, raportat la evoluția națiunii, vom aminti, în cele ce urmează, o parte dintre transformările legislative ce au avut loc în domeniul publicității imobiliare. În România au existat, și continuă să existe ca arhivă mai multe sisteme de publicitate imobiliară, *personale* sau *reale*, ce au fost implementate în zone geografice diferite, în funcție de ocupația străină dintr-un anumit ținut românesc. Așadar, la momentul actual, există patru astfel de sisteme de publicitate, primul făcând parte din categoria sistemelor *personale* de publicitate, iar celelalte trei făcând parte din categoria sistemelor *reale* de publicitate:

- a) *Sistemul registrelor de transcripțiuni și inscripțiuni*, reglementat de Vechiul Cod civil și Vechiul Cod de procedură civilă;
- b) *Sistemul cărților funciare*, reglementat de Decretul-Lege nr. 115/1938;
- c) *Cărțile de publicitate imobiliară*, reglementate de Legea nr. 242/1947, aplicabile în București și județul Ilfov;
- d) *Cărțile de evidență funciară*, reglementate de Legea nr. 163/1946, ce și-au găsit aplicabilitate în localitățile din Transilvania în care vechile cărți funciare au fost pierdute sau distruse ca urmare a războiului.

1.1. Sistemele personale de publicitate

Sistemele personale de publicitate sunt fundamentate pe evidențierea titularului dreptului real asupra unui bun imobil, în contrast cu sistemele reale de publicitate, care evidențiază situația juridică a unui imobil, ca entitate în sine. Un astfel de sistem personal de publicitate imobiliară este *registru*l de transcripțiuni și inscripțiuni. Registrele de transcripțiuni și inscripțiuni au fost³ o modalitate

² Ioan Adam, *Drept Civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Ediția 3, C.H. Beck, 2013, p. 670.

³ Recurgem la timpul trecut în exprimare, deoarece art. 15 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară statuează: „De la data deschiderii cărților funciare din oficiu, registrele de transcripțiuni și inscripțiuni, cărțile funciare și orice alte evidențe de cadastru și publicitate imobiliară se vor înlocui, pentru sectoarele cadastrale respective, cu planul cadastral și noile cărți funciare”.

sistematică de organizare a publicității raporturilor juridice în strânsă legătură cu un imobil, având în vedere, în principal, individul, ca titular al dreptului ce face obiectul înscrierii.

Acest sistem de publicitate a fost implementat în Moldova, Muntenia, Oltenia și Dobrogea, în perioada cuprinsă între adoptarea Codului civil de la 1864 și a Codului de procedură civilă de la 1865 până la adoptarea Legii nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară. Sediul materiei a fost, în principal, Vechiul Cod civil și Vechiul Cod de procedură civilă, neexistând o reglementare unitară, separată, a acestui sistem de publicitate. Scopul acestuia era realizarea opozabilității față de terți a raporturilor juridice în legătură cu un imobil, dar nu a oricăror raporturi juridice; erau supuse înscrierii, în principal, actele prin care se transmitea (sau se constituia) un drept real principal, *inter vivos*⁴, precum vânzarea, donația sau înscrierea unei ipotece ori a unui privilegiu.

Registrele erau ținute la nivelul fiecărei judecătoria și aveau două ramuri: de *transcripțiuni*⁵ și de *inscripțiuni*. Înscrierile din registrul de inscripțiuni constau în reproducerea parțială a actelor juridice ce aveau ca obiect privilegiile imobiliare sau ipotecile⁶. În anul 1950, Ministerul Justiției a dispus fuziunea acestor registre, înființându-se, astfel, registrul unic de transcripțiuni și inscripțiuni. Înscrierile în registrul presupuneau indicarea felului înscrierii, a părților actului și se efectuau în ordinea depunerii cererilor și a documentației ce stătea la baza înscrierii, documentație ce se arhiva în mapa de transcripțiuni și inscripțiuni. Mențiunile se efectuau de către un grefier desemnat de președintele judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială era situat imobilul, sub autoritatea unui judecător delegat, iar ipotecile și privilegiile erau înscrise, prin dispoziția sa, după efectuarea unor verificări prealabile în privința altor sarcini anterioare ale imobilului⁷.

Efectul principal al transcrierilor în acest sistem de publicitate era asigurarea opozabilității față de terți a actelor juridice transcrise. În acest sens, actul juridic,

⁴ Unele dintre lacunele principale ale acestui sistem de publicitate erau lipsa reglementării transmisiunii drepturilor reale imobiliare *mortis causa* și lipsa reglementării publicității drepturilor reale imobiliare dobândite prin fapte juridice, respectiv uzucapiunea și accesiunea.

⁵ În registrele de transcripțiuni care erau copiate, integral, actele juridice între vii, translativ de proprietate sau constitutive de drepturi reale imobiliare, precum și actele juridice prin care se stingeau asemenea drepturi reale. Vechiul Cod de procedură civilă, în prezent abrogat, în art. 711 alin. (1) consemna actele ce se transcriau în registrele de transcripțiuni: „Se vor transcrie în registrul de transcriere al judecătoriei, unde este așezat bunul imobil: 1. Toate actele de înstrăinare a proprietăților imobile sau a drepturilor reale ce se pot ipoteca; 2. Toate actele prin care se renunță la aceste drepturi; 3. Toate actele prin care se constituie o servitute, un drept de uzufruct, de uz sau de locuință; 4. Toate actele prin care se renunță la aceste drepturi; 5. Tranzacțiile asupra drepturilor reale; 6. Ordonanțele de adjudecare; 7. Hotărârile date în materie de expropriere pentru utilitate publică; 8. Cesiunile de venituri pe un timp mai mare de doi ani; 9. Extras de pe contractele de arendă sau închiriere pe un timp mai lung de trei ani”.

⁶ Corneliu Bîrsan, *Drept Civil. Drepturile reale principale*, Ediția a 2-a, Hamangiu, București, 2015, p. 445.

⁷ Eugen Chelaru, *Circulația juridică a terenurilor*, Ed. All Beck, București, 1999, p. 379.

deși producea efecte între părți și succesorii lor universali sau cu titlu universal ori cu titlu particular⁸, pentru a fi opozabil terților, părțile erau obligate să efectueze aceste formalități de publicitate⁹, în conformitate cu prevederile aplicabile ale Codului civil de la 1864 și ale Codului de procedură civilă din 1865. Importanța majoră a înscrierii dreptului se reflecta în cazul unui înstrăinător de rea-credință care ar fi încercat, în mod fraudulos, să efectueze înstrăinări succesive. În acest caz, își găsește aplicare principiul *qui prior tempore potior iure*¹⁰.

La fel ca în cazul transcrierilor, efectul înscrierilor în registru era opozabilitatea față de terți, însă, totodată, având în vedere obiectul înscrierii, respectiv dreptul de ipotecă sau un privilegiu, înscrierea avea și rolul de a desemna rangul ipotecii, în ipoteza concursului dintre creditori. Astfel cum este reglementat și în actualul context legislativ, ordinea înscrierii în registrul de publicitate determină și rangul ipotecii. Determinarea rangului ipotecii are aplicabilitate atunci când, asupra aceluiași bun sunt constituite mai multe drepturi de ipotecă și, în caz de executare silită a ipotecii, se determină ordinea de îndeplinire a creditorilor. Chiar dacă unul dintre creditorii ipotecari ar fi avut o dată de dobândire a dreptului anterioară altui creditor ipotecar, dacă acesta din urmă și-a înscris primul dreptul său în registru, principiul *qui prior tempore potior iure* nu poate opera, în raporturile dintre aceștia.

Deși utile în perioada lor, întrucât asigurau o sistematizare parțială a publicității imobiliare și asigurau, în abstract, o opozabilitate față de terți a raporturilor juridice înscrise, în practică, consultarea acestor registre era cel puțin anevoioasă. Pentru a stabili situația juridică a unui imobil, era imperios ca persoana ce solicita consultarea registrelor să cunoască toți antecesorii săi, precum și transmisiunile și sarcinile constituite asupra bunului, iar eroarea umană putea deveni un factor decisiv în stabilirea incontestabilă a situației juridice a unui imobil. Tot astfel, caracterul facultativ al înscrierilor, în sensul lipsei unei sancțiuni propriu-zise în caz de neîndeplinire a formalităților¹¹, alături de faptul că actul nu era supus unui

⁸ Contractul producea efecte, între părți, de la momentul încheierii lui, fără nicio altă formalitate, fiind consacrat principiul consensualismului, cu excepția transmiterii unui drept real imobiliar asupra unui teren, ce trebuia încheiat în formă autentică, sub sancțiunea nulității absolute.

⁹ Art. 712 din Vechiul Cod de procedură civilă prevedea: „Până la transcriere, drepturile rezultând din actele menționate în articolul de mai sus nu se vor opune celor de al treilea, care au drepturi asupra bunului nemîșcator chiar dacă au cunoștință de existența actelor de mai sus. Se exceptează bineînțeles cazurile de viclenie”. Excepția expres reglementată, la care face referire sintagma de cazuri de viclenie se referă la situația terților de rea-credință, care aveau cunoștință despre existența raportului juridic transcris, însă, prin fapte frauduloase, încercau fie să împiedice titularul să își înscrie dreptul, fie să își exercite dreptul dobândit, în concurs cu un drept al său, în complicitate cu înstrăinătorul.

¹⁰ Ioan Adam, *Drept Civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Ediția 3, p. 678.

¹¹ Singura sancțiune în caz de neoperare a înscrierilor în registrele de transcripțiuni și inscripțiuni era inopozabilitatea actului față de terți. Astfel cum am menționat, contractul producea efecte între părți, dobânditorul dreptului devenind titularul acestuia încă de la momentul încheierii contractului, în baza principiului consensualismului, excepția fiind vânzarea terenurilor.

control de legalitate în momentul transcrierii, garantarea existenței dreptului nu era ușor realizabilă¹².

1.2. Sistemele reale de publicitate

În opoziție cu sistemul personal de publicitate, sistemul real de publicitate, de inspirație germană, are ca fundament o evidență a raporturilor juridice, pe imobile, înscrise în cărți funciare. Este considerat un sistem complet de publicitate, întrucât raporturile juridice ce sunt înscrise într-o anumită carte funciară sunt în strânsă legătură doar cu imobilul respectiv, iar în momentul consultării situației juridice a acestuia, printr-un extras de carte funciară pentru informare, se află toată situația juridică a imobilului, de la deschiderea cărții funciare până la momentul depunerii cererii.

Cărțile funciare sunt întocmite la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale și sunt accesibile publicului, în sensul că orice persoană poate solicita să cunoască situația juridică a unui imobil, fără să justifice vreun interes. Importanța acestui sistem de publicitate rezidă, în primul rând, în asigurarea securității circuitului civil; în favoarea persoanei înscrise în cartea funciară ca fiind titularul unui drept tabular se instituie o prezumție absolută de apartenență a dreptului.

În al doilea rând, un sistem de publicitate imobiliară bazat pe cărți funciare permite autorităților publice o monitorizare a situațiilor juridice a bunurilor imobile, care, spre deosebire de cele mobile, sunt în interesul întregii societăți.

Înainte de a fi reglementat actualul sistem de publicitate imobiliară prin cărți funciare, au existat două sisteme reale de publicitate, intermediare, respectiv sistemul *cărților de publicitate imobiliară* și sistemul *cărților de evidență funciară*. Primul sistem a fost adoptat prin Legea nr. 242/1947 pentru transformarea cărților provizorii în cărți de publicitate imobiliară, fiind aplicat, în esență, în împrejurimile capitalei. Al doilea sistem de publicitate a fost adoptat prin Legea nr. 163/1946 și aplicat în regiunea Transilvaniei, acolo unde vechile cărți funciare au fost pierdute sau distruse ca urmare a celui de-al doilea Război Mondial.

Deși sistemul de publicitate imobiliară bazat pe cărți funciare, o creație de sorginte austro-ungară, ce a început să își găsească aplicare în provinciile românești anexate de fostul imperiu austro-ungar, începând din anul 1794, unificarea legislativă privitor la acest sistem de publicitate a reprezentat o prioritate mult mai târziu; abia în anul 1996 a intrat în vigoare Lega nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară, ce urma să extindă și să unifice sistemul de publicitate imobiliară bazat pe cărți funciare, la nivelul întregii țări¹³.

¹² Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Tipografia Universității din București, București, 1988.

¹³ Sofia Pagarin, *Drept Civil. Drepturile Reale*, Editura Fundației „România de Măine”, 2016, p. 154.

2. Evoluția reglementării publicității imobiliare prin cărți funciare

Cărțile funciare sunt o serie de registre publice ce reliefează, în mod integral și exact, cu o forță probantă absolută¹⁴, situația juridică a imobilelor, indiferent dacă titularul dreptului este persoană fizică sau juridică, de drept public¹⁵ sau de drept privat. Astfel cum s-a susținut în literatura de specialitate, cartea funciară reprezintă „înscrisul sau actul care descrie imobilele și arată drepturile, actele sau faptele privitoare la imobile, precum și persoanele înscrise sau menționate ca titulare ale acestor drepturi¹⁶”.

Deși o reglementare unitară târzie, la aproape 200 de ani de la implementarea inițială, într-un ținut românesc, a cărților funciare, întârziere justificată, totuși, de contextul istoric în care s-a aflat România de-a lungul secolelor, Legea nr. 7/1996 a unificat, pentru prima dată, sistemul de publicitate imobiliară la nivelul întregii țări. În dispozițiile finale a formei de bază a legii, în art. 72 se statuează faptul că la data finalizării lucrărilor de cadastru și a registrelor de publicitate imobiliară la nivelul unei unități administrativ-teritoriale, prevederile legale anterioare își încetează aplicabilitatea.¹⁷ Cu toate că această lege a suferit numeroase modificări, fiind necesare chiar trei republicări a acesteia de la momentul adoptării, ele sunt justificate de dinamismul, evoluția și practica referitoare la raporturile juridice ce au ca obiect derivat un bun imobil.

Chiar dacă legiuitorul a făcut un pas important prin unificarea sistemelor de publicitate imobiliară la nivel național, misiunea sa nu a fost complet realizată. Scopul principal al înscrierilor în cartea funciară era asigurarea opozabilității față de terți a actului sau faptului juridic supus înscrierii. Această lacună juridică urma să fie îndreptată abia prin dispozițiile noului Cod civil, care consacră, în mod expres, principiul constitutiv al înscrierilor.

Cărțile funciare erau gestionate de fostele notariate de stat, iar după anul 1995, când s-a reorganizat profesia de notar public, arhiva și atribuțiile referitoare la cărțile funciare au fost preluate de judecătoriile competente teritorial.

¹⁴ Corneliu Birsan, *Drept Civil. Drepturile reale principale, Ediția a 2-a*, p. 445.

¹⁵ Art. 27 din Legea nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară, republicată, cu modificările și completările ulterioare reglementează o serie de cărți funciare speciale ale unității administrativ-teritoriale, în care sunt înscrise imobilele ce aparțin domeniului public sau domeniului privat al statului sau al unității administrativ-teritoriale.

¹⁶ Marian Nicolae, *Publicitatea Imobiliară și noile cărți funciare*, Ed. Press Mihaela, București, 2000, pp. 133-134.

¹⁷ Este vorba despre prevederile aplicabile din Vechiul Cod civil și Vechiul Cod de procedură civilă, Decretul-lege nr. 115/1938 pentru unificarea dispozițiilor referitoare la cărțile funciare, Legea nr. 242/1947 pentru transformarea cărților funciare provizorii din vechiul Regat în cărți de publicitate funciară, Decretul nr. 2.142/1930 pentru funcționarea cărților funduare centrale pentru căile ferate și canaluri, Legea LX din 1881 privitoare la executarea silită imobiliară. Toate aceste reglementări au fost abrogate după îndeplinirea condiției statuate de art. 72.

În forma de bază a legii adoptate, definiția imobilului făcea referire la parcela de teren, cu sau fără construcții, definiție menținută până în prezent, dar cu completarea referitoare la localizarea sa, proprietari și identificarea printr-un număr cadastral unic.¹⁸ Totodată, ca o diferență majoră aferentă transformării legii în timp, menționăm faptul că în forma de bază a legii, entitățile de bază a acestui sistem de publicitate erau parcela, construcția și proprietarul, pe când în actuala consolidare a legii, entitățile de bază ale sistemului de publicitate sunt imobilul și proprietarul. Așadar, se pune problema motivului pentru care legiuitorul a considerat că entitatea privind construcția nu este susceptibilă a fi introdusă în noțiunea de „imobil”. Considerăm că motivul care a determinat legiuitorul să modifice această prevedere legislativă este pentru a se evita confuzia dintre noțiunea de *imobil*, ca obiect al cărții funciare, și noțiunea de *bun imobil*, care este definit în art. 537 Cod civil¹⁹ și prezintă importanță doar în privința caracterului său fix, imposibil de a i se modifica localizarea.

2.1. Principiile cărții funciare

Organizarea cărților funciare se realizează pe baza unor idei generale, călăuzitoare, denumite principii, care stau la baza oricărei înregistrări. Principiile cărții funciare au rolul de a impune aplicarea corectă și completă a scopului publicității imobiliare, respectiv unificarea sistemului de publicitate și asigurarea unei descrieri exacte a imobilelor, atât din punct de vedere material, cât și juridic.

2.1.1. Principiul opozabilității față de terți a înscrierii

Deși reglementarea cărților funciare instituită prin Decretul-lege nr. 115/1938 statua principiul constitutiv al înscrierilor în cartea funciară, nefiind admisibil transferul sau constituirea unui drept real prin simplul acord de voință al părților, Legea nr. 7/1996, în forma sa inițială, nu a reținut acest principiu, ci s-a limitat la a consemna efectele sistemului personal de publicitate, respectiv opozabilitatea față de terți a înscrierii²⁰. Considerăm greu de justificat această alegere întrucât principala consecință a consacrării principiului opozabilității față de terți era transmiterea sau constituirea consensuală a drepturilor reale, ceea ce combătea însuși

¹⁸ Astfel, imobilul, în accepțiunea art. 1, alin. (5) din Legea nr. 7/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare, este „terenul, cu sau fără construcții, de pe teritoriul unei unități administrativ-teritoriale, aparținând unuia sau mai multor proprietari, care se identifică printr-un număr cadastral unic”.

¹⁹ „Sunt imobile terenurile, izvoarele și cursurile de apă, plantațiile prinse în rădăcini, construcțiile și orice lucrări fixate în pământ cu caracter permanent, platformele și alte instalații de exploatare a resurselor submarine situate pe platoul continental, precum și tot ceea ce, în mod natural sau artificial, este încorporat în acestea cu caracter permanent”.

²⁰ Art. 27 din forma de bază a legii statua: „Înscrierile în cartea funciară devin opozabile față de terți de la data înregistrării cererii. Ordinea înregistrării cererii va determina rangul înscrierii”.

scopul principal al cărții funciare și comitea un regres legislativ. Astfel, neajunsurile publicității imobiliare prin sistemul de transcripțiuni și înscripțiuni continuau să fie în vigoare și în cadrul acestui sistem de publicitate.

În baza principiului consensualismului și a forței obligatorii a contractului, în accepțiunea Legii nr. 7/1996, drepturile reale erau dobândite prin simpla încheiere a actului juridic în forma cerută de lege pentru valabilitatea sa, iar înscrierile în cartea funciară aveau doar rol de opozabilitate față de terți. Prin urmare, lipsa înscrierii nu putea fi invocată de către o parte în beneficiul său, împotriva celeilalte părți, ci doar de terți care îndeplineau o serie de condiții impuse de lege. Cu titlu de informare, puteau fi înregistrate în cartea funciară și actele sau faptele juridice referitoare la starea și capacitatea titularului sau la drepturi de creanță în legătură cu imobilul respectiv.

Excepțiile de la principiul opozabilității erau limitativ și expres prevăzute de lege, respectiv dobândirea drepturilor extratabulare, atunci când ele rezultau din succesiune, accesiune, vânzare silită, expropriere și dobândirea în temeiul legii sau a unei hotărâri judecătorești, ele fiind opozabile terților de la dobândire, fără nicio altă formalitate.

2.1.2. Principiul publicității integrale

Art. 33 din Legea nr. 7/1996, în forma sa originală, stabilea un principiu referitor la o prezumție absolută de existență, sau după caz, inexistență, a unui drept, dacă acesta era înscris, respectiv radiat din cartea funciară, principiu care este menținut și în actuala reglementare. De asemenea, art. 34 prevedea faptul că exactitatea cuprinsului cărților funciare era considerată certă, iar dreptul stabilit în favoarea unei persoane care l-a dobândit cu bună-credință, prin act juridic cu titlu oneros, putea fi contestat doar printr-o acțiune în rectificare. În situația în care cuprinsul cărții funciare nu corespundea cu situația de fapt, orice persoană interesată putea cere rectificarea acesteia, prin radieră, îndreptare sau menționare a operațiunilor care nu reflectau întocmai situația reală a bunului imobil.

Înscrierea dreptului se realiza pe baza actului sau faptului juridic ce justifica înscrierea, încheiat în forma sacramentală impusă de lege, în funcție de natura și obiectul actului. Prin excepție de la această regulă, art. 28 din Legea nr. 7/1996, în forma sa inițială, prevedea faptul că dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale sunt opozabile terților, fără a fi necesară înscrierea în cartea funciară, atunci când ele provin din succesiune, accesiune, vânzare silită, uzucapiune, prin efectul legii, expropriere sau prin hotărâre judecătorească. Cu toate acestea, pentru a putea dispune de dreptul respectiv, titularul era obligat să înscrie dreptul în cartea funciară, anterior actului de dispoziție.

2.1.3. Principiul legalității

Cererea prin care se solicita înscrierea în cartea funciară a unui drept se depunea la biroul de carte funciară al judecătoriei în circumscripția căreia se afla imobilul, însoțită de documentația justificativă a înscrierii, fie în original, fie în copie legalizată. Cererile urmau a fi înregistrate în registrul de intrări, pentru a se putea determina rangul înscrierii și erau supuse controlului judecătorului de la biroul de carte funciară. Astfel cum s-a reliefat în literatura de specialitate, principiul legalității comporta două aspecte, respectiv *legalitatea formală și legalitatea materială*.²¹ În ceea ce privește legalitatea formală, aceasta presupunea încuviințarea înscrierii doar a actelor și faptelor juridice expres și limitativ prevăzute de lege și doar a celor ce erau în strânsă legătură cu imobilul.

În exercitarea legalității materiale și în vederea admiterii cererii de înscriere, judecătorul era obligat să analizeze, în primul rând, următoarele aspecte, menționate expres în art. 50 din Legea nr. 7/1996, în forma sa de bază: îndeplinirea cerințelor de validitate a actului juridic, forța probantă a înscrisului, indicarea numelui sau denumirii părților, indicarea imobilului, cu exactitate, inclusiv în ceea ce privea numărul de parcelă și, după caz, dacă era însoțit de o traducere legalizată, în cazul în care actul ce justifica înscrierea nu era în limba română. În cazul în care judecătorul avea rezerve referitor la legalitatea înscrisului sau inexactitatea sa era chiar dovedită prin analiza documentației depuse la dosar, judecătorul era obligat să emită o încheiere de respingere a cererii.

Astfel, prin constatarea de către judecător a îndeplinirii tuturor cerințelor legale privitoare la înscriere, se asigura principiul legalității înscrierii, garantând existența și certitudinea cuprinsului cărții funciare, în opoziție cu sistemul de publicitate prin registrele de transcripțiuni și inscripțiuni, în care acest control nu era obligatoriu.

2.1.4. Principiul oficialității

Principiul oficialității presupunea o colaborare directă între notarii publici și, după caz, instanțele de judecată, care erau obligați să trimită, din oficiu, documentul autenticat sau, după caz, hotărârea judecătorească definitivă, prin care se năștea, modifica sau stingea, în patrimoniul unei persoane, un drept real supus înscrierii în cartea funciară, în vederea efectuării formalităților de publicitate impuse de lege.

Termenul de comunicare al actului întocmit de către notarul public prin care se transmitea, modifica, constituia sau stingea un drept real imobiliar era ziua întocmirii actului sau cel târziu a doua zi. Cererea se efectua direct de către notarul public la biroul de carte funciară al judecătoriei în raza căreia se afla imobilul. Spre

²¹ Ioan Adam, *Drept Civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Ediția 3, p. 688.

deosebire de actuala reglementare, vechea reglementare conferea părții dreptul de a efectua formalitățile de publicitate și în nume propriu, fără sprijinul notarului public²².

Instanța judecătorească avea obligația de a transmite hotărârea definitivă și irevocabilă prin care se constituia, transmitea sau modifica un drept tabular, la biroul de cadastru competent, în termen de 3 zile. Tot astfel, se instituia în sarcina instanței obligația de a nu trece la dezbaterile în fond a cauzei atunci când avea ca obiect desființarea unui act juridic supus înscrierii, până la înscrierea sa în cartea funciară.

De asemenea, în baza principiului oficialității, se acorda judecătorului de la biroul de carte funciară dreptul de a îndrepta, printr-o încheiere motivată, inclusiv din oficiu, orice eroare materială săvârșită în procedura de efectuare a înscrierilor sau radierilor.

2.1.5. *Principiul neutralității*

Acest principiu presupune faptul că orice înscriere în cuprinsul cărții funciare se efectuează doar la cererea persoanei interesate, personalul biroului de cadastru și publicitate imobiliară neputând efectua, din oficiu, înscrieri, modificări, radieri din cuprinsul acesteia decât în cazurile expres prevăzute de lege.

Pot fi considerate excepții de la acest principiu: îndreptarea erorii materiale constatate de către registratorul de carte funciară, respingerea cererii de înscriere, radierea din oficiu a notărilor efectuate, în cazul respingerii plângerii prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă [art. 50 alin (6) din Legea nr. 7/1996], cazurile în care prin lege se acordă un privilegiu sau o ipotecă legală pentru garantarea unui drept, precum privilegiul vânzătorului neplătit [art. 55 alin. (6) din Legea nr. 7/1996].

2.1.6. *Principiul specialității*

Acest principiu stabilește faptul că modul de efectuare al înscrierilor în cartea funciară trebuie să asigure exactitatea, claritatea și completitudinea cuprinsului acesteia, eliminând orice îndoială cu privire la natura, obiectul sau înțelesul înscrierilor²³. Astfel, o cerere de înscriere a unui drept real, de creanță sau a unui fapt juridic supus înscrierii poate fi admisă doar dacă, în cuprinsul cererii, imobilul în a cărui carte funciară se solicită înscrierea este complet și corect determinat, iar

²² În prezent, notarul public are o obligație legală de a solicita înscrierea în cartea funciară a drepturilor ce au ca izvor actele autentificate de către acesta, obligație consacrată în art. 35 alin. (1) din Legea nr. 7/1996.

²³ Gabriel Boroș, Alexandra Carla Angheliescu, Ioana Nicolae, *Fișe de drept civil. Partea Generală. Persoanele. Familia. Drepturile reale principale*, Editura Hamangiu, București, 2020, p. 577.

natura dreptului reiese neîndoielnic din documentația care susține înscrierea, fără a crea niciun dubiu cu privire la o eventuală inexactitate a înscrierii. În caz contrar, cererea va fi respinsă.

2.1.7. Principiul priorității

Înscrierile în cartea funciară erau ordonate, ca rang, în funcție de data cererii, conform înregistrării în registrul de intrări de la biroul de carte funciară al judecătoriei în circumscripția căreia se afla imobilul. În cazul în care două înscrieri, de la doi titulari diferiți, aveau aceeași dată, acestea obțineau același rang, provizoriu. Rangul definitiv era stabilit conform dispozițiilor din hotărârea judecătorească definitivă și irevocabilă, prin care se soluționa acest aspect. O excepție de la necesitatea supunerii controlului judecătoresc a rangului era dreptul de ipotecă. Astfel, în situația în care doi titulari diferiți depuneau, în aceeași zi, o cerere de înscriere a unei ipoteci asupra aceluiași imobil, ipotecile dobândeau același rang, fără alte formalități.

Art. 30 din Legea nr. 7/1996, în forma sa inițială, prevedea faptul că dobânditorul anterior putea solicita instanței să acorde prioritate înscrierii solicitate de către acesta, în concurs cu înscrierea efectuată la cererea unui terț dobânditor subsecvent, cu titlu gratuit sau de rea-credință, care a anihilat, în ceea ce privește primul dobânditor, principiul *qui prior tempore potior iure*. Primul dobânditor era obligat să dovedească achiziționarea bunului cu titlu oneros și, după caz, fie reaua-credință a celui care a cerut înscrierea, fie dobândirea bunului cu titlu gratuit.

2.1.8. Principiul relativității

Acest principiu se reflectă în faptul că înscrierile în cartea funciară se pot efectua numai împotriva celui care este înscris ca titular al dreptului asupra căruia se solicită înscrierea și împotriva celui care, înainte de a-și fi înscris dreptul, l-a grevat, cu condiția ca solicitantul să ceară înscrierea ambelor drepturi simultan. Cu privire la ultima ipoteză, sunt necesare câteva precizări.

În primul rând, solicitantul este persoana în favoarea căreia s-a grevat dreptul, fie titularul unui dezmembrământ al dreptului de proprietate, fie titularul unui drept de ipotecă sau al unui privilegiu. Doar această persoană poate solicita înscrierea ambelor drepturi simultan, în condițiile art. 24 lit. b) din Legea nr. 7/1996 în forma sa de bază. Nimic nu împiedică solicitantul să impună autorului său să efectueze înscrierea dreptului acestuia, iar la rândul său, să ceară ulterior înscrierea dreptului dobândit. Cu toate acestea, legiuitorul, având în vedere pasivitatea titularilor drepturilor reale, oferă această oportunitate titularilor de bună-credință, care urmăresc să se folosească de protecția oferită de lege în favoarea lor, prin publicitate.

O excepție a principiului relativității este reprezentată de situația dobânditorilor succesivi. Astfel, atunci când o persoană solicită înscrierea dreptului său în cartea funciară, dobândit în mod valabil, însă autorul său nu a fost înscris ca titular al dreptului, înscrierea dreptului său va fi condiționată de înscrierea dobândirilor succesive, fiind necesar să dovedească, prin înscrisuri originale, întreg șirul actelor juridice pe care se întemeiază înscrierile. Deși această prevedere legală poate părea inițial inechitabilă, ea este fundamentată pe principiul publicității integrale a cărților funciare și pe interesul de ordine publică al descrierilor imobilelor. Întreaga societate și statul au un interes în reglementarea, în mod public și clar, a situației juridice exacte a bunului imobil, iar titularul care solicită în final înscrierea, din aceste considerente, va suporta consecințele pasivității autorilor săi.

O ultimă excepție de la principiul relativității este situația în care înscrierile întemeiate pe obligațiile defunctului se vor putea face și după ce dreptul moștenitorului a fost înscris, în măsura în care se dovedește că moștenitorul este ținut de aceste obligații. Astfel, în măsura în care moștenitorul este succesorul (cu titlu particular al) defunctului cu privire la bunul imobil, terții dobânditori a unor drepturi în legătură cu imobilul vor putea solicita înscrierea împotriva moștenitorului, chiar dacă ar fi dobândit dreptul în raport cu autorul acestuia, în mod direct, în timpul vieții sale.

2.1.9. Principiul forței probante a înscrierii

Astfel cum am menționat anterior, înscrierile în cartea funciară se consideră a fi exacte, conforme cu realitatea. Acest principiu și caracter al cărților funciare garantează celui care consultă cuprinsul cărții funciare faptul că descrierea juridică a imobilului este certă, veridică, actuală. Fundamentul acestui principiu reiese din două prezumții, respectiv: a) dacă un drept este înscris în cartea funciară în folosul unei persoane, se prezumă că dreptul există (dar numai dacă a fost dobândit sau constituit cu bună-credință) și b) dacă un drept este radiat din cuprinsul cărții funciare, se prezumă că acest drept nu există. Ambele prezumții pot fi răsturnate prin proba contrară.

Cu toate acestea, conform art. 31 din Legea nr. 7/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare, este considerat „exact” dreptul înscris în favoarea unui dobânditor de bună-credință. Acest dobânditor de bună-credință trebuie să se bazeze pe cuprinsul cărții funciare atunci când dobândește bunul, deci trebuie să efectueze o serie de cercetări minimale prealabile, pentru a se asigura, în primul rând, pe sine, că nu dobândește dreptul de la un *non dominus*. Tot astfel, dacă în cuprinsul cărții funciare nu este înscrisă o acțiune prin care se contestă cuprinsul cărții funciare sau dacă din compararea titlului autorului său și dispozițiile de carte funciară nu reiese vreun viciu, dobânditorul este considerat a fi de bună-credință.

Consecința acestui principiu este faptul că acest dobânditor, de bună-credință și cu titlu oneros, nu poate fi evins în dreptul său de către o terță persoană, ulterior

înscrierii în cartea funciară, operând, în accepțiunea Legii nr. 7/1996 în forma sa inițială, principiul opozabilității față de terți.

2.2. Principiile noilor cărți funciare. Noutăți legislative.

Analizând prevederile legislative în vigoare și intenția legiuitorului de a reglementa lacunele de sub imperiul Legii nr. 7/1996, noul Cod civil, ca principală noutate, implementează, în sistemul real de publicitate imobiliară, principiul constitutiv al înscrierilor în cartea funciară. Astfel, se ajunge la instituirea unui sistem precis, riguros, prin care scopul cărților funciare la nivel național este, finalmente, atins.

De menționat este faptul că între prevederile noului Cod civil și ale Legii nr. 7/1996, există o interdependență și o completare reciprocă, în sensul că noul Cod civil instituie prevederi de drept material, iar Legea nr. 7/1996 instituie prevederi procedurale și dispoziții referitoare la cadastru. În acest sens, art. 884 Cod civil statuează faptul că procedura de înscriere în cartea funciară se va stabili prin lege specială. La rândul său, Legea nr. 7/1996 în art. 24 alin. (2) statuează că regimul juridic, cazurile și condițiile înscrierilor sunt stabilite de Codul civil, iar procedura de înscriere, de această lege.

2.2.1. Principiul efectului constitutiv al înscrierilor

Art. 56 alin (1) din Legea de aplicare a Codului civil nr. 71/2011 statuează faptul că până la finalizarea lucrărilor de cadastru pentru fiecare unitate administrativ-teritorială și deschiderea, la cerere sau din oficiu, a cărților funciare pentru imobilele respective, în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 7/1996, efectul constitutiv al înscrierilor în cartea funciară este amânat, fiind aplicabil principiul opozabilității față de terți a înscrierilor. Tot astfel, dispozițiile Codului civil referitoare la cazurile, condițiile, efectele și regimul înscrierilor în cartea funciară se aplică doar actelor și faptelor juridice încheiate sau, după caz, săvârșite după intrarea în vigoare a Codului civil. Astfel, orice înscrieri efectuate în temeiul unor acte sau fapte juridice încheiate sau săvârșite anterior intrării în vigoare a Codului civil vor produce efectele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii acestora, chiar dacă înscrierile se realizează ulterior, adagiul *tempus regit actum* găsindu-și aplicare.

Înscrierea efectuată în baza unui act sau fapt juridic are efect, atât între părți, cât și față de terți, în momentul înscrierii dreptului în cartea funciară. Orice drepturi tabulare, se dobândesc, modifică și sting, numai prin înscriere și în conformitate cu dispozițiile cărții funciare. Dobândirea se realizează pe baza actului sau faptului ce a justificat înscrierea, iar radierea se efectuează numai cu consimțământul titularului, dat prin înscris autentic notarial, cu excepția cazului în care

dreptul se stinge prin împlinirea termenului specificat în înscriere ori prin încetarea capacității de folosință a titularului. Prin excepție de la consimțământul dat în formă autentică notarială, hotărârea judecătorească definitivă sau actul autorității administrative, poate suplini acest consimțământ. În ce privește modificarea unui drept tabular, aceasta se va realiza conform acelorași reguli de carte funciară stabilite de lege.

Ca o excepție expresă de la principiul constitutiv al înscrierilor în cartea funciară, legea reglementează dobândirea drepturilor reale, fără înscriere, atunci când ele provin din moștenire, accesiune naturală, expropriere pentru cauză de utilitate publică sau vânzare silită. Tot astfel, sunt considerate excepții de la principiul constitutiv al înscrierilor, dobândirea dreptului de proprietate prin accesiune imobiliară artificială a lucrărilor adăugate necesare și dobândirea dreptului de proprietate în privința lucrărilor efectuate de proprietarul imobilului cu materialele sale sau cu materialele altuia²⁴.

2.2.2. Principiul relativității înscrierilor

Acest principiu, în esență, reglementează aceleași situații de înscriere a dreptului, însă noul legiuitor a delimitat mai precis consecințele sale. Astfel, considerăm necesare o serie de mențiuni.

Înscrierea unui drept se poate realiza, conform art. 893 Cod civil, doar împotriva celui care este înscris ca titular al dreptului asupra căruia înscrierea urmează să fie făcută²⁵ și împotriva celui care, înainte de a fi fost înscris, și-a grevat dreptul, dacă ambele înscrieri sunt solicitate deodată.

Intrucât în cartea funciară se pot înscrie și alte moduri de dobândire a drepturilor reale, nu numai actul juridic translativ sau constitutiv de drepturi, nu în toate cazurile există un raport juridic direct între persoana înscrisă ca titular al dreptului (antecesorul tabular) și dobânditorul acestuia (succesorul tabular), astfel că legiuitorul consacră o serie de excepții de la principiul relativității și anume: (i) situația în care înscrierea dreptului real a făcut obiectul unor cesiuni succesive, fără să fi fost înscrise²⁶ și (ii) înscrierile întemeiate pe obligațiile defunctului se vor putea realiza și împotriva moștenitorului, după ce dreptul a fost înscris pe numele său, în măsura în care acesta este ținut de obligațiile autorului său. Spre exemplu, în cazul în care antecesorul tabular a constituit un drept de uzufruct în favoarea unei persoane determinate, iar ulterior decesului, dreptul de proprietate este

²⁴ Această modalitate de dobândire a dreptului de proprietate, fără înscriere în cartea funciară, este expres consacrată în art. 577 alin. (2) Cod Civil, care statuează că dreptul de proprietate, în acest caz, se va naște în favoarea proprietarului imobilului, *din momentul începerii lucrării*.

²⁵ Acest principiu nu se aplică în situația în care imobilul este înscris, pentru prima dată, într-o carte funciară, iar solicitantul este proprietarul bunului.

²⁶ Dobânditorul subsecvent are dreptul de a cere înscrierea în folosul său, doar dacă solicită și înscrierea dobândirilor succesive anterioare, pentru a se întregi imaginea juridică a imobilului.

înscris în favoarea moștenitorului, pe baza unui certificat de moștenitor sau de legatar, uzufructuarul va putea solicita înscrierea dreptului său și împotriva moștenitorului, acesta fiind ținut de obligațiile autorului său.

2.2.3. Principiul priorității

Acest principiu este o aplicație a adagiului *qui prior tempore potior iure*, care se aplică atunci când se primesc, în aceeași zi, mai multe cereri de înscriere referitoare la același drept tabular dobândit de la același autor sau în cazurile în care se dobândesc drepturi distincte, dar între care poate exista un conflict. Astfel, conform acestui principiu, conflictul dintre persoanele ce au dobândit drepturi aflate în concurs, de la același autor, se va soluționa în funcție de data înregistrării cererii de înscriere, nu de data dobândirii dreptului sau de data admiterii cererii de înscriere. În mod concret, această situație este aplicabilă în cazul unor înstrăinări succesive, de la același autor, în cazul unor drepturi de creanță referitoare la imobil, precum două contracte de locațiune cu locatari diferiți și alte situații similare.

Efectul constitutiv sau, după caz, de opozabilitate față de terți a înscrierilor se va produce de la momentul înregistrării cererii, ținându-se cont de data, ora și minutul înregistrării acestora, când cererea se depune personal, prin mandatar, notar public sau comunicată prin mijloace electronice de comunicare ce asigură transmiterea textului și confirmarea primirii cererii cu documentația justificativă aferentă.

Atunci când s-au primit, în aceeași zi, mai multe cereri prin poștă, curier ori prin una dintre modalitățile menționate anterior, cereri ce au același obiect, provizoriu, înscrierile vor dobândi același rang, urmând ca instanța de judecată să decidă privitor la rangul înscrierilor, excepție făcând ipotecile, care vor primi același rang, definitiv. Noutatea actualei reglementări constă în determinarea expresă a criteriilor pe baza cărora instanța poate decide referitor la rangul înscrierii și anume: (i) va avea prioritate cel care a fost primul pus în posesia bunului de către antecesorul tabular, (ii) dacă niciunul dintre aceștia nu a fost pus în posesie, va avea prioritate cel față de care debitorul și-a îndeplinit mai întâi obligațiile și (iii) dacă față de niciunul dintre aceștia debitorul nu și-a îndeplinit obligațiile, va avea prioritate cel care a sesizat primul instanța de judecată cu o cerere privind stabilirea rangului înscrierii.

O excepție de la acest principiu este situația dobânditorului de rea-credință care și-a înscris primul dreptul în cartea funciară. În acest caz, dobânditorul de bună-credință care se află în concurs cu un dobânditor de rea-credință poate solicita radierea din cartea funciară a dreptului concurent sau, după caz, acordarea de rang preferențial. Această solicitare poate fi fundamentată de faptul că actul juridic în temeiul căruia se solicită radierea sau acordarea rangului preferențial este anterior celui în baza căruia terțul și-a înscris dreptul. De asemenea, acest act

trebuie să provină de la un autor comun, iar înscrierea să fi fost împiedicată de către terț, prin dol sau violență, fie în mod direct, fie printr-o terță persoană, dar cu știința terțului.

2.2.4. Principiul forței probante și al publicității materiale

Principiul forței probante, astfel cum am mai subliniat pe parcursul prezentei lucrări, constă într-o prezumție de existență a dreptului tabular, dacă acesta este înscris în cartea funciară, sau, după caz, de inexistență a acestuia dacă a fost radiat din cuprinsul cărții funciare. Proba contrară se va putea realiza doar prin două modalități, respectiv probarea existenței unei modalități de dobândire a dreptului fără înscriere în cartea funciară sau pe calea acțiunii în rectificare, când înscrierea nu corespunde cu situația de fapt a imobilului.

În privința practică a acestui principiu, legiuitorul acordă o protecție suplimentară terțului dobânditor de bună-credință, prin acțiunea în rectificare, dar și prin prevederile art. 901 Cod civil, care reglementează dobândirea cu bună-credință a unui drept tabular. Acest articol are ca obiect situația în care un dobânditor de bună-credință își înscrie dreptul în cartea funciară, însă la cererea adevăratului titular, dreptul autorului său este radiat din cartea funciară. Cu alte cuvinte, ar putea opera, în materia transmiterii drepturilor reale, evicțiunea dobânditorului de bună-credință, prin faptul că titlul autorului său este desființat. Pentru a putea opera protecția oferită de lege, terțul de bună-credință este considerat astfel doar dacă la data înregistrării cererii de înscriere a dreptului său nu era notată nicio acțiune prin care se contestă cuprinsul cărții funciare, din cuprinsul acesteia nu rezulta nicio cauză care să justifice rectificarea în favoarea altei persoane, iar solicitantul nu a cunoscut, pe altă cale, inexactitatea cuprinsului cărții funciare. De menționat este faptul că art. 901 Cod civil conferă o protecție dobânditorului de bună-credință, în concurs cu un terț; aceste prevederi nu sunt aplicabile între părți sau succesorii lor universali sau cu titlu universal.

Tot astfel, de remarcat este faptul că art. 901 Cod civil nu are în vedere situația transmisiunilor succesive și nici situația conflictului de drepturi între persoanele care au dobândit de la un autor comun, ci, dimpotrivă, reglementează situația în care există un concurs de drepturi dobândite de la autori diferiți. Art. 79 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 statuează faptul că dacă un imobil a fost înscris în cartea funciară, pentru prima dată, fără cauză legitimă, atunci terțul dobânditor cu titlu oneros, de bună-credință, nu se va putea prevala de protecția conferită de art. 901 Cod civil, până la împlinirea termenului de uzucapiune tabulară sau dacă în interiorul acestui termen este notată o acțiune în rectificare.

În ce privește instituția uzucapiunii în materie de carte funciară, trebuie analizate prevederile art. 930-934 Cod civil. Uzucapiunea reprezintă o modalitate originară de dobândire a unui drept real, în folosul persoanei care a avut în posesie

bunul, un anumit termen prevăzut de lege. În acest sens, legea distinge, în materie imobiliară, între uzucapiunea *tabulară* și *extratabulară*.

Uzucapiunea extratabulară este instituția legală prin care posesorul are posibilitatea de a dobândi un drept real imobiliar, în condițiile în care a avut posesia utilă a bunului, timp de 10 ani și se încadrează în una dintre situațiile stabilite de lege: (i) titularul înscris în cartea funciară a decedat ori, după caz, și-a încetat existența; (ii) a fost înscrisă în cartea funciară declarația de renunțare la proprietate; (iii) imobilul nu era înscris în nicio carte funciară. În toate cazurile, uzucapantul poate dobândi dreptul numai dacă și-a înregistrat cererea de înscriere a dreptului său înaintea oricărei alte persoane care ar putea solicita înscrierea în baza unei cauze legitime, fie în timpul, fie chiar după împlinirea termenului de uzucapiune.

Uzucapiunea tabulară reprezintă o modalitate de dobândire a unui drept real imobiliar, ca efect al publicității imobiliare și al efectului constitutiv al înscrierilor. Astfel, persoana care și-a înscris un drept real imobiliar într-o carte funciară, fără cauză legitimă și care a avut în posesie utilă imobilul, pentru un termen de 5 ani, se bucură de efectele publicității imobiliare.

De remarcat este faptul că perpetuitatea dreptului de proprietate nu este ignorată de către legiuitor, astfel că termenele de 10 și respectiv 5 ani vor începe să curgă abia din momentul în care adevăratul titular fie a decedat, fie și-a încetat existența (în cazul persoanelor juridice) ori s-a înscris declarația de renunțare a dreptului de proprietate, indiferent de momentul începerii posesiei. În principiu, posesia este individuală, în sensul că orice nou posesor se consideră că a început o nouă posesie în momentul intrării în stăpânirea de fapt a bunului, indiferent de modalitatea prin care a dobândit posesia. Totuși, posesorul care intenționează să se folosească de efectele uzucapiunii, poate invoca, în folosul său, joncțiunea posesiei sale cu cea a autorului său.

3. Concluzii

Sistemele de publicitate imobiliară, în România, de-a lungul secolelor, au suferit modificări și adaptări însemnate, atât în ce privește structura și modalitatea de realizare a publicității imobiliare, cât și în ce privește regimul juridic al fiecărui sistem de publicitate ce și-a găsit aplicare la un moment dat în istoria țării noastre. Reglementarea acestor sisteme este inclusiv rezultatul influenței străine și a diviziunii teritoriale a României; politica externă a țării își reflectă consecințele nu numai în plan politic, social și economic, ci și în plan legislativ.

Deși legiuitorul român, în procesul de adaptare a reglementărilor privind sistemele de publicitate imobiliară, a comis un regres legislativ prin eliminarea efectului constitutiv al înscrierilor după implementarea sistemelor de publicitate prin cărți funciare, la nivel național, reglementarea dintr-o anumită perioadă a fost

determinată de necesitățile societății și de situația concretă privind evidențierea imobilelor. Aplicabilitatea și utilitatea unui anumit sistem de publicitate imobiliară, precum și nivelul de educație și dezvoltare a societății românești dintr-o perioadă specifică au fost factori decisivi în formularea acestor reglementări.

Există diferențe fundamentale între sistemele de publicitate imobiliară, iar în opinia noastră, singurul sistem care îndeplinește, în cele din urmă, scopul propus de legiuitor, prin formalitățile de publicitate a drepturilor și raporturilor juridice legate de imobile este sistemul de carte funciară. După cum am observat în cursul analizei noastre, principiile și funcționalitatea sistemelor personale de publicitate s-au dovedit a fi ineficiente, fiind supuse unor critici intense. Cea mai evidentă critică se referă la deficitul de evidență clară și completă a imobilelor, punând accentul pe titularul dreptului asupra imobilului, nu pe imobil, și principiul opozabilității față de terți a înscrierilor, ceea ce împiedică, în mod evident, realizarea scopului implementării unui sistem de publicitate imobiliară. Din fericire, actuala reglementare determină în mod corect, exigent și precis regimul de carte funciară, existând instituții abilitate în mod expres în gestionarea și controlul activității de carte funciară, acoperind toate deficiențele istorice legislative.

Bibliografie

1. ADAM, IOAN, *Drept Civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Ediția 3, C.H. Beck, 2013;
2. BÎRSAN, CORNELIU, *Drept Civil. Drepturile reale principale*, Ediția a 2-a, Hamangiu, București, 2015;
3. BOROI, GABRIEL; ANGHELESCU, ALEXANDRA CARLA; NICOLAE, IOANA, *Fișe de drept civil. Partea Generală. Persoanele. Familia. Drepturile reale principale*, Editura Hamangiu, București, 2020;
4. CHELARU, EUGEN, *Circulația juridică a terenurilor*, Ed. All Beck, București, 1999.
5. NICOLAE, MARIAN, *Publicitatea Imobiliară și noile cărți funciare*, Ed. Press Mihaela, București, 2000;
6. PAGARIN, SOFIA, *Drept Civil. Drepturile Reale*, Editura Fundației „România de Măine”, 2016;
7. POPESCU, ADAM; CORNOIU, DANUT, *Drept funciar și proceduri funciare*, Editura Fundației Romania de Maine, București, 1998;
8. STĂTESCU, CONSTANTIN; BÎRSAN, CORNELIU, *Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Tipografia Universității din București, București, 1988;
9. Decretul-lege nr. 115/1938 pentru unificarea dispozițiilor privitoare la cărțile funciare,

10. Legea nr. 242/1947 pentru transformarea cărților funciare provizorii în cărți de publicitate funciară,
11. Legea nr. 163/1946 pentru înlocuirea provizorie cu cărți de evidență funciară, a cărților funciare distruse, sustrase sau pierdute;
12. Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
13. Legea nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
14. Legea nr. 287/2009 privind Codul Civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
15. Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul Civil,
16. Legea nr. 133/2012 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 64/2010 privind modificarea și completarea Legii cadastrului și a publicității imobiliare nr. 7/1996.

ÎNCADRAREA JURIDICĂ A FAPTEI INCULPATULUI CARE, PRIN CONSTRÂNGERE, DETERMINĂ VICTIMA SĂ EFECTUEZE UN TRANSFER BANCAR DIN CONTUL SĂU ÎN CONTUL INCULPATULUI

Auditor de justiție Daniel-Cosmin SPOREA

Abstract

Today's society is predominantly characterised by dynamism. This dynamism has a significant impact on the sphere of criminal law, in the sense that certain anti-social conduct, by the way it is carried out, the means used and so on, raises serious questions as to the legal framework applicable in a given case. The legislature's intention must therefore be crystallised through the mechanism of interpretation so that the principle of the legality of the offence is strictly observed. This material illustrates the attempt to establish the legal framework relating to the act of one person coercing another to transfer a certain amount of money from his bank account to the perpetrator's bank account. Are we talking, in such a case, about a single complex offence of robbery (Article 233 of the Romanian Criminal Code) or a combination of offences between the offence which constitutes the 'vehicle' of coercion and/or an offence relating to computer crime, such as illegal access to a computer system (Article 360 of the Romanian Criminal Code) and/or fraudulent financial transactions (Article 250 of the Romanian Criminal Code)?

Keywords: *robbery, bank transfer, computer system, cybercrime, bank account*

1. Aspecte preliminare

În materia dreptului penal substanțial, diferitele situații, împrejurări în care s-a comis o faptă antisocială pot ridica serioase întrebări cu privire la încadrarea juridică corespunzătoare. Principiul legalității incriminării reprezintă un corolar care trebuie să fie o consecință naturală a unei încadrări juridice corecte. Prin urmare, de cele mai multe ori, în situații problematice din perspectiva încadrărilor juridice, se va avea în vedere voința legiuitorului, voință ce derivă din instrumentul interpretării, ce se află la îndemâna oricărui jurist în general, iar în dreptul juristului penalist în special.

Prezentul material va încerca să „decodeze” încadrarea juridică aferentă faptei unei persoane de a constrânge o alta, în vederea transferării de către cea din urmă

din contul său bancar în contul bancar al făptuitorului, a unei sume de bani determinate. Se vor prezenta diferite optici, argumente și, în final, se va încerca statuarea unui punct de vedere personal asupra încadrării juridice incidente.

2. Opinii exprimate asupra problemicii

În ceea ce privește încadrarea juridică a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului, de dată recentă, a fost exprimată opinia Institutului Național al Magistraturii¹, în sensul că se impune reținerea unei singulare infracțiuni complexe de tâlhărie.

În principal, opinia a fost susținută de argumente creionate în jurul faptului că infracțiunea de tâlhărie subzistă inclusiv atunci când persoana vătămată remite în mod voluntar bunul făptuitorului, ca urmare a constrângerii exercitate de către cel din urmă asupra ei, nefiind necesar ca făptuitorul să sustragă el, în mod mecanic, bunul din posesia/detenția victimei. Așa fiind, despre o altă încadrare juridică nu poate fi vorba, întrucât, în opinia Institutului, singura diferență dintre o tâlhărie „uzuală” și cea alesă incidentă în situația expusă este reprezentată de modalitatea în care suma de bani, obiect material principal al infracțiunii complexe, trece din patrimoniul victimei în cel al agentului.

Mai mult, în „demontarea” promovării unei alte încadrări juridice a faptei, precum accesul ilegal la un sistem informatic [art. 360 Cod penal (C. pen.)] și/sau efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos (art. 250 C. pen.), se arată în opinia exprimată că nici în prima situație, nici în cea de-a doua, agentul nu interacționează direct, nemijlocit asupra sistemului informatic și, de asemenea, autorul nu efectuează *in persona propria* transferul, ci transferul e efectuat de către victimă, în condițiile constrângerii.

În continuare, vom încerca să nuanțăm aceste argumente expuse și vom avea în vedere încadrarea juridică aferentă infracțiunii complexe de tâlhărie (3), respectiv cea în sensul reținerii unui concurs de infracțiuni (4).

3. Infracțiunea complexă de tâlhărie

Dacă ar fi să ne raportăm la încadrarea juridică a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului, soluția reținerii unei singulare infracțiuni de tâlhărie pare-se că ar fi răspunsul corect, la o primă percepție. Soluția trebuie nuanțată, însă.

¹ Disponibil la: [Minuta-intalnire-judecatori-penal-15-16-noiembrie-2023-Bucuresti.pdf](#) (inm-lex.ro) [accesat 16.03.2024].

3.1. Elementul material al infracțiunii complexe

În primul rând, atunci când o persoană este constrânsă să remită o sumă de bani făptuitorului, prin intermediul sistemului de *mobile banking*, ceea ce se remite de fapt este **un drept de creanță**², iar, așa fiind, „soldurile creditoare ale conturilor reprezintă, de fapt, un drept de creanță pe care deponentul îl are împotriva băncii sau altei instituții financiare și al cărui obiect constă întotdeauna în restituirea unei sume de bani”³. Victima nu dispune de banii respectivi în sens fizic (ca și cum i-ar avea într-un portmoneu și i-ar remite agentului bancnotele din el), ci ea accesează un „portofel” ce îmbracă forma unui cont curent, în care sunt depuși banii respectivi, iar, așa fiind, „în cazul contractului bancar de cont curent, proprietatea sumelor de bani se transferă la primitor (în acest caz, instituția bancară), fie prin aplicarea regulilor de la contractul de cont curent (art. 2171 C. civ.), fie prin aplicarea regulilor de la depozitul bancar”⁴.

Prin urmare, ceea ce deține victima, față de bancă, în realitate, este un drept de creanță, întrucât titularul contului (victima, în ipoteza noastră de lucru) poate „dicta” instituției bancare să restituie aceeași sumă nominală sau nu, după caz, în funcție de tranzacțiile și operațiunile bancare efectuate. Inclusiv în momentul în care victima efectuează transferul în contul inculpatului, ea trimite tranzacția spre procesare de către bancă a sumei respective⁵. În plus, „luarea” de care face vorbire art. 228 C. pen. se circumscrie inclusiv remiterii voluntare de către victimă, prin urmare, având în vedere că elementul material al infracțiunii de furt este sinonim cu elementul material al infracțiunii principale ce intră în structura tâlhăriei, nu ar trebui să existe problematici privind încadrarea juridică din această perspectivă.

Concluziv, discuția trebuie să pornească de la faptul că, în această speță, obiectul material principal al infracțiunii complexe este reprezentat de un drept de

² Andra-Roxana Trandafir, George Zlati, *Conduite infracționale în domeniul bancar. Relația dintre fraudă informatică, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos și infracțiunile de delapidare ori gestiune frauduloasă*, în *Penalmente Relevant*, Nr. 1/2020, p. 14, disponibil la: <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Trandafir-Zlati.pdf> [accesat 08.04.2024].

³ R. Rizioiu, *Aspecte introductive privind obiectul garanției reale mobiliare*, în *Revista română de dreptul afacerilor*, nr. 1/2006, p. 9 și urm. *apud.* Andra-Roxana Trandafir, George Zlati, *Conduite infracționale în domeniul bancar. Relația dintre fraudă informatică, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos și infracțiunile de delapidare ori gestiune frauduloasă*, în *Penalmente Relevant*, Nr. 1/2020, p. 14, disponibil la: <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Trandafir-Zlati.pdf> [accesat 08.04.2024].

⁴ Andra-Roxana Trandafir, George Zlati, *Conduite infracționale în domeniul bancar. Relația dintre fraudă informatică, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos și infracțiunile de delapidare ori gestiune frauduloasă*, în *Penalmente Relevant*, Nr. 1/2020, p. 14, disponibil la: <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2020/10/Trandafir-Zlati.pdf> [accesat 19.04.2024].

⁵ În acest caz, dreptul de creanță „luat” se concretizează în posibilitatea autorului de a constrânge banca să facă ceva cu suma transferată de victimă, de pildă să îi remită suma de bani transferată de victimă (dreptul de creanță având în structura sa două obligații pozitive și una negativă).

creanță, iar ceea ce deține victima în momentul constrângerii nu se circumscrie unei sume de bani înțeleasă ca bun material, corporal.

În al doilea rând, trebuie să analizăm în ce măsură un drept de creanță poate forma obiectul material al unei infracțiuni de furt (avându-se în vedere că obiectul material principal al infracțiunii complexe este sinonim cu cel din cadrul unei infracțiuni de furt, după cum aminteam anterior).

Printre altele, s-a statuat în doctrină relativitatea caracterului corporal al unui bun ce poate constitui obiect material al furtului⁶. Opinia doctrinară conform căreia „orice bun care *are o existență fizică* prezintă o minimă importanță economică și care poate face obiectul sustragerii din posesia sau detenția altuia constituie obiect material al infracțiunii de furt⁷” nu mai poate fi primită, în contextul în care discutăm de o automatizare a majorității domeniilor sociale și, ca atare, inclusiv bunurile incorporeale, care nu au o existență fizică (așa numitele bunuri dematerializate) pot constitui obiect material al conduitelor antisociale de acest gen. Prin urmare, apreciem că inclusiv un drept de creanță poate forma obiectul material al unei infracțiuni contra patrimoniului, aspect întărit și de ideea promovată deja de doctrină, conform căreia „anumite bunuri incorporeale pot face obiectul furtului în ipoteza sustragerilor dematerializate [de pildă, banii aflați în contul unei persoane fizice]”⁸. Așadar, susținem că un drept de creanță poate constitui, de asemenea, obiect material al infracțiunii de furt și, deci, obiect material principal în cadrul infracțiunii complexe de tâlhărie. În același timp, dacă ar fi să ne raportăm la acțiunea de constrângere, ne referim în principal la infracțiunea de amenințare (art. 206 C. pen.) sau loviri sau alte violențe (art. 193 C. pen.), acest aspect nefiind de natură a ridica probleme cu privire la încadrarea juridică aferentă, din punctul de vedere a acțiunii secundare ce intră în structura infracțiunii complexe.

3.2. Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos

Când analizăm încadrarea juridică a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului, incidența infracțiunii prevăzute de art. 250 C. pen. poate fi argumentată în modalitatea transferului de fonduri, doctrina⁹ subliniind că, „această

⁶ G. Fiadaca, E. Musco, *Diritto penale. Parte speciale*, Vol. II delitti contro il patrimonio, settima edizione, Zanichelli Editore, 2015m p. 52 și 58 *apud*. Mihail Udrouiu, *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, Vol. I, Ediția 2, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 398.

⁷ Mihail Udrouiu, *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, Vol. I, Ediția 2, Ed. C. H. Beck, București, 2021, p. 398.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Sergiu Bogdan, Doris Alina Șerban, *Drept penal. Partea specială, Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*, Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 188.

modalitate se realizează, de exemplu, în ipoteza în care agentul accesează serviciile *internet banking* ori *mobile banking* utilizând datele de autentificare a persoanei vătămate și transferă fonduri într-un cont terț”. Cu alte cuvinte, agentul este cel care realizează transferul și astfel întrunește în persoana sa toate elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute și pedepsite de art. 250 C. pen.

Așa fiind, o discuție poate fi făcută pe marginea incriminării de la art. 250 C. pen. (Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos). Incidența acesteia poate fi argumentată în sensul că, chiar dacă agentul nu realizează elementul material (nu el transferă suma de bani, ci victima, ca urmare a constrângerii), el „folosește” victima pentru a realiza transferul. Se pune întrebarea, însă, cum poate răspunde cineva penal, pentru o faptă comisă de victimă împotriva ei? În „demonstrarea” unei astfel de încadrări juridice, argumentul Institutului Național al Magistraturii a constatat în aceea că nu făptuitorul realizează elementul material, ci victima. Cu alte cuvinte, victima nu este altceva decât un instrument în comiterea infracțiunii de la art. 250 C. pen. Credem că un astfel de argument nu se bucură de stabilitate deplină. În susținerea acestei teze, merită a fi amintită instituția omorului (simplu sau calificat) comis prin fapta victimei¹⁰, situație în care agentul răspunde pentru omor (simplu sau calificat), chiar dacă victima realizează actul de ucidere a propriei persoane, sub imperiul constrângerii. Prin urmare, nerealizarea elementului material de către agent în sensul art. 250 C. pen., nu este de natură a înlătura *de plano* o astfel de (posibilă) încadrare juridică.

Deși seducătoare o astfel de linie de argumentare, ea trebuie nuanțată. Denumirea marginală a infracțiunii de la art. 250 C. pen. este „Efectuarea de operațiuni financiare *în mod fraudulos*”, iar nu „Efectuarea de operațiuni financiare *în condiții de constrângere*”. Așadar, întrebarea legitimă este dacă putem asimila acțiunea de constrângere specifică tâlhăriei (care poate îmbrăca, în principiu, forma art. 206 sau 193 C. pen.) cu modalitatea frauduloasă în care se efectuează un transfer bancar ce ar întruni elementele de tipicitate obiective și subiective ale art. 250 C. pen. La o primă vedere, pare excesiv să asimilăm cele două contexte în care se comit cele două infracțiuni în modalitatea lor uzuală. Credem că acel „*fraudulos*” se referă mai degrabă la anumite contexte care nu sunt perfect sinonime cu o constrângere specifică acțiunii secundare ce intră în structura tâlhăriei (de exemplu, autorul profită de faptul că victima lipsește, și îi accesează sistemul informatic, de unde transferă o sumă de bani în contul său, ori agentul comite un furt în scop de folosință și observă *smartphone-ul* victimei pe scaunul din dreapta, îl deschide și transferă sieși o sumă de bani determinată). Astfel, credem că principiul legalității incriminării nu permite o extindere de acest tip, dacă legiuitorul ar fi dorit în

¹⁰ În ipoteza în care o persoană este constrânsă de către autor să sară de la etajul 10 al unei clădiri, cu consecința decesului victimei, va fi antrenată răspunderea penală pentru o infracțiune de omor simplu sau calificat, după caz, în sarcina autorului.

sensul exprimat anterior, ar fi menționat faptul că efectuarea de operațiuni financiare constituie infracțiune și atunci când e comisă sub imperiul constrângerii, fie în denumirea marginală a infracțiunii, fie în chiar corpul normei de incriminare.

4. Concursul de infracțiuni

Dacă ar fi să conchidem că problematica analizată rămâne în stadiul tâlhăriei, totuși, se poate argumenta că am neglija anumite conduite care pot prezenta valențe infracționale în sfera informatică. Cu alte cuvinte, dacă fapta inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului atrage încadrarea juridică aferentă tâlhăriei, cum rămâne cu faptul că victima a accesat „forțat” propriul sistem informatic și, mai mult, a efectuat o operațiune financiară sub imperiul aceleiași „forțări”? Ar trebui să neglijăm aceste aspecte și să considerăm că sunt irelevante în economia întregului proces de stabilire a încadrării juridice ori, totuși, am putea nuanța și aceste aspecte, și astfel să deducem că ar fi vorba în speța dată de o altă încadrare juridică?

În primul rând, dacă am ignora pentru moment infracțiunea complexă alesă prezentă în speța analizată și ne-am gândi la o altă variabilă incidentă din punct de vedere a încadrării juridice, ar trebui să ne gândim la un concurs de infracțiuni între acțiunea care constituie, în esență, constrângerea – respectiv amenințare (art. 206 C. pen.) ori loviri sau alte violențe (art. 193 C. pen.), și accesul ilegal la un sistem informatic (art. 360 C. pen.) și/sau efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos (art. 250 C. pen.).

Se poate susține că în speța analizată nu se poate pune problema existenței unei infracțiuni de furt, și astfel să nu ne situăm pe planul existenței infracțiunii de tâlhărie (asta dacă am ignora analiza făcută la pct. 3). Un astfel de punct de vedere ar putea fi susținut de faptul că, în esență, agentul nu sustrage în scopul însușirii pe nedrept bunul dematerializat concretizat în suma de bani transferată, ci victima remite voluntar suma de bani din contul său bancar în contul inculpatului, ca urmare a constrângerii. Evident, un astfel de argument nu se bucură de stabilitate, întrucât, după cum am specificat și mai sus, în materia tâlhăriei, remiterea voluntară de către victimă a bunului ca urmare a constrângerii nu ridică semne de întrebare. Lucrurile se prezintă în aceeași manieră și sub acest segment de analiză. Însă, carența care poate afecta incidența furtului într-o atare situație o reprezintă însăși acțiunea de luare specifică furtului, care, se poate susține, în esență, nu există. Prin urmare, pe această linie de argumentare, se poate susține că art. 228 C. pen. nu își găsește aplicare într-o astfel de situație.

5. Perspectivă proprie

Spuneam, cu altă ocazie¹¹, că diferitele situații incidente în practică ne obligă să reconsiderăm poziția legiuitorului și să extragem voința acestuia, într-o speță determinată, prin corelarea diferitelor texte de incriminare. În ceea ce privește încadrarea juridică a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului, *opinăm în sensul reținerii unei singulare infracțiuni complexe de tâlhărie*. În procesul de individualizare judiciară, judecătorul, considerăm noi, va trebui să țină cont de faptul că modalitatea în care s-a transferat suma de bani a lezat și libertatea victimei de a dispune deliberat de propriul sistem informatic.

Societatea evoluează, iar diferitele metode la care recurg infractorii în vederea comiterii de infracțiuni nu mai pot fi circumscrise celor „clasice”. Diferitele texte de incriminare, fie că discutăm de cele regăsite în Codul penal sau legi speciale, în principiu, nu trebuie reconfigurate, ci „adaptate” la realitatea socială actuală, respectându-se, bineînțeles, principiul legalității, care este un corolar veritabil al oricărui legiuitor în general, iar al celui penal în special.

Atunci când o speță determinată permite o abordare multiplă, considerăm că trebuie cântărite argumentele și soluția să fie îndreptată înspre cea care balansează mai mult, din punctul de vedere a argumentelor expuse. În ipoteza noastră de lucru, argumentele converg înspre o încadrare juridică aferentă tâlhăriei, după cum am putut observa. Chiar dacă modalitățile „clasice” de comitere a acestei infracțiuni sunt bine cunoscute, textele de incriminare în general, iar cel al tâlhăriei, în special, trebuie să „țină pasul” cu evoluțiile sociale, în limite rezonabile. Principiul legalității ne permite să reținem tâlhăria mai degrabă, în ceea ce privește încadrarea juridică a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului, decât, spre exemplu, efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos (art. 250 C. pen.), pentru argumentele expuse *supra* în legătură cu „antiteza” dintre fraudulos și constrâns.

Odată stabilit faptul că, în opinia noastră, incidența art. 250 C. pen. este exclusă, teoretic, nu vedem de ce ar fi indezirabilă reținerea infracțiunii de la art. 360 C. pen., respectiv accesul ilegal la un sistem informatic. Dacă admitem că elementul material al laturii obiective poate fi comis inclusiv prin acțiunea/inacțiunea victimei, atunci în mod clar trebuie reținută și infracțiunea prevăzută și pedepsită de art. 360 C. pen. S-ar justifica, astfel, un concurs de infracțiuni între o

¹¹ Daniel-Cosmin Sporea, *Omorul calificat comis asupra a două sau mai multe persoane: concurs de infracțiuni, infracțiune complexă sau violență în familie*, în Revista Universul Juridic, disponibil la: <https://www.universuljuridic.ro/omorul-calificat-comis-asupra-a-doua-sau-mai-multe-persoane-concurs-de-infracțiuni-infracțiune-complexa-sau-violenta-in-familie/> [accesat 03.04.2024].

infracțiune de tâlhărie simplă sau calificată, după caz, și o infracțiune de acces ilegal la un sistem informatic? Credem că accesul ilegal la sistemul informatic va fi modalitatea în care tâlhăria este comisă, faptul să se accesează de către victimă în mod involuntar sistemul informatic în vederea realizării transferului valorificându-se în contextul individualizării pedepsei de către organele judiciare (în sensul sporirii pedepsei, credem noi).

Concluziv, opinez în sensul reținerii unei singulare infracțiuni complexe de tâlhărie simplă sau calificată, după caz, pentru argumentele cuprinse în corpul lucrării, în situația când inculpatul, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului.

6. Distincție între șantaj și tâlhărie. Contraponderi

Situația încadrării juridice a faptei inculpatului care, prin constrângere, determină victima să efectueze un transfer bancar din contul său în contul inculpatului poate fi mult mai bine circumstanțiată printr-o diferență între tâlhărie și șantaj.

Astfel, în ipoteza noastră de lucru, odată stabilită incidența tâlhăriei, apreciem că ar fi utilă delimitarea față de șantaj. Așadar, vom discuta despre un șantaj în variantă agravată atunci când, spre exemplu, inculpatul ar constrânge victima să realizeze transferul bancar la un moment ulterior (de pildă, X îi spune lui Y că o va snopi în bătaie următoarea dată când o va întâlni, dacă după ce ajunge acasă nu îi trimite suma de 500 de lei în contul bancar).

În același timp, merită pusă în contrapondere și situația în care victima este constrânsă doar să furnizeze datele de acces la sistemul bancar, transferul fiind operat de către inculpat. În situația aceasta, încadrarea juridică va comporta valențe diferite, în funcție de modul în care inculpatul a preluat telefonul victimei în scopul realizării transferului. Dacă telefonul este luat de agent în scopul realizării transferului, după care el este remis imediat victimei, nu există scopul însușirii pe nedrept și, așa fiind, lipsește tipicitatea subiectivă a infracțiunii de furt, ca și componentă principală a tâlhăriei. Deci, despre o infracțiune de tâlhărie, în această situație, nu poate fi vorba. În schimb, *credem că putem discuta de un acces ilegal la un sistem informatic (art. 360 C. pen.) în concurs cu efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos (art. 250 C. pen.)*, în această situație. Agentul realizează accesul în sistemul informatic al victimei în mod ilegal, neavând permisiunea victimei, aflându-ne în ipoteza clasică de acces ilegal la un sistem informatic. În același timp, se efectuează un transfer bancar din contul victimei în contul inculpatului, de către cel din urmă, iar așa fiind, un elementar sentiment de justiție ne îndeamnă să considerăm soluția concursului de infracțiuni ca fiind una rațională și în acord cu voința legiuitorului, în situația de fapt expusă.

7. Concluzii

Societatea evoluează în permanență, iar așa fiind, diferitele situații incidente în practică ridică serioase probleme cu privire la încadrările juridice aferente. Când discutăm despre criminalitate informatică, lucrurile pot prezenta (de cele mai multe ori) nuanțe tehnice, dar și teoretice, cele din urmă într-o măsură mai redusă, acest fapt fiind de natură a complica lucrurile, din perspectiva încadrării juridice.

Cred că intenția legiuitorului, de cele mai multe ori, se regăsește în corelarea diferitelor texte de incriminare, dar și în „adaptarea” unora dintre ele la realitatea socială, în consecință, nu trebuie neglijată inclusiv adaptarea infracțiunilor informatice la cele „clasice”, atunci când poate fi desprinsă voința legiuitorului în acest sens, într-un caz determinat.

RĂSPUNDEREA INTER GRUP, CA FORMĂ DE RĂSPUNDERE ÎN MATERIA INSOLVENȚEI. EXEMPLIFICĂRI DIN PRACTICA INSTANȚELOR INTERNAȚIONALE

Av. dr. Petre-Andrei ȚĂRU

Abstract

The form of special liability of intergroup liability involves a series of particularities in the field of insolvency that derive from the fact that the implications on the group of companies and the impact on the corporate life can generate chain effects, likely to generate a phenomenon of insolvency of the entire group of companies.

Thus, our national regulations require that the insolvency of a group of companies be solved unitarily within the same insolvency file, provided that the companies in this situation are at the same stage of the procedure, and the examples from the practice of international courts reveal in this study the complexity of a procedure that takes place on the territory of several states.

The engagement of corporate liability within the group of companies under the insolvency law involves a much more complex procedure than in a normal procedure, being in strict correlation and dependence with the size of the group of companies, as well as with the cross-border dimension of the group.

Keywords: *intergroup liability, liability in matters of insolvency, jurisprudence, practice of international courts*

I. Preliminarii

Grupul de societăți reprezintă o provocare continuă în materie de răspundere societară, iar prezentul studiu încearcă pe cât posibil, în special, prin exemplificări din sfera jurisprudențială a instanțelor internaționale, să clarifice unele aspecte care determină angrenarea mecanismelor răspunderii juridice sub toate formele atât a reprezentațiilor societății comerciale, cât și a entităților juridice implicate în procedura de insolvență/faliment

II. Considerații de ordin legislative

O societate cu răspundere nelimitată în care este acționar o societate cu răspundere limitată va determina răspunderea celei din urmă cu patrimoniul societar

față de creditorii sociali ai societății în care este asociat însă răspunderea nu intervine asupra averii personale a asociaților săi.

În cuprinsul Legii nr. 85/2014, legiuitorul român a utilizat două criterii de definire a grupului de societăți, respectiv cel al controlului și cel al participației calificate, criterii utilizate, de obicei, în mod alternativ și nu în mod cumulat. În opinia noastră¹, ar fi indicată eliminarea criteriului distinct al participației calificate utilizat în definirea grupului de societăți și, în ceea ce privește controlul, considerăm că în vederea calificării unei societăți ca parte a unui grup este necesar să identificăm un control exercitat în vederea promovării interesului acestuia nu doar unul potențial. În măsura în care controlul este doar unul potențial societatea în cauză ar acționa și ar funcționa de fapt, în acord cu interesul său propriu în calitate de persoană juridică independentă, și nu în calitate de membru al grupului, deci nu am fi în prezența unei societăți incluse funcțional într-un grup de societăți, ci ar fi vorba despre o veritabilă societate independentă. În consecință, apreciem că ar fi indicată modificarea definiției grupului de societăți și a celei de control prin introducerea noțiunii de control exercitat în scopul impunerii interesului de grup în locul definiției actuale ce acoperă și simpla capacitate de a exercita controlul în desemnarea organelor de conducere și în influențarea deciziilor organelor de conducere ale unei societăți.

În eventualitatea în care o societate cu răspundere limitată are ca asociat o societate cu răspundere nelimitată asociații acesteia din urmă nu vor răspunde pentru datoriile societății cu răspundere limitată.

Este valabilă și ipoteza în care o societate cu răspundere nelimitată are ca asociați două societăți ambele cu răspundere nelimitată care este măsura în care creditorii sociali ai uneia din societățile cu răspundere nelimitată asociate se pot îndrepta împotriva asociaților societății co-asociate având în vedere răspunderea solidară a celor două societăți față de creditorii sociali ai societății în care sunt asociate².

Art. 3 alin. (2), teza I-a, din Legea societăților prevede clar și fără echivoc faptul că *creditorii trebuie să ceară plata datoriei întâi de la societate* și doar în subsidiar acoperirea unei datorii sociale poate avea loc de către asociații cu răspundere nelimitată. Acest lucru nu se realizează printr-o acțiune civilă, ci printr-o notificare de punere în întârziere, care, dacă nu este urmată de o plată voluntară în termen de 15 zile conferă creditorilor sociali dreptul de a se îndrepta împotriva asociaților care răspund nelimitat. În condițiile în care acțiunea împotriva asociaților răspunzători nelimitat nu este condiționată de urmărirea prealabilă a bunurilor societății asociații neputând opune beneficiul de discuțiune reglementat de art. 2294 C. civ.³

¹ D.A. Coldea, Teză de doctorat, Procedura insolvenței în cazul grupului de societăți în România, UBB - Facultatea de Drept, 2021, p. 8.

² Sebastian Bodu, Tratat de drept societar, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 31.

³ M. Șcheaua, *Legea societăților comerciale, comentată și adnotată*, Editura All Beck, București, 2000, op. cit., ed. 2, p. 15.

răspunderea acestora pe timpul vieții societății nu se încadrează în tiparul răspunderii clasice subsidiare⁴ de fidejusiune⁵ împrumutând caracteristici ale răspunderii solidare. Acțiunea creditorilor sociali împotriva asociațiilor răspunzătoare nelimitat este una direct deoarece între aceștia nu există raport juridic. Așadar, legiuitorul a urmărit să protejeze în mod sporit creditorii sociali acordându-le „*ope legi*” această acțiune⁶.

Art. 3 alin. (2), teza a II-a, din Legea societăților comerciale prevede faptul că asociații răspunzătoare nelimitat sunt solidari și între ei neputând opune creditorilor sociali beneficiul de diviziune.

O particularitate esențială este legată de faptul că răspunderea nelimitată și solidaritatea nu pot fi amendate prin actul constitutiv sau prin convenții particulare, în sensul înlăturării acesteia sau stabilirii unui plafon valoric până la care se angrenează răspunderea personală a asociatului clauza statutară astfel formulată fiind lovită de nulitate absolută.

Acțiunea împotriva asociațiilor răspunzătoare nelimitat nu a fost nicidecum condiționată de evaluarea stării patrimoniale a societății astfel încât pentru creditorii sociali nu are relevanță dacă societatea are sau nu bunuri urmăribile singura condiție pentru a porni acțiunea directă împotriva asociațiilor este lipsa plății voluntare în termenul legal de 15 zile de la data notificării.

Începerea procedurii de lichidare a unei societăți nu îi împiedică pe creditorii sociali să ceară și falimentul societății⁷, ceea ce înseamnă că creditorii nesatisfăcuți în integralitate de lichidare au posibilitatea alegerii între urmărirea asociațiilor care răspund nelimitat și cererea de faliment.

Deoarece ne aflăm în fața plății unei datorii, fiecare asociat răspunzător solidar și nelimitat poate fi obligat la plata întregii datorii față de creditorul social care nu a obținut satisfacerea creanței sale de la societate neavând importanță cota din beneficiile și pierderile societății pe care acesta o are răspunderea nefiind condiționată nici de natura aportului adus în societate⁸.

În legislația română, există prevederi referitoare la răspunderea pentru insolvența grupului de societăți care sunt aplicabile în cazul în care un grup de societăți este insolvent. Aceste prevederi sunt cuprinse în Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (Codul Insolvenței). Potrivit acestei legi, administratorul judiciar are obligația de a evalua starea financiară a

⁴ S. D. Cârpenaru, *Drept comercial*, Editura All Beck, București, 1998, p. 198.

⁵ Art. 106 din Codul Comercial prevedea urmărirea societății și apoi a asociațiilor răspunzătoare nelimitat, deci răspunderea subsidiară a acestora din urmă perfect conturată (Cas. III din 20 martie 1923, Cas. din 24 iunie 1924, în M. A. Dumitrescu, *op. cit.*, vol. I, p. 277, pct. 235-235).

⁶ Ioan Zadik, Henry Igner, *Răspunderea comanditarilor și acționarilor față de creditorii sociali și acțiunile ce derivă din ea*, Revista de drept comercial și studii economice 1935, *art. cit.*, p. 681.

⁷ Art. 260 alin. (2) din Legea societăților comerciale.

⁸ Cass. fr., dec. din 28 martie 1893 în M. A. Dumitrescu, *Codul de comerț adnotat*, Vol. I-III, Editura Cugetarea, p. 312, pct. 2433.

tuturor societăților din cadrul grupului și de a identifica posibilele surse de finanțare a acestuia. În cazul în care există surse de finanțare la nivelul grupului administratorul judiciar trebuie să ia măsurile necesare pentru a le utiliza în interesul creditorilor.

De asemenea, legea prevede că administratorul judiciar trebuie să ia măsurile necesare pentru a evita conflictele de interese între societățile din cadrul grupului și să se asigure că toate operațiunile comerciale sunt realizate în condiții de transparență și echitate.

În cazul în care administratorul judiciar nu respectă aceste obligații și, ca urmare a acestui fapt se produce o pierdere pentru creditorii societăților din cadrul grupului, acesta poate fi tras la răspundere și poate fi obligat să despăgubească creditorii pentru pierderile suferite.

În plus, legislația română prevede și răspunderea solidară a societăților din cadrul grupului în cazul în care una dintre acestea intră în insolvență. Astfel, în cazul în care o societate din cadrul grupului este declarată insolventă toate celelalte societăți din cadrul grupului sunt considerate responsabile solidar pentru obligațiile acesteia în măsura în care aceste obligații au fost înregistrate în contabilitatea lor.

Structura de grup de societăți comerciale reprezintă un sistem organizatoric care este alcătuit dintr-un grup de persoane juridice care au calitatea de societăți-membre care se află sub controlul comun al unei societăți-mamă sau a unei persoane ori a unui grup de persoane controlul comun fiind exercitat în acord cu interesul de grup.

Legiuitorul român a înțeles și a recunoscut faptul că grupul de societăți este definit în mod eterogen în anumite ramuri de drept. Cu titlul exemplificativ, precizăm faptul că în domeniul concurenței legiuitorul român folosește noțiunea de „*concentrare economică*”, așa cum aceasta este definită de art. 9 din Legea nr. 21/1996. În domeniul fiscal este utilizată noțiunea de *persoane afiliate*, definită de art. 7 pct. 26 C. fisc., noțiunea de „*grup fiscal*” în reglementarea sistemului de consolidare fiscal în domeniul impozitului pe profit, definită în cadrul art. 42² C. fisc., iar în materia TVA legiuitorul român a definit din nou *grupul fiscal unic*, în cadrul art. 269 alin. (9) din același act normativ⁹.

Această entitate complexă ar trebui să fie legiferată în mod corespunzător și recunoscută în mod unitar la nivel legislativ prin reglementarea sa în dreptul societar ulterior noțiunea generală putând fi implementată în constituirea unor norme specifice care să prevadă activitatea grupului de societăți în fiecare domeniu vizat. Grupurile de societăți presupun constituirea unor societăți distincte pentru

⁹ Ana-Maria Șercane Rotărescu, Cristina Enciu, Alina Popa, Vasile Godâncă-Herlea, Dan Andrei Coldea, în *Tratat practic de insolvență*, Volumul I, Ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022, p. 871.

aceeași afacere sau o afacere conexă inclusiv în situația achiziționării unei noi societăți. În alte momente, structura de grup se decide pentru limitarea riscului inclusiv a celui de insolvență. Un motiv important, extrem de relevant pentru crearea unei structuri de grup, este pentru asigurarea *optimizării fiscale*¹⁰ a afacerilor derulate.

Răspunderea grupului de firme în insolvență este o problemă complexă care poate avea implicații importante la nivel internațional. Această problemă poate apărea atunci când un grup de firme este implicat într-un proces de insolvență, iar creditorii sau autoritățile de reglementare doresc să recupereze datoriile de la mai multe societăți din cadrul grupului.

În ceea ce privește implicațiile la nivel internațional trebuie menționat faptul că legislația în materie de insolvență poate varia semnificativ de la o țară la alta, iar, în cazul unor grupuri de firme care operează în mai multe țări, poate fi dificil să se stabilească care este jurisdicția competentă pentru a rezolva problemele de insolvență.

Unul dintre principalele instrumente juridice utilizate în acest sens este **Regulamentul UE nr. 2015/848** privind procedurile de insolvență, care stabilește un cadru legal pentru cooperarea între instanțele naționale în cazul insolvențelor transfrontaliere. Acest regulament prevede că o procedură de insolvență deschisă într-un stat membru al UE este recunoscută și poate fi executată în toate celelalte state membre fără a fi necesară o procedură de recunoaștere suplimentară.

În cazul unui grup de firme care operează în mai multe țări poate fi necesar să se stabilească în ce măsură datoriile și activele fiecărei societăți din cadrul grupului sunt interconectate. În unele cazuri pot exista garanții sau obligații financiare comune între diferitele societăți din cadrul grupului ceea ce poate face ca datoriile și activele să fie legate între ele.

În astfel de cazuri este posibil ca administratorul judiciar sau instanța de insolvență să ia în considerare posibilitatea de a recupera datorii sau active din cadrul altor societăți din cadrul grupului în scopul de a asigura o distribuire echitabilă a activelor în cadrul procedurii de insolvență.

În concluzie, implicațiile răspunderii grupului de firme în insolvență la nivel internațional sunt complexe și pot varia în funcție de jurisdicție, legislație și circumstanțe specifice ale cazului. Este important ca administratorul judiciar sau instanța de insolvență să ia în considerare toate aspectele relevante ale cazului și să lucreze în strânsă colaborare cu ceilalți factori implicați pentru a asigura o gestionare eficientă și justă a procedurii de insolvență.

¹⁰ Legea nr. 296/2000, pentru modificarea și completarea Codului fiscal (M. Of. nr. 1269 din 21 decembrie 2020) introduce consolidarea fiscală pentru impozitul pe profit al societăților, care se vor constitui și înregistra, într-un grup fiscal, începând cu 2022, reglementând astfel impozitarea grupului fiscal.

III. Exemplificări de practică internațională

Practica judiciară din alte state abundă în cazuri de insolvență intra grup.

Astfel, cu titlu exemplificativ, **Cauza Jetivia SA și alții împotriva Bilita (UK) Limited și alții** a fost un caz important în ceea ce privește recunoașterea deciziilor străine privind procedurile de insolvență în Uniunea Europeană. Cauza a ajuns la Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), în 2015, iar decizia a fost emisă la 17 decembrie 2015 (C-213/15).

Cazul a implicat o procedură de insolvență deschisă în Franța împotriva Jetivia SA, o companie franceză de transport aerian. În timpul procedurii de insolvență administratorul judiciar al Jetivia a vândut un avion al companiei unei firme spaniole, iar banii obținuți din vânzare au fost depuși într-un cont bancar francez. Între timp, o altă companie, Bilita (UK) Limited, a obținut o hotărâre judecătorească în Cipru prin care s-a ordonat plasarea contului bancar al Jetivia sub sechestru.

Jetivia și alți creditorii ai săi au depus o cerere în Franța pentru a anula hotărârea cipriotă și pentru a recupera banii depuși în contul bancar francez. Instanța franceză a hotărât să transmită o întrebare preliminară CJUE în legătură cu interpretarea Regulamentului privind procedurile de insolvență.

CJUE a decis că o hotărâre judecătorească prin care se ordonă plasarea sub sechestru a unui cont bancar într-un alt stat membru poate fi anulată în conformitate cu legile procedurii de insolvență care se aplică în statul membru în care a fost deschisă procedura de insolvență. Cu alte cuvinte, instanța de insolvență din Franța a avut autoritatea de a anula hotărârea judecătorească cipriotă și de a recupera banii depuși în contul bancar francez.

Decizia CJUE a clarificat, de asemenea, că administratorul judiciar al unei companii în procedură de insolvență are dreptul să gestioneze activele companiei în conformitate cu legea din statul membru în care se desfășoară procedura de insolvență, chiar dacă aceste active se află în alt stat membru.

În concluzie, cazul Jetivia SA și alții împotriva Bilita (UK) Limited și alții a reiterat importanța recunoașterii deciziilor străine privind procedurile de insolvență în Uniunea Europeană și a stabilit că administratorul judiciar al unei companii în procedură de insolvență are dreptul să gestioneze activele companiei în conformitate cu legea din statul membru în care se desfășoară procedura de insolvență.

Cazul Game Retail Limited se referă la procedura de insolvență a companiei britanice, Game Retail Limited, un retailer de jocuri video și console. Compania a intrat în procedură de insolvență în martie 2012, iar un administrator judiciar a fost numit să gestioneze activele și pasivele sale.

În timpul procedurii de insolvență, compania a vândut activele sale către o nouă entitate, **Game Digital Limited**, în cadrul unei tranzacții supuse aprobării

creditorilor și a instanței de judecată. În urma vânzării, Game Digital Limited a preluat majoritatea magazinelor fizice ale Game Retail Limited și a preluat contractele cu furnizorii și clienții.

Cazul a fost judecat de Curtea Supremă a Marii Britanii care a decis că administratorul judiciar și-a îndeplinit obligațiile față de angajați în timpul procedurii de insolvență și că vânzarea activelor către Game Digital Limited a fost legală și în conformitate cu legislația britanică privind insolvența. În urma deciziei, angajații nu au primit despăgubiri sau alte compensații pentru concedierea lor.

Cazul MF Global UK care a avut loc în 2016 a fost unul dintre cele mai mari falimente din istoria Marii Britanii. Compania MF Global, o firmă americană de brokeraj în valori mobiliare și de tranzacționare de active derivate care a avut o filială în Marea Britanie și care a devenit insolventă în octombrie 2011.

În acest caz, autoritatea de reglementare financiară din **Marea Britanie, Financial Conduct Authority (FCA)**, a emis un raport care a constatat că MF Global UK a încălcat regulile de management al riscului și a permis utilizarea neadecvată a banilor clienților săi ceea ce a dus la pierderi semnificative pentru clienții companiei.

În consecință, FCA a solicitat deschiderea procedurii de insolvență pentru MF Global UK. În timpul procedurii administratorul special a descoperit că aproximativ 1,2 miliarde de dolari din conturile clienților lipseau și au fost utilizați pentru a acoperi pierderile proprii ale companiei. Pe măsură ce cazul a evoluat s-a descoperit că acești bani au fost transferați către o subsidiară a MF Global în SUA. Această mișcare a fost considerată frauduloasă de către administratorul special și de către FCA.

În cele din urmă cazul a ajuns în fața instanțelor, unde judecătorii au hotărât că administratorul special poate să recupereze acești bani de la subsidiara MF Global din SUA. Decizia a fost luată pe baza unor prevederi ale Legii privind insolabilitatea din 1986, care permit recuperarea unor active transferate înainte de declanșarea procedurii de insolvență dacă acestea au fost transferate fraudulos.

În concluzie, cazul MF Global UK a evidențiat importanța managementului adecvat al riscurilor în industria financiară și a subliniat că administratorii speciali au puteri de recuperare a activelor în cazul în care există suspiciuni de transfer fraudulos.

Un alt caz este SeaFrance, care a fost o companie de transport maritim din Franța specializată în transportul de pasageri și autovehicule între Franța și Marea Britanie. În noiembrie 2011, compania a intrat în insolvență și a fost plasată sub administrare judiciară. În ianuarie 2012, a fost anunțată vânzarea SeaFrance către compania daneză DFDS, dar tranzacția a fost blocată de către Autoritatea franceză de concurență care a considerat că tranzacția ar fi putut distorsiona concurența în sectorul transporturilor maritime.

În aceste circumstanțe SeaFrance a încetat să-și desfășoare activitatea și angajații săi au fost concediați. În acest context, s-a pus problema răspunderii pentru datoriile societății în special către angajați și către organismele de asigurare pentru plata indemnizațiilor de șomaj.

Cazul SeaFrance a fost prezentat Curții de Justiție a Uniunii Europene sub forma unei întrebări preliminare în cauza C-295/15 care a vizat interpretarea și aplicarea Directivei 2001/23/CE privind transferul de întreprinderi. În această cauză, Curtea a decis că în situația în care o întreprindere este închisă din motive economice și angajații sunt concediați ca urmare a acestei închideri transferul de întreprinderi nu are loc, iar noul proprietar nu poate fi considerat răspunzător pentru datoriile angajatorului anterior.

Cu toate acestea, această decizie nu se aplică în cazul în care transferul are loc în cadrul unei proceduri de insolvență sau de lichidare judiciară deoarece în acest caz există o continuare a activității economice a întreprinderii.

Cazul Petroplus Marketing France a avut loc în 2012, când compania Petroplus, una dintre cele mai mari rafinării de petrol din Europa, a intrat în insolvență. Petroplus Marketing France filiala franceză a companiei a fost, de asemenea, implicată în procedura de insolvență.

În acest caz, administratorul judiciar a decis să vândă o parte din activele companiei pentru a acoperi datoriile. Printre activele scoase la vânzare se numărau contractele de închiriere a unor terenuri și clădiri precum și activele intangibile cum ar fi mărcile înregistrate. În această situație o întrebare importantă a fost dacă administratorul judiciar ar putea să vândă contractele de închiriere fără consimțământul proprietarilor terenurilor și clădirilor.

Curtea de Apel din Paris a hotărât că administratorul judiciar nu avea dreptul să vândă contractele de închiriere fără consimțământul proprietarilor terenurilor și clădirilor. În plus, tribunalul a stabilit că administratorul judiciar nu a avut dreptul să vândă mărcile înregistrate ale companiei fără autorizația titularilor de mărci.

Această decizie a avut un impact semnificativ asupra procedurilor de insolvență din Franța și a stabilit faptul că administratorii judiciari trebuie să obțină consimțământul proprietarilor înainte de a vinde activele companiei.

IV. Concluzii

Răspunderea grupului de societăți comerciale în insolvență reprezintă un complex de factori interni și externi care se răsfrâng în mod indubitabil asupra vieții societare.

Particularitățile acestei forme de răspundere au implicații asupra jurisdicțiilor implicate cu soluționarea unor situații factice care survin în cadrul desfășurării procedurii, iar părțile din procedură pentru a putea soluționa diversele ipostaze apărute trebuie să coopereze pentru rezolvarea acestora.

Bibliografie

1. Bodu Sebastian, *Tratat de drept societar*, Editura Hamangiu, București, 2019;
2. Cărpenaru S. D., *Drept comercial*, Editura All Beck, București, 1998;
3. Coldea D.A., *Teză de doctorat, Procedura insolvenței în cazul grupului de societăți în România*, UBB Facultatea de Drept, 2021;
4. Șcheaua M., *Legea societăților comerciale, comentată și adnotată*, Editura All Beck, București, 2000, op. cit., ed. 2;
5. Șercane Rotărescu Ana-Maria, Enciu Cristina, Popa Alina, Godâncă-Herlea Vasile, Coldea Dan Andrei, în *Tratat practic de insolvență, Volumul I*, Ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022;
6. Zadik Ioan, Igner Henry, *Răspunderea comanditarilor și acționarilor față de creditorii sociali și acțiunile ce derivă din ea*, *Revista de drept comercial și studii economice* 1935;
7. Cass. fr., dec. din 28 martie 1893 în M. A. Dumitrescu, *Codul de comerț adnotat, Vol I-III*, Editura Cugetarea.

PROTECȚIA INTIMITĂȚII CONVINGERILOR RELIGIOASE ȘI A RELIGIEI ADOPTATE

Jur. dr. Dragoș PENCA

Abstract

The state has acknowledged the individual's right to keep their religious beliefs and adopted faith private. The law prohibits the collection of any data regarding a person's faith or religion.

However, employers are allowed to process employees' personal data (specifically related to adopted religion) for the purpose of granting public holidays and religious holidays. The collection of personal data, including information on individuals' religious beliefs, is permitted for religious organizations for a legitimate reason, with these organizations being considered joint controllers alongside their preaching members.

Keyword: *personal data protection, gdpr, freedom of religious beliefs, religion.*

Statul a recunoscut dreptul persoanei de a nu-și face publice convingerile religioase și credința religioasă adoptată. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că este dreptul persoanei de a nu-și manifesta convingerile religioase, acest lucru implicând dreptul persoanei de a nu fi obligată să dezvăluie apartenența sa ori convingerile sale religioase sau să adopte un comportament din care s-ar putea deduce că are sau nu anumite convingeri religioase, incluzând, dar fără a se limita la, purtarea unor însemne religioase, participarea la unele rugăciuni publice etc. În acest sens, CtEDO afirmă că „autoritățile statului nu sunt libere să intervină în libertatea de conștiință a unei persoane solicitându-i informații despre convingerile sale religioase sau obligându-o să le manifeste”¹.

¹ Ghid privind art. 9 din Convenția europeană a drepturilor omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, s.l., 2019, p. 24.

A se vedea și Cauza *Alexandridis împotriva Greciei*, pct. 38, publicat la [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-85188%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-85188%22]}), accesat la 13.03.2024; Cauza *Dimitras și alții împotriva Greciei*, pct. 78, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text&docid=198949&doclang=RO>, accesat la 12.01.2024. A se vedea și LOI n° 2004-228 du 15 mars 2004 encadrant, en application du principe de laïcité, le port de signes ou de tenues manifestant une appartenance religieuse dans les écoles, collèges et lycées publics, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000417977/>, accesat la 20.02.2024.

Legea² interzice colectarea oricăror date despre credința sau religia unei persoane, cu excepția situațiilor de recensământ aprobat prin lege. Statul interzice inclusiv persoanelor

juridice de drept public sau privat să solicite informații despre credința religioasă sau religia unei persoane. Aceste prevederi legale sunt extrem de necesare într-o societate umană în care încă există resentimente bazate pe diferențe etnice, rasiale sau de convingeri religioase. Este o măsură definitorie a legii pentru protecția individului în fața unor discriminări bazate pe diferențele de convingeri religioase. Aceste norme sunt completate de prevederile Constituției și ale Codului muncii care interzic orice formă de discriminare pe criterii de sex, religie, vârstă, rasă sau etnie, apartenență politică sau orientare sexuală³.

Există dezbateri juridice pe tema capacității organizațiilor economice sau religioase de a procesa date personale care vizează credința religioasă a persoanelor⁴ ca excepție de la prevederile generale ale Regulamentului european⁵.

Prelucrarea datelor în contextul relațiilor de muncă

Angajatorului îi este permisă prelucrarea datelor cu caracter personal ale salariatului (date referitoare la religia adoptată) în vederea acordării zilelor de

² Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, art. 5 alin. (5) și (6), M. Of. nr. 201 din 2014.

³ Constituția României din 1991, art. 40 – 41, republicată, M. Of. nr. 767 din 2003.

A se vedea și Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art.14, M. Of. nr. 135 din 1994;

Cătălina MITITELU, Mariana RADU, „The European Social Charter (Revised) and the Protection of the Human Rights”, în *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series Volume XIII, Issue 1/2013*, pp. 1593-1598.

⁴ Silviu-Dorin ȘCHIOPU, „Aspecte ale prelucrării datelor cu caracter personal care dezvăluie confesiunea religioasă (Aspects of Processing Personal Data Revealing Religious Beliefs)”, în *Revista Română pentru Protecția și Securitatea Datelor cu Caracter Personal* nr. 1/2020, nr. 1/2020, pp. 71-77.

S.D. ȘCHIOPU, „Despre acordarea de către angajatori a zilelor libere pentru sărbătorile religioase anuale”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 12/2019, pp. 16-23;

Emil MOISE, „Discriminarea în educație pe criteriul de conștiință și religie. Mutarea accentului pe interesul superior al copilului”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 12/2017, disponibil la <https://lege5.ro/App/Document/gi3dcnjxgq2a/discriminarea-in-educatie-pe-criteriul-de-constiinta-si-religie-mutarea-accentului-pe-interesul-superior-al-copilului>, accesat 13.03.2024;

S.D. ȘCHIOPU, „Dreptul la ștergerea datelor și dreptul la aducerea ultimului omagiu: a fi uitat sau a fi ținut minte?”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 2/2017, pp. 98-103;

S.D. ȘCHIOPU, „Imposibilitatea ștergerii datelor cu caracter personal privind unele fapte a căror realitate istorică nu poate fi contestată”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 1/2020, pp. 37-43;

Raluca DIMITRIU, „Viața privată a lucrătorului pe parcursul orelor de program”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 9/2019, pp. 1-14.

⁵ Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 119 din 4 mai 2016.

sărbătoare legală, precum și a sărbătorilor legale religioase, mai ales atunci când acestea diferă de la o religie la alta⁶. În acest sens, „în scopul îndeplinirii obligațiilor și al exercitării unor drepturi specifice ale persoanei vizate în domeniul ocupării forței de muncă, în măsura în care acest lucru este autorizat de dreptul intern care prevede garanții adecvate pentru drepturile fundamentale și interesele persoanei vizate”⁷, angajatorul are obligația păstrării confidențialității datelor colectate.

Prelucrarea datelor de către organizațiile religioase

Conform Regulamentului european⁸, colectarea datelor cu caracter personal, inclusiv a datelor referitoare la convingerile religioase ale persoanelor este permisă organizațiilor religioase pentru un motiv legal, cu asigurarea unor garanții corespunzătoare de confidențialitate⁹. Organizațiile religioase pot colecta, astfel, date referitoare la membrii prezenți sau trecuți, inclusiv date privind convingerile lor religioase anterioare aderării la organizația religioasă în cauză.

În ceea ce privește colectarea de date cu caracter personal de către organizațiile religioase în cazul persoanelor care nu sunt membre ale respectivelor organizații, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a decis, în cauza C-25/17, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă, Finlanda)¹⁰, că trebuie să se facă diferența între colectarea în cadrul activităților legitime ale cultelor religioase și motivul legal.

⁶ A se vedea și Luminița OBACIU, „Timpul de lucru și drepturile aferente”, în *Revista Universul Juridic*, nr. 9, septembrie 2021, pp. 77-94.

⁷ *Regulamentul (UE) 2016/679...*, art. 9 alin. (2) lit. b).

⁸ *Ibidem*, art. 9, alin. (2) lit. d) coroborat cu Considerentul 55 din Regulament.

⁹ Art. 9 alin. (2), lit. d) prevede că: „prelucrarea este permisă atunci când este efectuată în cadrul activităților lor legitime și cu garanții adecvate de către un organism fără scop lucrativ și cu specific religios, cu condiția ca prelucrarea să se refere numai la membrii sau la foștii membri ai organismului respectiv sau la persoane cu care acesta are contacte permanente în legătură cu scopurile sale și ca datele cu caracter personal să nu fie comunicate terților fără consimțământul persoanelor vizate”. Cu toate acestea, Considerentul 55 din Regulament precizează că prelucrarea datelor cu caracter personal de către asociațiile religioase recunoscute oficial se efectuează din motive de interes public. A se vedea și capitolul în care tratăm recunoașterea calității de cult religios a organizațiilor religioase din România și caracterul lor de persoană juridică de drept privat și utilitate publică.

¹⁰ *Hotărârea C-25/17 Jehovah todistajat – Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 10 iulie 2018 – „Trimitere preliminară” – Protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal – Directiva 95/46/CE – Domeniul de aplicare al directivei menționate – Articolul 3 – Colectare de date cu caracter personal de către membrii unei comunități religioase în cadrul activității lor de predicare din casă în casă – Articolul 2 litera (c) – Noțiunea «sistem de evidență a datelor cu caracter personal» – Articolul 2 litera (d) – Noțiunea «operator» – Articolul 10 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, publicat în eur-lex.europa.eu nr. 1 din 10 iulie 2018, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0025>, accesat la 13.03.2024.

Dacă motivul legal al colectării datelor de către cultele religioase (prin prevederile de organizare canonică, statutară sau regulamentară a cultului), în cazul membrilor și aparținătorilor acestor culte, restrânge capacitatea persoanei de a se bucura de drepturile prevăzute de Regulament, activitățile legitime ale cultului de propovăduire a ideilor și credințelor religioase, recunoscute de constituții, tratate sau legi interne privind libertatea religioasă, nu restrânge capacitatea persoanelor care nu aparțin cultului religios de a se bucura de toate drepturile prevăzute de Regulament, inclusiv dreptul la uitare, ca o manifestare a dreptului la viață privată¹¹.

În ceea ce privește colectarea datelor unor alte persoane decât membrii cultelor, spre exemplu în cadrul unor activități evanghelistice, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit că organizațiile religioase sunt „considerate operatori împreună cu membrii săi predicatori, fără a fi necesar ca respectiva comunitate să aibă acces la date și fără a fi necesar să se fi stabilit că ea a dat membrilor săi orientări scrise sau instrucțiuni referitoare la o astfel de prelucrare”¹² Așa cum afirmam mai sus, prin definirea acestor colectări de date ca fiind realizate în cadrul activităților legitime ale organizațiilor religioase, persoanei vizate i se prezervă toate drepturile prevăzute de Regulamentul GDPR în relația cu operatorul de date, iar operatorului îi revin toate obligațiile legale, de la obligația de informare până la obligația de răspuns și acțiune în conformitate cu solicitările persoanei vizate.

Prelucrarea datelor personale de către instituțiile de învățământ

În România, părinții sau copiii pot solicita unităților de învățământ să studieze religia conform confesiunii lor religioase. În situația în care școala nu poate asigura personal calificat de confesiunea solicitată, se vor lua act de atestatul emis de fiecare cult în parte pentru copiii aparținând acelui cult. În acest caz, unitățile de învățământ vor colecta date cu caracter personal care vizează convingerile religioase ale părinților, tutorilor sau copiilor. Datele colectate vor avea caracterul de confidențialitate impus tuturor datelor personale conform Regulamentului GDPR.

O altă situație în care datele cu caracter personal privind convingerile religioase personale sunt colectate este în cadrul instituțiilor de învățământ universitar în care se organizează cursuri, seminarii sau examene în anumite zile de sărbătoare religioasă. Înalta Curte de Casație și Justiție a decis că universitățile sunt obligate să organizeze examene speciale sau să reprogrameze examenele programate în zile

¹¹ A se vedea și S.D. ȘCHIOPU, „Dreptul la ștergerea datelor și dreptul la aducerea ultimului omagiu: a fi uitat sau a fi ținut minte”.

¹² Hotărârea C-25/17 – *Jehovan todistajat*...

de repaus săptămânal pentru studenții aparținând cultelor religioase legal recunoscute în România, la cererea acestora¹³.

Și în acest caz, instituțiile de învățământ devin operatori de date cu caracter personal care prelucreză date privind religia sau confesiunea religioasă a unei persoane. Și în acest caz, se aplică prevederile Regulamentului GDPR privind confidențialitatea informațiilor prelucrate.

Studiind statutele cultelor religioase din România, am constatat că majoritatea cultelor religioase prevăd un registru al membrilor lor, excepție făcând Biserica Ortodoxă Română care, deși deține un registru al botezurilor și, implicit, al membrilor săi, prevede în Statut numai un Registru al locurilor de veci¹⁴. Tot cu această ocazie, am aflat că există numai două prevederi statutare care reglementează prelucrarea datelor cu caracter personal de către organizațiile religioase: în cazul Cultului Penticostal al cărui statut prevede că Biserica locală poate transmite în mediul public activitățile care se desfășoară în incinta sa fără a obține un consimțământ de la persoanele vizate, iar înregistrările efectuate de terți în biserică nu pot fi folosite în spațiul public decât cu autorizarea cultului și în cazul Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea care a alocat în anul 2022, cu ocazia revizuirii Statutului de organizare și funcționare¹⁵, un articol special în care reglementează prelucrarea datelor cu caracter personal al membrilor, aparținătorilor și salariaților.

Concluzie

Este interzisă prelucrarea oricăror informații referitoare la convingerile religioase ale indivizilor sau referitoare la religia lor. Cu toate acestea, cultele pot prelucra datele cu caracter personal ale membrilor lor în baza unui drept legal. În baza interesului lor legitim, cultele devin operatori de date cu caracter personal în cadrul unor activități specifice, respectând toate drepturile pe care Regulamentul le prevede pentru persoanele fizice. Unitățile de învățământ, unitățile forțelor armate precum și angajatorii pot colecta date cu caracter personal referitoare la convingerile religioase ale indivizilor în vederea asigurării acestora a drepturilor legale privind zilele săptămânale de odihnă, a sărbătorilor religioase anuale sau în

¹³ Hotărârea nr. 2870/2020, pronunțată în Dosarul 831/45/2017, ÎCCJ, având părți Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” Iași, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea - Conferința Moldova.

¹⁴ Regulamentul Cimitirelor din Biserica Ortodoxă Română, art. 12, Ed. Cancelaria Sfântului Sinod, București, 2020. A se vedea S.D. ȘCHIOPU, „Dreptul de „preempțiune” al moștenitorului concesiionarului unui loc de înhumare”, în Universul Juridic, nr. 1, ianuarie 2017, pp. 36-44.

¹⁵ Statutul de organizare și funcționare al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România, art. 21¹, H.G. nr. 399/2008, M. Of. nr. 324 din 24 aprilie 2008, republicat prin Ordinul nr. 55/2023, M. Of. nr. 330 din 20 aprilie 2023.

vederea asigurării dreptului la învățământ religios sau a dreptului la obiecțiune de conștiință, persoana vizată bucurându-se de toate drepturile pe care Regulamentul le prevede.

Bibliografie Surse

1. *Constituția României din 1991*, republicată, M. Of. numărul 767 din 2003.
2. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, art.14, M. Of. numărul 135 din 1994.

Legi, statute, regulamente

3. *Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor*, M. Of. numărul 201 din 2014.
4. *LOI n° 2004-228 du 15 mars 2004 encadrant, en application du principe de laïcité, le port de signes ou de tenues manifestant une appartenance religieuse dans les écoles, collèges et lycées publics*, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT00000417977/>.
5. *Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 119 din 4 mai 2016.
6. *Regulamentul Cimitirelor din Biserica Ortodoxă Română*, art.12, Ed. Cancelaria Sfântului Sinod, București, 2020.
7. *Statutul de organizare și funcționare al Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România*, H.G. nr. 399/2008, M. Of. numărul 324 din 24 aprilie 2008, republicat prin Ordinul 55/2023, M. Of. numărul 330 din 20 aprilie 2023.

Hotărâri judecătorești

8. *Cauza Alexandridis împotriva Greciei*, pct. 38, publicat la <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-85188%22%5D%7D>.
9. *Cauza Dimitras și alții împotriva Greciei*, pct. 78, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text&docid=198949&doclang=RO>.
10. *Ghid privind art. 9 din Convenția europeană a drepturilor omului*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, s.l., 2019, p. 24.
11. *Hotărârea nr. 2870/2020, pronunțată în Dosarul nr. 831/45/2017, ÎCCJ*.
12. *Hotărârea nr. C-25/17 Jehovan todistajat – Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 10 iulie 2018 - „Trimitere preliminară» – Protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal – Directiva 95/46/CE – Domeniul de aplicare al directivei menționate – Articolul 3 – Colectare de date cu caracter personal de către*

membrii unei comunități religioase în cadrul activității lor de predicare din casă în casă – Articolul 2 litera

(c) – Noțiunea «sistem de evidență a datelor cu caracter personal» – Articolul 2 litera (d) – Noțiunea «operator» – Articolul 10 alineatul (1) din *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*”, publicat în eur-lex.europa.eu nr. 1 din 10 iulie 2018, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0025>.

Cărți, tratate, articole

13. CORDUNEANU, Ionuț Gabriel, *Neutralitatea religioasă în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Ed. Universul Juridic, București, 2018.

14. DIMITRIU, Raluca, „Viața privată a lucrătorului pe parcursul orelor de program”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 9/2019.

15. DURĂ, V. Nicolae, MITITELU, Cătălina, *Principii și norme ale Dreptului Uniunii Europene privind drepturile omului și protecția lor juridică*, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2014.

16. MITITELU, Cătălina, RADU, Mariana, „The European Social Charter (Revised) and the Protection of the Human Rights”, în *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series Volume XIII, Issue 1/ 2013*.

17. MOISE, Emil, „Discriminarea în educație pe criteriul de conștiință și religie. Mutarea accentului pe interesul superior al copilului”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 12/2017, disponibil la <https://lege5.ro/App/Document/gi3dcnjxgq2a/discriminarea-in-educatie-pe-criteriul-de-constiinta-si-religie-mutarea-accentului-pe-interesul-superior-al-copilului>.

18. OBACIU, Luminița, „Timpul de lucru și drepturile aferente”, în *Revista Universul Juridic*, nr. 9, septembrie 2021.

19. ȘCHIOPU, Silviu-Dorin, „Aspecte ale prelucrării datelor cu caracter personal care dezvăluie confesiunea religioasă (Aspects of Processing Personal Data Revealing Religious Beliefs)”, în *Revista Română pentru Protecția și Securitatea Datelor cu Caracter Personal* nr. 1/2020, nr. 1/2020.

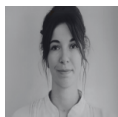
20. ȘCHIOPU, Silviu-Dorin, „Despre acordarea de către angajatori a zilelor libere pentru sărbătorile religioase anuale”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 12/2019.

21. ȘCHIOPU, Silviu-Dorin, „Dreptul de „preemptiune” al moștenitorului concesionarului unui loc de înhumare”, în *Universul Juridic*, nr.1, ianuarie 2017.

22. ȘCHIOPU, Silviu-Dorin, „Dreptul la ștergerea datelor și dreptul la aducerea ultimului omagiu: a fi uitat sau a fi ținut minte?”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 2/2017, pp. 98-103;

23. ȘCHIOPU, Silviu-Dorin, „Imposibilitatea ștergerii datelor cu caracter personal privind unele fapte a căror realitate istorică nu poate fi contestată”, în *Universul Juridic Premium*, nr. 1/2020.

PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR DE AUTOR ASUPRA OPERELOR COREGRAFICE

Masterand Ioana Alexandra VOICU (ILINESCU)

Abstract

Through this thesis we aimed to bring to light the auditor the real issue raised by copyright protection on choreographic works. Starting with defining choreographic opera meanings and culminating in the devotion of the stage life, beyond the curtain where the shadows intertwine with the spotlight in a childish game, we wanted through this work to militate for the elaboration of a stricto sensu legislative framework through which the right to the paternity of the work to enjoy the legal protection it deserves, acquiring in time an irrefragable nature, so that the doubt about the causal nexus between the creator and the creation is anantized.

Keywords: *choreographic opera, a stricto sensu legislative framework, right to the paternity*

Scurtă reflecție asupra artei

„Incertitudinea ucide în primul rând visul... Și, fără vis, nu există creație... Și fără creație, nu există viață...” Tudor Mușatescu

I. Arta coregrafică

1. Scurte considerații despre opera coregrafică

Din cele mai îndepărtate timpuri, ființa umană a comunicat prin limbajul trupului, ca principală formă de exprimare. Unduirea corpului prin extensii ample ale acestuia, îmbrățișat de bolta brațelor ce redau felurite emoții și trăiri, uneori într-un tempo inițiativ, alteori în scop profan, pentru a da frâu liber fluxului de energie și pentru a sublima creația, reprezenta mai mult decât un simplu dans, era însăși ființa umană contemplând divinitatea. Cu toate acestea, ce reprezintă coregrafia, din punct de vedere abstract? Dintr-o perspectivă pur tehnică și obiectivă, coregrafia reprezintă o înlanțuire de mișcări expresive, cu caracter dinamic sau

static, supuse unei structurii tripartite ce conferă expansiune și intensitate contextului în mrejele căruia, se împletesc povești. În ceea ce privește viziunea subiectivă și afectivă a coregrafiei, precizăm faptul că, în ciuda conceperii frazelor coregrafice și conturării virtuozității tehnice ce imprimă o anumită specificitate dansului apartenență unui stil sau tip de operă, interpretarea artiștilor executanți și interpreți este susceptibilă de a transmuta emoțiile și trăirile autorului în veritabile măiestrii. În consecință, dansul reprezintă forma de manifestare pe care interpretul o redă printr-un limbaj corporal, abstract, transpunând semnificații ale ideologiei autorului, sentimente și contexte ale ficțiunii (în speță, baletele) sau ale realității moderne (specificitate a dansului contemporan). Înlănțuirea mișcărilor nu este constituită întâmplător, ci dimpotrivă, fiecare dintre acestea relevă un mesaj subtil, corespunzător subiectului pe care interpretul urmează a-l prezenta auditoriului, cu scopul introducerii acestuia în dimensiunea temporală apartenență temei compoziției.

Revenind la structura tripartită de care opera coregrafică este condiționată, această inserează trei componente în structura sa, ci anume: timp, spațiu și materie.

Timpul, care se scurge neîncetat, în coregrafie, reprezintă un emolument pentru energia cinetică într-un dialect micro și macro structural. Sincronizarea corporală și spațială, în absența celei temporare ar ilustra banalitatea în cel mai profund sens. Aparent, în mod inexplicabil, timpul prezintă valențe distincte în raport de stilul coregrafic. Prin urmare acesta se scurge, dar nu la fel pentru toți. Rudolf von Laban, în lucrarea sa, „La Matrise de Mouvement”, afirmă: *„Elementele mișcării organizate în înlănțuiri produc ritmuri. Se pot distinge ritmuri temporale, spațiale și ponderale. În realitate, cele trei forme de ritmuri sunt întotdeauna legate, dar una sau alta pot fi predominante în cursul acțiunii”*¹. Heraclit observă, însă, măreția acestui timp care se scurge pentru noi, evocând supremația acestuia ce dăinuie în univers: *„Totul este mișcare[...] mișcare în spațiu sau schimbare în timp [...], fiind cu neputință să te scufunzi de două ori în același fluviu”*².

În continuare, Laban consideră că ritmul temporal reprezintă cumulul efectelor atitudinii pe care interpretul și auditoriul o manifestă raportat la accepțiunea acestuia, caracterizată fiind de lupta pe care fiecare dintre noi încearcă în mod absurd să o poarte contra timpului, grație mișcărilor fulgerătoare și spontane în contrast cu greutatea mișcărilor latente, omul fiind cuprins în abandonul propriei ființe. Ritmul ponderal, per a contrario, este asimilat unei contraponderi a greutății corpului la acțiunea forței de gravitație.

În ceea ce privește componenta spațială, Mary Wigman vorbește despre „spațiul absolut”, despre sine, fără a se sprijini pe definiții descriptive sau categorice³.

¹ R. Laban, *Maître de mouvement*, Actes Sud, Arles, 1994, p. 178.

² Heraclit, *Materia, Spațiul și timpul în istoria filosofiei*, Editura Minerva, București, 1982, p. 7.

³ L. Iorgulescu, *Timp, spațiu și materie în limbajul coregrafic*, Editura „Oscar Print”, Ediția 2009, București, p. 49.

„Alături de mișcarea corpurilor în spațiu, există și mișcarea spațiului în corpuri”, susține Rudolf von Laban⁴. Din această ideologie expusă de Laban în compozițiile sale, observăm faptul că, între spațiu și corp nu există intervale, acestea formând un ansamblu organic, instrument ce creionează conștiința artistică, realizând în mod conjugat ceea ce Dominique Dupuy afirmă: „A dansa înseamnă a face vizibil spațiul”⁵.

Spațialitatea ca factor de esență în concepțiunea coregrafică, prezintă, de asemenea, particularității în raport de specificitatea creației. Astfel, în baletele clasice sau neoclasice, spațiul va fi utilizat de către artistul interpret și executant în mod riguros, ca urmare a execuției tehnice a mișcărilor înlănțuite, determinând un contur precis, cuprinzând spațiul și trasând cu propriul corp geometria sacră, nedeslușită în aparență, ascunsă în vestimentația opulentă și ritmul melodic ce învâluie spectatorul. În dansul contemporan, spațialitate dobândește alte valențe. Ca urmare a libertății de mișcare, spațiul se manifestă mai mult la nivelul forului interior al artistului, iar efectele acestui fenomen se exteriorizează prin mișcarea concretă executată. „Merce Cunningham este precursorul inițiativei „quiet center”, un centru descărcat de energie care lasă corpului inițiativa propriei sale libertăți în deplasare, fără nicio directivă scenică, ceea ce conferă receptorului o experiență eliberatoare esențială”⁶. Sub aspectul materialității, Jose Limon într-o manieră unică afirmă: „*Fericit dansatorul care dispune de instrumentul cel mai elocvent, cel mai miraculos dintre toate: corpul uman*”. Ce este materia? Conform dicționarului explicativ al limbii române, materia reprezintă substanța concepută ca bază a tot ceea ce există, o realitate obiectivă care există în afară și independent de conștiința omenească și care este reflectată de aceasta. În arta coregrafică, materia este însăși sălașul în care viețuiește sufletul artistului, respectiv corpul în plenitudinea sa. O „carcasă” menită să dezlanțuie actul creator, divinitatea în toate aspectele sale, printr-o cunoaștere profundă și integrată a sinelui, introspecția fiind cheia succesului prin care arta transcende materia. Freământul interior neîncetat și surd al artistului, întreține fecunditatea actului creator. „Idokinesis”⁷, dezvoltată la început pentru dansatorii accidentați prin intermediul unui protocol somatic standard, dobândește valențele unei veritabile practici mentale ce implică perceperea forței

⁴ R. Laban, *Vision of dynamic space*, Texts et dessins rassembles par L. Ullman et J. Hodgson, Surrey, Laban Art of Movement Centre, 1981, p. 23.

⁵ D. Dupuy, *La danse du dedans* în „La danse, naissance d'un mouvement de pensée”, Armand Colin, Paris, 1989, p. 110.

⁶ L. Iorgulescu, *Timp, spațiu și materie în limbajul coregrafic*, Editura „Oscar Print”, Ediția 2009, București, p. 65.

⁷ Reprezintă o abordare a îmbunătățirii posturii, alinierii și fluenței mișcării prin imagini ghidate structurate care utilizează metafore, cu ajutorul previzualizării acțiunii, corpul aflându-se într-o stare liniștită, statică.

vitale proprii și utilizarea acestora în scopul previzualizației la nivel mental a mișcărilor tehnice ce urmează a fi executate, conștient în timp și spațiu. Astfel, ideokiniza reprezintă un mecanism prin prisma căruia artistul interpret/executant își potențează abilitățile cognitive și desprinderile artistice, dar și interferează cu activarea viziunii interne, contopindu-se organicul cu imaginarul, corpul cu spiritul.

2. Stiluri de dans și tipuri de opere coregrafice

„Arta își înalță capul atunci când crezurile se molesesc” Friedrich Nietzsche

Prin urmare, debutul artei coregrafice se ivește în timpuri apuse demult, atunci când dansul suscita interesul divinității, determinând-o să-și manifesta îndurarea și să-și reverse bogățiile. Primele reminiscențe ale existenței dansului se regăsesc în peștera „Trei frați” din Ariege, Franța, sub aspectul unei ilustrații ce înglobează un bărbat purtând un cap de zimbbru, înveșmântat în piele de cal, jucând și cântând la un instrument în formă de arc, în încercarea de a vrăji erbivorele ce se aflau înaintea sa. „În conștiința primitivului, similitudinea e investită cu însușirea de a canaliza puterea magică, care se îndreaptă asupra antilopelor reale din pădure, numai prin efectul analogiei, ce există între figura desenată și realitate. În acest scop cuvintele s-au organizat în formule, gesturi în ritm și dans, care mult timp a fost numai vrajă și rugăciune”⁸.

Dansurile ceremoniale au reprezentat prima formă de manifestare concretă a dansului, implicit a artei coregrafice. Specificitatea acestora rezulta tocmai, din înlănțuirea mistică și teurgică a mișcărilor, într-un ritm determinat de aspirația pe care omul o exterioriza către divinitate. Astfel, întâlnim dansuri închinare focului, lunii, soarelui ca centru al universului și izvor al vieții, săbiilor (în pofida conotației aparent impetuoase, acesta transpunerea o ceremonie consacrată fecundității). Tot astfel, în tradiția românească întâlnim reputatul dans al Călușarilor, încins de Drăgaică în scopuri cathartice, alături de alte dansuri concepute în virtute filosofiei tenebre, marcând cu prisosință epoca totemică. Cu toate acestea, dansul ritualic, în Grecia antică și în Roma, reclama „cerințele unei societăți strălucitoare, cu moravuri mai blânde ce se reflectă în ideile și sentimentele care se exprimau în noi forme artistice. În secolul VII, poeți ca Arhiloh din Paros, Safo din Lesbos sau Mimnerm din Colofon n-au mai cântat întâmplări trecute, ci propriile lor dorințe și suferințe, iar în Sparta, Cretanul Thaletas a creat poezia corolă, o armonioasă alcătuire de dans, muzică și versuri, pe care Terpandru și Aleman o vor duce la o puternică expresivitate”⁹. Astfel, muzica alături de dans și de metaforele poetice

⁸ T. Urseanu, I. Ionegic, L. Ionescu, Istoria baletului, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă Română, Ediția 1967, București, p. 11.

⁹ Ibidem, p. 11.

generau afecte cu o remarcabilă intensitate, ce destindea auditorului, servind cultului lucrului bine plăcut.

Dansurile macabre încep să prindă contur tot mai mult în frăgezimea burgheziei, moartea devenind o adevărată obsesie ca urmare a vitregiei vremelnice, într-un peisaj în care maladiile sculptau discrepanțele atroce între abundență și foame, antinomia dintre paradis și infern se cuibărea încet în conștiința umană. Din necesitatea de a evada din constrângerea morală și psihică la care ființa umană era supusă prin ideologia creștină hieratică, creația va prinde un cusur ce va conduce la deceptii, în acest moment intrând în scenă cultul fantasmelor. Dansul era dezvăluit în compania rondeaux-urilor, chants royaux, virelais, balades des danse și în cele din urmă balerie.

Baletul, un concept și o mișcare ce dobândește amplitudine, fiind supus în veacul nostru condiției adaptabilității pentru a nu păli din ochii auditorului, constituie o autentică operă de artă, de la vestimentație, decor, luminii până la mișcare. Grație revelațiilor Regelui Ludovic al XIV-lea, ce a construit temelia dansului, prin fundamentarea pozițiilor de bază a brațelor și a picioarelor, imprimând virtuozitate tehnică și rigoare în ceea ce privește săritura, mișcările entourent en dehors et en dedans, precum și bateriile, tour-urile en l'air și piruetele, baletul a reprezentat atât pentru maestri, cât și pentru artiștii interpreți și executanți o sfidare a limitelor corpului uman, condiționată de perfecțiunea și calitatea execuției/interpretării. Templul acestui curent în regăsim balet precum: „Giselle”, „Sylphida”, „Lacul lebedelor”, „Bayadera”, „Corsarul”, „Don Quijote”. Neoclasicul se înfățișează ca o abatere de la exigențele dansului clasic, respectiv, baletului, interacțiunea între artiștii interpreți/executanți fiind mai libertină, sfidând rigoarea mișcării. Astfel, rigiditatea mișcării este metamorfozată în undiri exacerbate, cambre-uri, centrul de greutate aflându-se de multe ori în afara axului vertical al dansatorului.

Împins de concurența acerbă pe care dansul contemporan o trasează progresiv în cerințele publicului, baletul astăzi, pierde avans în pofida recreării acțiunii coregrafice.

Dansul contemporan, o reflecție a propriei noastre existențe, reprezintă o formă de mișcare atipică, în cadrul căreia descoperim precizie și severitate conturate în reguli specifice fiecărei școli de dans. Contemporanul transpune ultima etapă evolutivă a dansului, extremitatea fiind deja atinsă. Specificitatea dansului contemporan reiese din spațialitatea mișcării, astfel încât, vidul este așezământul mișcării ce întruchipează exteriorizarea limbajului verbalizat la nivel de sine. Într-o accepțiune mai simplă, mișcarea în dansul contemporan, reprezintă doar finalitatea unei întregii acțiuni filosofice la nivelul forului interior al artistului. Din această împrejurare, vom observa faptul că, artistul va exprima un dualism la nivel de sine, afirmându-se odată propria amprentă și în cea din urmă, nota autorului

coregrafiei. În ipoteza în care ne aflăm în prezența unui raport de identitate între autor și artistul interpret/executant, nu ne putem cutremura atunci când sublimul se relevă și se scaldă în privirile noastre, liber și nestingherit.

II. Protecția juridică a operelor coregrafice

1. Drepturile morale de autor asupra operelor coregrafice

„Dansul reușește să exprime «inexprimabilele reziduuri emoționale» pe care rațiunea nu le poate tălmăci.” Copeland și Cohen

Cu toate acestea, firea umană rebelă și avidă după opulență și dominanță, trufașă în ignoranța sa, a transformat actul creator de sorginte divină, într-un instrument menit să procure avantaje de natură pecuniară. În multe împrejurări concrete, autorul operei coregrafice cedează drepturile sale în scopuri pure, din dorința de a-și împărtăși afectele și viziunile cu auditoriul, însă speculanții nu vor rata astfel de ocazii pentru a exploata latura patrimonială a acestor drepturi.

Din aceste considerente, vom analiza în cele ce urmează latura morală și latura patrimonială a drepturilor de autor asupra operelor coregrafice, axându-ne pe specificul acestora și pe particularități ce le posedă.

Sub aspectul laturii morale, în ceea ce privește dreptul de divulgare al autorului, acesta, presupune, în substanța sa, dreptul de a aduce la cunoștința auditoriului opera coregrafică, stabilind modalitatea, momentul și posibilitatea de a o devoala sau de a o menține secretă. Însă cum poate fi divulgată o coregrafie? Putem spune că, expunerea acesteia într-un grup intim de persoane este susceptibilă de a fi asimilată unei destăinuiiri? Reiterăm faptul conform căruia, divulgarea implică un act volițional de natură psihologică, constituind totodată, un fapt juridic stricto sensu. Prin urmare, opinăm faptul că, pentru a ne afla în prezența unei divulgări, astfel cum este reglementată în dispozițiile art. 10 lit. a) din Legea nr. 8/1996, este imperios necesară dezvăluirea coregrafiei în fața unui auditoriu semnificativ, neimportând pregătirea acestuia în domeniu de specialitate, în condiții scenice. Astfel, în practică, divulgarea unei opere coregrafice se realizează prin prisma avanpremierelor sau premierelor. Considerăm a fi disputabilă dezvăluirea coregrafilor prin intermediul avanpremierelor, deoarece de cele mai multe ori, în realitate, conferă accesul unui grup restrâns de persoane, ce beneficiază de această oportunitate prin prisma invitațiilor acordate artiștilor pentru a le oferi apropiatilor. Per a contrario, pentru a menține o rigoare a acestui drept, opinăm faptul că, divulgarea operelor coregrafice se produce cu ocazia premierelor, atunci când auditoriul are acces la sala de spectacol atât pe bază de invitație, cât și în urma achiziționării biletelor, în condiții scenice și orchestrale, opera bucurându-se

de plenitudinea privilegiilor acordate de regia și adaptarea coregrafică, de producție, scenografie și light design. În ceea ce privește componenta negativă a dreptului de divulgare, în cazul operelor coregrafice considerăm a fi lipsită de relevanță, deoarece niciun autor nu va realiza o coregrafie fără a manifesta un interes în a o deoala, cu atât mai mult cu cât, pentru conceperea acesteia se impune prezența artiștilor interpreți și executanți, astfel încât, coregraful să poată vizualiza în planul material înlănțuirea de mișcări și să orchestreze laitmotivul. Contrar opiniei doctrinare în genere cu privire la epuizarea dreptul de divulgare¹⁰, în cazul operelor coregrafice, acesta se epuizează uno inctu, odată cu premiera. Argumentul acestei afirmații rezultă din faptul că, odată cu divulgarea scenică a coregrafiei, fiecare companie de dans procedează la fixarea premierei și reprezentațiilor pe un suport material, de cele mai multe ori formând obiectul streaming-ului. Din acest considerent, divulgarea se epuizează uno ictu, deoarece se uzează de toate modalitățile de aducere la cunoștința publicului prin prisma premierii.

Un element sensibil al operelor coregrafice îl reprezintă paternitatea. Dreptul la paternitatea operei coregrafice reprezintă legătura personală dintre coregraf și coregrafie, un nex indisolubil ce exhibă personalitatea și ideologia coregrafului în compendiul coregrafic. Însă, cum putem proba existența paternității în condițiile în care actul de uzurpare este imposibil de dovedit? Un exemplu ipotetic îl constituie frecventa situație cu care se confruntă coregrafii atunci când, în procesul creator, se retrag departe de privirile curioase în sălile de studiu, încercând să obțină o contopire cât mai fluentă și expresivă a mișcărilor, însă, concurența se strecoară și se prevalează de lipsa atenției distributive a coregrafului, însușindu-și în aceste condiții pe nedrept, fraze coregrafice sau chiar fragmente semnificative din operă, prezentându-le ulterior auditoriului sub propria egidă, dar anterior divulgării operei de către coregraful în drept. În aceste circumstanțe, răsturnarea prezumției iuris tantum statuate prin intermediul dispozițiilor art. 1 alin. (2) din prezenta Lege, constituie un impediment de ordin probator, ce se deduce din omisiunile legiuitorului. În context se ivește o contradictorialitate, între voința reală a legiuitorului și posibilitatea respectării acesteia. Prin urmare, paternitatea operei coregrafice remarcă probleme incontestabile de substanță, ce ar impune o reglementare în materie probatorie, astfel încât, această componentă a dreptului de autor să devină indubitabilă. Cu toate că, doctrina susține argumentul conform căruia „un dans- în înțelesul general al cuvântului-nu poate beneficia de protecție”¹¹, ne exprimăm opoziția motivată de considerentul în virtutea căruia, definiția noțiunii de dans în conformitate cu dicționarul explicativ al limbii române, presupune o înlănțuire de mișcări ritmate,acompaniate de o fonogramă. Prin urmare, aceasta

¹⁰ V. Roș, Curs Dreptul proprietății intelectuale, Vol. I., Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis, Editura C.H. Beck, Ediția 2016, București, p. 288.

¹¹ V. Roș, Curs Dreptul proprietății intelectuale, Vol. I. Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis, Editura C.H. Beck, Ediția 2016, București, p. 230.

este esența coregrafiei și nu putem înlătura această afirmație. Opera coregrafică poate dura, ca interval de timp, de la două minute până la câteva sute de minute. În tot acest răstimp, interacționăm cu o înlanțuire de mișcări dinamice sau statice, desfășurate pe mai multe planuri.

Dreptul la nume în ceea ce privește operele coregrafice nu comportă dispute sau divergențe, în cazul operei aparținente unui singur coregraf. În ipoteza operelor coregrafice comune, se pune problema în ce măsură putem determina caracterul acestora, dacă sunt opere divizibile sau indivizibile. Un caz practic îl reprezintă, situația în care unul dintre coregrafi vizualizează în plan un ansamblu de mișcări dinamice la nivel interacțiunii cu solul, în dansul contemporan, fiind vitregit de inspirație sub aspectul ritmicității și expresivității brațelor, context în care prin intervenția celorlalți coregrafi, actele creatoare contopite generează o mișcare unică. Apreciem faptul conform căruia, operele coregrafice comune înclină balanța către caracterul indivizibil, astfel încât, este de cele mai multe ori imposibilă disjungerea contribuțiilor. Sub aspectul anonimatului sau pseudonimului, în lumea coregrafică nu se practică, fiind considerată o deprindere neavenită, deoarece interesul coregrafului este să dobândească o personalitate reputată și să creeze un trend.

Respectarea integrității operei coregrafice, constituie un drept moral prin intermediul căruia, este impietată orice posibilă atingere adusă conținutului coregrafic susceptibilă de a-i prejudicia onoarea sau reputația coregrafului. În cazul coregrafilor, atingerile în majoritatea cazurilor sunt substanțiale cu privire la conținut. Destul de rar vom întâlni modificări notabile de natură spirituală în cadrul operelor coregrafice, deoarece o astfel de transformare antrenează în mod implicit o substituie a elementelor tehnice, caz în care ne-am afla în prezența unei opere derivate, ce respectă condiția originalității pentru a fi proteguită conform Legii nr. 8/1996.

Dreptul de retractare reprezintă aceea componentă a drepturilor morale de autor, ce conferă posibilitatea retragerii operei divulgate anterior, din privirile profanilor. În situația operei coregrafice, retractarea în plan material se înfățișează sub aspectul dreptului coregrafului de a-și retrage coregrafia din referințele și stagiunile companiilor de dans, cu repercusiuni firești de natură contractuală. În acest context, coregrafia nu va mai fi dansată pe marile scene, atâta timp cât autorul nu va proceda la o nouă divulgare.

2. Drepturile patrimoniale de autor asupra operelor coregrafice

Deși arta și actul creator nu pot fi juxtapuse intenției de exploatare patrimonială, tocmai ca urmare a naturii inspirației artistice, legiuitorul a apreciat a se impune reglementarea acestui fenomen, pentru a înlătura orice potențială „revenirare” în alte scopuri decât cele evocate.

Prin urmare, drepturile patrimoniale de autor nu sunt susceptibile de a fi exercitate în absența divulgării operei. În consecință, exercițiul dreptului de divulgare este o condiție prealabilă și esențialmente indispensabilă pentru eficiența drepturilor patrimoniale.

În cele ce urmează vom analiza conținutul drepturilor de natură pecuniară raportându-ne la specificitatea operelor coregrafice.

În consonanță cu prevederile art. 13 lit. a) din prezenta Lege, dreptul de a autoriza sau interzice reproducerea constituie prerogativa prin intermediul căreia, coregraful autorizează sau interzice fixarea opere coregrafice pe un suport material ce permite difuzarea și utilizarea acesteia. Așa cum am precizat în privința dreptului de divulgare ce se realizează prin prisma premierelor, dreptul de reproducere se naște concomitent cu devoalarea, deoarece companiile de dans procedează la difuzarea acesteia prin metode de streaming, oferind accesibilitate auditoriului ce se află în imposibilitatea fizică de a participa la spectacol. Cu toate acestea, intervine un aspect ce suscită un răspuns ferm, cu privire la posibilitatea copierii și multiplicării opere coregrafice. Este oare posibilă această operațiune? Răspunsul este afirmativ, deoarece însăși reproducerea implică fixarea coregrafiei pe un suport material, nemijlocit prin instrumente audiovizuale, stocate permanent, în cazul operelor coregrafice. Mai mult decât atât, doctrina susține: *„Tot în prezența unei reproduceri ne vom afla și atunci când opera a fost reprezentată sau executată, iar interpretarea a fost fixată, multiplicată și difuzată”*¹². În această ipoteză, obiectul dreptului de reproducere îl va constitui atât coregrafia fixată pe suport material, cât și interpretarea, ce reprezintă un act creator distinct de coregrafie, asupra căruia își vor exercita pe deplin drepturile artiștii interpreți și executanți, în conformitate cu prevederile art. 94 din Legea nr. 8/1996. Opinăm faptul conform căruia, nu ne vom afla în prezența reproducerii unei coregrafii atunci când pe suportul material este fixată doar o ilustrație statică a unei secvențe din operă, metodă specifică fotografierii sau reproducerii prin tipărire.

În privința dreptului de distribuire, care în fapt transpune operațiunea juridică a vânzării ori alt mod de transmitere, cu titlul oneros sau gratuit, a originalului sau a copiilor opere, precizăm că acest drept vizează exclusiv suportul material al opere. În consecință, în cazul operelor coregrafice ce nu sunt fixate pe un suport material, nu vom putea pune în discuție dreptul exclusiv de a autoriza sau interzice distribuirea coregrafiei. Pe de cealaltă parte, în ipoteza în care coregrafia este încorporată pe un suport material, această discuție nu mai relevă importanță. Amintim circumstanța cesiunii dreptului de reproducere a unei opere, ce implică și cesionarea dreptului de difuzare, sub aspect prezumtiv, cu excepția dreptului la import, atunci când nu există o stipulație expresă în consonanță. De asemenea, exercitarea dreptului de distribuire al operelor coregrafice de către coregraf, presupune consimțământul artiștilor interpreți sau executanți în corelație cu

¹² V. Roș, *op. cit.*, p. 323.

prevederile art. 98 alin. (1) lit. b) din prezenta Lege. Cu această ocazie învederăm faptul că, exercițiul drepturilor patrimoniale asupra operelor coregrafice se realizează cu autorizarea artiștilor interpreți sau executanți, cu respectarea limitelor interne de către aceștia a autorizării. În cazul distribuirii suportului material pe care coregrafia este încorporată, nu vom putea susține că aceasta se epuizează uno ictu, cum se întâmplă în cazul operelor de artă plastică. Această afirmație necesită o lămurire concretă ce poate surveni prin prisma unei situații ipotetice exemplificative, dar de uzură în lumea coregrafică, astfel: coregraful cesionează dreptul de reproducere și distribuire companiei de dans, care aceasta la rândul său, prin intermediul platformei de promovare a companiei, desfășoară acte de comerț oferind spre vânzare înregistrările audiovideo ale spectacolului, în acest caz, neputând vorbi despre o consumare uno ictu a dreptului de distribuire.

În raport de dispozițiile art. 16, art. 17 și art. 18 din prezenta Lege, dreptul de autorizare sau interzicerea importului operei coregrafice în scopul comercializării acesteia, dreptul de a autoriza închirierea operei și dreptul de a autoriza sau interzice împrumutul coregrafiei, pun în lumină o problemă de eficacitate a drepturilor. Cum are loc în practică exercițiul acestor drepturi atâta timp cât legiuitorul român nu a avut în reprezentarea sa, realizarea operațiunilor mai sus menționate cu privire la originalul sau copiile operei fixate pe suport material? În domeniul coregrafic, coregraful autorizează importul operei într-un stat, fiind întotdeauna urmată de autorizarea închirierii coregrafiei. Astfel, prin intermediul dispozițiilor art. 64 alin. (1) din Lege, se prevede *expressis verbis* faptul conform căruia, prin intermediul „contractului de închiriere a unei opere, autorul se angajează să permită utilizarea pentru perioadă determinată, cel puțin al unui exemplar al operei sale, în original sau copie, în special programe pentru calculator sau opere fixate prin instrumente audiovideo sau sonore”. Putem observa faptul că, legiuitorul în reprezentarea sa, a exclus în integralitate posibilitatea încheierii unui contract de închiriere al cărui obiect să-l constituie coregrafia și nu suportul material pe care opera coregrafică este fixată. În realitate, coregraful autorizează închirierea operei sale, pentru interval de timp determinat, căruia i se circumscriu un anumit număr de reprezentații. Odată cu închirierea coregrafiei, se va proceda la transmiterea folosinței tuturor privilegiilor de care se bucură opera coregrafică, respectiv regie și adaptare coregrafică, scenografie, producție și light design. În consecință, considerăm a fi deficitară reglementarea legiuitorului prin intermediul căreia, statuează incidența acestui contract în mod limitativ, exclusiv cu privire la programele de calculator și la fonograme sau operele fixate pe suport audiovizual.

În ceea ce privește exercițiul dreptului de a autoriza sau interzice împrumutul coregrafiei, în practică nu se uzează de prerogativele acestui drept, deoarece, per se, nu implică procurarea unui avantaj pecuniar pentru coregraf. În aceste timpuri contemporane, puțini sunt artiștii care își împărtășesc creația doar din motivații spirituale de natură transcendentă.

În consonanță cu dispozițiile art. 20 din Legea nr. 8/1996, dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza comunicarea publică prin orice mijloace, constă în facultatea autorului de a autoriza sau interzice, după caz, comunicarea publică prin mijloace tehnice și nu numai, astfel încât, fiecare persoană să poată accesa opera independent de factori extrinseci, de ordin spațial ori temporal, în mod individual. În cazul operelor coregrafice, comunicarea publică se realizează prin prisma streaming-ului, ori ca urmare a fixării pe un suport material, prin încărcarea suportului material electronic pe diverse platforme de socializare.

Raportat la dispozițiile art. 13 lit. i) coroborate cu prevederile art. 22 din prezenta Lege, dreptul exclusiv de a autoriza retransmiterea prin cablu a operei se află în strânsă legătură cu dreptul reglementat în dispozițiile art. 20 din Lege. Astfel, specificitatea acestuia în cazul operelor coregrafice derivă tocmai din premisele conferite de comunicarea publică a coregrafiei prin reprezentare scenică.

3. Cesiunea drepturilor patrimoniale de autor din perspectiva operelor coregrafice

În acord cu prevederile art. 40 alin. (1) din prezenta Lege, coregraful poate ceda prin intermediul unei manifestări de voințe concordante, respectiv prin contract, exercițiul drepturilor sale de natură pecuniară. În continuare, legiuitorul statuează faptul conform căruia, cesiunea poate fi limitată condiționată de următorii factori: substanțiali, sub aspectul dreptului ce formează obiectul cesiunii, temporali sau spațiali. De asemenea, cesiunea poate exhiba un caracter exclusiv sau ordinar, punctând faptul că, cesiunea exclusivă transpune, ca efecte juridice, în persoana coregrafului imposibilitatea de a mai utiliza opera, în modalitățile, în termenul și pentru teritoriul stipulat cu cesionarul, consecință ce implică totodată, neputința coregrafului de a transmite succesiv drepturile ce au format obiectul cesiunii inițiale. Mai mult decât atât, pentru a opera de iure, caracterul exclusiv al cesiunii trebuie stipulat *expressis verbis*. Per a contrario, legiuitorul a optat pentru a conferi un drept de opțiune coregrafului, între exclusivitatea cesiunii cu repercusiuni asupra propriilor prerogative și menținerea caracterului uzual al operațiunii, neafectând dreptul acestuia de a transmite succesiv terților drepturile patrimoniale privitoare la opera coregrafică. În conformitate cu prevederile alin. (6) ale prezentului articol, cesionarul neexclusiv exercită prerogativa cesionării drepturilor cedate, sub condiția suspensivă a manifestării consimțământului expres al cedentului, în speță, coregraful. Cu toate acestea, nu putem pune în discuție necesitatea consimțământului, în cazul în care cesionarul, persoană juridică, este supus procedurilor de reorganizare prevăzute de lege.

Dispozițiile art. 42 din Legea nr. 8/1996 statuează regimul juridic al contractului de cesiune, astfel: *„Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale trebuie să*

prevadă drepturile patrimoniale transmise și să menționeze, pentru fiecare dintre acestea, modalitățile de utilizare, durata și întinderea cesiunii, precum și remunerația titularului dreptului de autor. Absența oricăreia dintre aceste prevederi dă dreptul părții interesate de a cere rezilierea contractului". Din cele enunțate în antecedent, observăm faptul că, absența unuia dintre elementele esențiale ale contractului atrage incidența remediilor contractuale, respectiv, rezoluțiunea. Bineînțeles, cocontractantul interesat va invoca rezoluțiunea, astfel cum decurge din intenția legiuitorului. Mai mult decât atât, alin. (2) al art. 42 din Lege sancționează cu nulitatea absolută cesiunea drepturilor patrimoniale ce derivă din operele viitoare ale coregrafului, fie acestea nominalizate sau nu. În raport de prevederile art. 43 din Lege, existența și întinderea cesiunii poate fi dovedită numai cu înscrisuri, cu excepția cesiunilor al căror obiect îl reprezintă operele utilizate de presă.

Considerăm a fi justă și legitimă remunerarea coregrafului pentru cesionarea drepturilor sale patrimoniale. Prin urmare, în lumina dispozițiilor art. 44 din Lege, coregraful împreună cu cesionarul, stabilesc de comun acord cuantumul remunerației. Acesta se calculează proporțional cu încasările generate de utilizarea operei în modalitățile prevăzute sau poate fi precizat în alt mod ori se înfățișează sub aspectul unei sume fixe. În ipoteza în care, părțile nu ajuns la un consens cu privire la cuantumul remunerației, coregraful se poate adresa organelor jurisdicționale competente, în scopul de decelării acestuia. De asemenea, în cazul unei vădite disproporții între remunerația coregrafului și beneficiile cesionarului, coregraful va putea solicita organelor jurisdicționale competente revizuirea contractului sau majorarea remunerației, astfel cum prevăd dispozițiile art. 44 alin. (3) din Legea nr. 8/1996. Legiuitorul consfințește imposibilitatea renunțării anticipate a coregrafului la dreptul său de a solicita revizuirea contractului sau majorarea cuantumului remunerației.

În consonanță cu dispozițiile art. 48 din Lege, coregraful este îndrituit să solicite desființarea cesiunii în condițiile în care cesionarul nu utilizează sau uzează în mod deficitar de coregrafie ori dacă prin acestea, interesele justificate ale coregrafului pot fi prejudiciate semnificativ. Însă, legiuitorul în corelație cu prevederile alin. (3) ale prezentului articol, instituie această prerogativă a coregrafului sub condiția suspensivă ca acțiunea să fie exercitată anterior împlinirii termenului de doi ani de la cesionarea dreptului patrimonial ce viza coregrafia. Pentru a menține rigoarea raționamentului logico-juridic și pentru a stăruie în consecvență, legiuitorul instituie aceeași prohibiție ca și în cazul revizuirii cesiunii de către instanță, ci anume, imposibilitatea coregrafului de a renunța anticipat la dreptul de a desființa cesiunea. Învederăm și dorim să punem în atenție faptul conform căruia, dobândirea dreptului de proprietate asupra suportului material nu conferă un drept de utilizare asupra operei, noțiune cu caracter general.

Concluzii

Finalitatea este unicul fapt al cărui certitudine este incontestabilă. Viața, clipele, acțiunile, arta, pentru toate acestea sosește un moment în care se transformă în dăinuire, sălășluindu-se asupra lor adulația și statornicia unei amintiri.

Prin prezenta lucrare am urmărit să aducem în atenția auditoriului și legiitorului, neglijența acestuia în ceea ce privește reglementarea drepturilor de autor asupra anumitor categorii de opere, în speță, asupra operelor coregrafice, vitregindu-le de o ocrotire juridică eficientă și activă. În pofida opiniei majoritare care traversează societatea cu privire la dans și dansatori, vehiculându-se prejudecăți despre natura, conduita și percepția acestora față de public, nu putem afirma și susține că absența dansului și artei coregrafice ar contribui la bunăstarea și dezvoltarea culturală a societății. Într-adevăr, nu este greșită afirmația conform căreia, artiștii sunt genii neînțelese de către o lumea ce s-a pierdut de limbajul sufletului, lăsându-se acaparată de rațiune. Cu alte cuvinte, foarte bine punctează Leonardo da Vinci: „*Arta nu este niciodată terminată ci doar abandonată*”. Deși artistul făurește conturul, dincolo de acea formă, în eter, arta continuă să se manifeste prin intermediul percepției și afectelor, doar dacă nu este abandonată.

Primul titlu a fost consacrat operei coregrafice, urmărind să introducem auditoriul în lumea dansului, prezentând noțiuni de specificitate, cercetând tipologii și stiluri de dans, evidențiind viziunea lăuntrică a artistului despre propria creație, precum și complexitatea actului creator. Deși în aparență, creația imprimă senzația de banalitate în ceea ce privește conceperea, în realitate, putem afirma faptul că, elaborarea unei coregrafii reclamă abilități și aptitudini, dar și viziune și talent.

Titlul al doilea a fost menit să abordeze componentele dreptului de autor, sub aspectul laturii morale și patrimoniale, raportându-ne la specificitatea și particularitățile pe care operele coregrafice le prezintă în raport cu alte opere protegute de legiitor. Mai mult decât atât, am considerat a se impune să analizăm cesiunea drepturilor de autor în această materie, creionând drepturile coregrafului în ipoteza nerespectării clauzelor contractuale stipulate în cesiune.

Putem susține faptul conform căruia, actul creator în materia operelor coregrafice exhibă o complexitate ce se reliefează prin prisma aptitudinilor tehnice și artistice deprinse de coregraf pe parcursul anilor de studiu și pregătire profesională, urmată de acea însuflețire a actului creator de sorginte divină, perceptibilă simțurilor și înălțătoare în ceea ce privește procesul transcendențial al conștiinței. Prin urmare, arta coregrafică reprezintă un proces creator amplu care conchide către sinergie, respectiv, către unificarea sinelui superior cu cele mai înalte forme de manifestare. Indubitabil este faptul că, actuala societate a denigrat actul creator ca urmare a percepției conturate treptat, dar temeinic, față de artiștii interpreți și executanți. Cu un puternic regret, confirmăm faptul conform căruia, artiștii au decăzut la rândul lor din punct de vedere al moralității, preceptelor însușite și transpuse în creație și conduitei profesionale, sens în care justificată este teza „*Când învingi și în artă și în viață, cel puțin una dintre victorii este suspectă*”. Vasile Ghica

Propuneri de lege ferenda

În raport de toate aspectele analizate pe parcursul prezentei lucrări și de dispozițiile art. 1 alin. (2) din Legea nr. 8/1996, ce prevăd: *„Opera de creație intelectuală este recunoscută și protejată, independent de aducerea la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată”*, formulăm de lege ferenda propunerea în virtutea căreia, legiuitorul ar trebui să reglementeze și să statueze în mod imperativ condiția fixării operei coregrafice pe un suport material, durabil, astfel încât, paternitatea coregrafiei să devină incontestabilă, susceptibilă de a fi probată, cu consecința înlăturării oricărui dubiu cu privire la nex-ul indisolubil dintre coregraf și coregrafie. Considerăm a fi imperios necesară această măsura alături de condiția originalității, deoarece simpla ocrotire conferită în temeiul dispozițiilor invocate în antecedent, nu conduce în mod indubitabil la concluzia conform căreia, coregraful se bucură de protecția juridică a operei sale, chiar și nefinalizată fiind, prin simpla realizare. O astfel de laxitate în reglementare pre-dispune raporturile juridice în materie la numeroase discuții cu privire la paternitatea operei și cu privire la plagiat. Prin urmare, se impune a se manifesta o conduită activă din partea legiuitorului, astfel încât, protejarea drepturilor de autor recunoscute conform legii coregrafului, să nu prezinte numai cu caracter formal, ci să-și dovedească eficiența juridică. Mai mult decât, propunem legiuitorului să recurgă la măsuri și norme de aplicabilitate ce vizează exclusiv operele coregrafice, renunțând astfel, la actuala reglementare laxă și generică. Tot în acest sens, susținem necesitatea elaborării unui cadru legislativ restrictiv și comprehensibil al cărui obiect să îl reprezinte drepturile de autor asupra operelor coregrafice, sub aspectul plenitudinii componentelor acestuia, respectiv drepturi morale și patrimoniale.

Concluzionând asupra acestei teze, vom pune în lumină următoarea afirmație, reflectând și contemplând pentru ultima dată arta: *„Sfârșitul încoronează lucrarea.”*
Ovidius

III. STUDII, DISCUȚII, COMENTARII (R. MOLDOVA ȘI UCRAINA)

CONȚINUTUL ȘI LIMITELE JUDECĂRII CAUZEI DUPĂ CONȚINUTUL ÎNVINUIRII FORMULATE ÎN RECHIZITORIU, CONFORM PRACTICII REPUBLICII MOLDOVA

*Drd. Valeria PANTEA,
Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova*

Abstract

According to the national legislation and doctrine, the criminal trial is shaped by bringing before the justice the criminal legal report, due to which a series of rights and obligations are born and modified between the subjects of this report, a fact for which it is capitalized, thus, on behalf of the state and society, its right to punish. Therefore, the indictment (accusation) as a stage of criminal proceedings is also of great importance in the process of combating and preventing the commission of new crimes, because, by exercising it, the criminals are brought before the courts in order to apply the sanctions provided by the law, which is why, in this sense, establishing the limits of the trial of a case depending on the content of the accusation formulated in the indictment is of particular importance for ensuring a fair and equitable criminal process that contributes to the efficient management of judicial resources and to ensuring the consistency and predictability of judicial decisions.

Keywords: *criminal proceedings, accusation, indictment, judgment, limits.*

Dispozițiile art. 325 alin. (1) CPP al RM prevăd faptul că judecarea cauzei în prima instanță se efectuează numai în privința persoanei puse sub învinuire și numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu¹, acesta fiind punctul de pornire a examinării cauzei. Această regulă este subordonată principiului contradictorialității, în conformitate cu care instanța de judecată are un rol pasiv în rezolvarea disputei dintre părți. În alte cuvinte, instanța nu are autoritatea de a interveni în modificarea învinuirii din proprie inițiativă, fiind obligată să se limiteze la examinarea cauzei în cadrul limitelor obiectului pentru care a fost sesizată.

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

Conform acestei dispoziții legale, modificarea învinuirii în instanța de judecată este permisă numai dacă sunt îndeplinite două condiții în mod cumulativ: aceasta nu duce la o înrăutățire a situației inculpatului și nu încalcă dreptul său la apărare.

Aceste două condiții reprezintă aspecte cruciale care trebuie luate în considerare de către instanță în timpul procesului judiciar. În primul rând, modificarea învinuirii nu trebuie să conducă la o înrăutățire a situației inculpatului, ceea ce înseamnă că noua încadrare juridică sau adăugarea de circumstanțe nu ar trebui să agraveze pedeapsa sau să creeze alte consecințe nefavorabile pentru inculpat.

În al doilea rând, modificarea învinuirii nu trebuie să încalce dreptul inculpatului la apărare. Acest lucru înseamnă că inculpatul trebuie să aibă posibilitatea de a se pregăti și de a-și exercita apărarea în cadrul noilor încadrări juridice sau a circumstanțelor adăugate.

Astfel, condițiile date constituie un cadru legal esențial pentru asigurarea justiției și echității în procesul penal, garantând că orice modificare a învinuirii este făcută în conformitate cu drepturile și interesele inculpatului, din ce se desprinde ideea că responsabilitatea instanței de judecată constă și în asigurarea faptului că aceste condiții sunt respectate în timpul procesului și că orice modificare a învinuirii este justificată și legală.

În acest mod, instanța de judecată în urma examinării cauzei, poate reține în sarcina inculpatului o învinuire ce exclude forma calificată, unele circumstanțe agravante sau în genere poate reține o încadrare bazată pe un alt articol, decât cel indicat în rechizitoriu, învinuire care are o repercusiune mai puțin împovărătoare pentru inculpat, în raport cu cea indicată în rechizitoriu”. Aceasta derivă din raționamentul *a fortiori*, potrivit căruia dacă instanța poate adopta o sentință de achitare, atunci firește că instanța nu este legată de constatările din rechizitoriu².

Se cere de remarcat că art. 325 CPP nu limitează în mod absolut dreptul instanței de a interveni în situația de drept și de fapt și a o modifica în momentul când pronunță sentința. Prin urmare, după analiza atentă a cazului, instanța poate concluziona că inculpatul a comis o infracțiune mai puțin gravă decât cea menționată inițial în rechizitoriu. De asemenea, instanța poate recunoaște circumstanțe atenuante, chiar dacă acestea nu au fost menționate inițial, poate constata existența unor motive care pot exclude caracterul penal al faptei, și poate decide să îl absolve de răspundere penală sau de aplicarea unei pedepse.

În cazul de față, este aplicabil raționamentul – odată ce instanța poate pronunța o sentință de achitare, cu atât mai mult este admis ca instanța să nu fie legată de constatările din rechizitoriu³.

Modificarea la care facem referire nu trebuie să transforme complet natura învinuirii inițiale, întrucât acest lucru ar încălca dreptul la apărare al inculpatului.

² Neagu I., Damaschin I. *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 757.

³ Dolea Igor, *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*, p. 1160.

În acest caz, inculpatul ar fi lipsit de posibilitatea de a-și pregăti o apărare adecvată în fața unei noi acuzații pe care nu o cunoștea anterior⁴.

Un exemplu elocvent în acest caz este cauza Adrian Constantin vs. România din 12.04.2011⁵. În speță, prin rechizitoriu reclamantul era acuzat de comiterea intenționată a unui abuz în serviciu, fapt nerecunoscut de tribunal, acesta achitându-l, soluția fiind menținută de instanța apel. Ulterior instanța de recurs a schimbat încadrarea juridică a faptelor de care reclamantul era acuzat, și l-a condamnat pentru neglijență în serviciu, infracțiune mai ușoară⁶.

Analizând cauza, CEDO a reamintit că echitatea unei proceduri se apreciază în raport cu ansamblu acesteia. Dispoziția art. 6 par. 3 exprimă necesitatea acordării unei atenții deosebite notificării „acuzații”. Curtea nu a contestat dreptul Curții Supreme de Justiție de a schimba încadrarea juridică a acuzații. Cu toate acestea, a remarcat că acest drept era însoțit de garanții procedurale în favoarea inculpatului. De fapt, conform legislației interne, atunci când instanța consideră că încadrarea juridică a faptelor stabilită în actul de trimitere în judecată trebuie modificată, va solicita părților să își exprime opinia cu privire la acest subiect și va informa inculpatul că are dreptul de a solicita amânarea ședinței pentru a-și putea pregăti apărarea sau de a cere examinarea cauzei la sfârșitul ședinței.

Analizând cazul în discuție sub aspectul respectării dreptului la un proces echitabil, observăm că echitatea procesului nu poate fi restabilită în cazul în care reincadrarea juridică a faptelor este efectuată de către cea mai înaltă instanță în grad și în ultimă instanță. Mai precis, în cadrul instanței superioare naționale pot fi examinate doar aspecte de drept, iar hotărârea acesteia nu poate fi contestată, fiind declarată definitivă și irevocabilă. În acest sens, instanța de recurs trebuie să manifeste cea mai mare prudență în ceea ce privește reconsiderarea încadrării juridice a faptelor, deoarece echitatea procesului nu poate fi restabilită în alt mod. În acest fel, este afectat în mod concret, efectiv și în timp util dreptul inculpatului la apărare⁶.

Învinuirea, formulată în ordonanța de punere sub învinuire poate fi modificată „atât în faza de urmărire penală, cât și în cadrul fazelor judiciare, iar legea procesual penală, în acest sens se conduce de principiul variabilității învinuirii, stabilind cerințe și limite dure în privința modificării învinuirii și o ordine procesuală strict reglementată în acest sens. Dacă la faza urmăririi penale legea oferă posibilitatea oricărei modificări a învinuirii cu respectarea ordinii procesuale corespunzătoare, apoi în cadrul fazelor judiciare, și în special la examinarea cauzei penale în

⁴ Soroceanu Igor, Importanța promovării corectitudinii privind ambalarea diverselor mijloace materiale de probă în societatea contemporană. În: Materialele Conferinței „Asigurarea expertizei științifice ale politicilor naționale ca unul din obiectivele esențiale ale centrelor de cercetare”, din 16.10.2020, Chișinău, Republica Moldova, ISBN 978-9975-3471-6-7, pp.165-188.

⁵ Hotărârea CEDO, cauza Cauza Adrian Constantin vs. România din 12.04.2011, disponibil pe: [hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-123828"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (accesat la 14.04.2024).

⁶ Soroceanu Igor, Premisele determinării cursului politic al Republicii Moldova spre instituirea statului de drept. În: Revista MoldoscoPie, ISSN 1812-2566, E-ISSN 2587-4063, nr.4/2021, pp. 48-57.

instanța de fond, modificarea învinuirii este admisă doar în anumite limite și cu respectarea condițiilor prevăzute expres de lege⁷.

O cerință crucială impusă de legislația procesual-penală pentru desfășurarea ședințelor de judecată este examinarea în instanță doar a acuzației prezentate inculpatului în conformitate cu ordinea procedurală stabilită de lege.

Această prevedere este esențială pentru asigurarea unui proces echitabil și respectarea drepturilor individuale. Prin urmare, instanța este obligată să se concentreze exclusiv asupra acuzațiilor și a probelelor aduse în sprijinul acestora în conformitate cu procedura legală, garantând astfel că inculpatul este conștient de învinuirea care i se aduce și că își poate exercita dreptul la apărare în mod adecvat⁸.

În rândul doctinarilor domină diverse opinii în privința noțiunii de „*modificare a învinuirii*”, iar conform uneia prin modificarea învinuirii în sens material recunoaște operarea modificărilor în textul acesteia de către persoanele oficiale, care influențează asupra esenței, volumului și caracterului învinuirii, din care considerent este necesară respectarea ordinii procesuale stabilite de lege⁹.

Autorul T. Dobrovoliscaia consideră că învinuirea este modificată atunci când schimbările sunt operate în raport cu în conținutul faptic sau juridic al învinuirii anterioare, aceste schimbări fiind reflectate într-un document procesual-penal corespunzător¹⁰.

Cercetătorul S. Macarov subînțelege prin modificarea învinuirii în ședința de judecată schimbarea volumului, conținutului și formulării învinuirii și aducerea lor în conformitate cu circumstanțele și cerințele stabilite pentru examinarea probelor în ședința de judecată¹¹.

Autorii ruși T. Dobrovoliscaia și E. Bravilova sunt de părerea că prin modificarea învinuirii se subînțelege operarea rectificărilor, de către persoanele competente, care se reflectă asupra esenței, volumului și caracterului acuzării, în condițiile respectării regulilor procesuale. De asemenea, în opinia lor, faptul că nu este permisă o agravare a situației inculpatului constituie o garanție fundamentală în dreptul penal, în timp ce neacceptarea încălcării dreptului său la apărare reprezintă o garanție esențială în procedura penală. Aceste garanții asigură că inculpatul nu este supus unor tratamente injuste sau abuzive și că îi este acordată oportunitatea

⁷ Бравилова Е. А. Пределы судебного разбирательства. Диссертация кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2004, р. 238.

⁸ Soroceanu Igor, Urmărirea penală – fază remarcabilă a examinării cauzei în vederea stabilirii adevărului. În: Revista Națională de Drept, ISSN 1811-0770, nr.10-12 (240-242) 2020, pp. 113-118.

⁹ Фаткуллин Ф. Н. Изменение обвинения. Москва, 1971, р. 164.

¹⁰ Добровольская Т. Н. Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса. М., 1977, р. 112.

¹¹ Макаров С. Изменение квалификации преступлений в судебном разбирательстве. // Уголовное право, №2/2003, р.168.

de a-și exercita în mod adecvat drepturile pe durata procesului penal. Prin respectarea acestor principii, se promovează un proces echitabil și se menține integritatea și justiția în sistemul de drept penal¹².

Agravarea situației învinuitului, conform doctrinei, „are loc în cazurile în care prin modificarea circumstanțelor faptice, a formulării juridice și a calificării infracțiunii survin consecințe juridico-penale mai nefavorabile pentru inculpat în raport cu învinuirea adusă inițial”.

Pentru modificarea învinuirii este necesară respectarea condițiilor care impun cerințe juridico-penale și de drept procesual-penal în privința acuzării noi. Aceste condiții stabilesc că acțiunile inculpatului, calificate conform unei norme penale noi:

- a) anterior acestea ar fi fost invocate în cauza penală;
- b) nu există semnele care după natural or ar duce la agravarea infracțiunii;
- c) nu se deosebesc substanțial, în baza circumstanțelor faptice, de învinuirea reflectată în dosarul remis instanței de judecată;
- d) modificarea învinuirii nu agravează poziția inculpatului și nu încalcă dreptul lui la apărare;
- e) acuzatorul nu a renunțat la învinuire în cadrul ședinței preliminare.

În astfel de cazuri, instanțele vor ține cont de faptul că învinuirea se consideră mai gravă în cazul când se aplică o altă normă de lege (articol, alineat, literă), sancțiunea căreia prevede o pedeapsă mai severă, în învinuire se introduc fapte și episoade adăugătoare, care nu au fost puse la baza învinuirii inculpatului inițial, semne calificative, circumstanțe agravante, care atrag după sine modificarea încadrării în baza unei norme ce agravează pedeapsa sau majorează volumul învinuirii, deși nu modifică estimația juridică a celor săvârșite¹³.

Mulți autori susțin că nu este posibilă identificarea unei liste exhaustive și precise a modificărilor, care ar putea fi recunoscute de către instanță ca substanțiale în toate cazurile sau în anumite situații în parte¹⁴.

De asemenea, nu putem fi de acord categoric cu faptul că învinuirea se va deosebi de fiecare dată substanțial de cea inițială, în cazul în care suferă schimbări forma de vinovăție, locul, timpul, modul sau motivele comiterii infracțiunii. În legătură cu acest fapt, gradul de modificare a învinuirii trebuie determinat de instanța de judecată, reieșind din circumstanțele faptice ale cauzei penale¹⁵.

¹² Soroceanu Igor, Reflecții juridice privind rolul principiului contradictorialității în procesul penal. În Revista DREPTUL, [Revista DREPTUL este încadrată în categoria B+, este indexată în bazele de date internaționale recunoscute pentru domeniul științelor juridice conform Ordinului ministrului ECTS nr.4691/2011, CNC SIS – cod 611, România], ISSN – 1018-0435, nr.7/2018, pp.85-90.

¹³ Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție nr. 5 din 19.06.2006 „Cu privire la sentința judecătorească”.

¹⁴ Soroceanu Igor, Caracteristica generală și definirea conceptului de „omor simplu”. În: Revista Intellectus, ISSN 1810-7079, nr.3-4/2021, pp. 161-165.

¹⁵ Резник Г. Изменение обвинения в приговоре. // Советская Юстиция, №22/1970, p. 24.

O altă condiție obligatorie referitoare la modificarea învinuirii ține de asigurarea dreptului la apărare al inculpatului¹⁶. Prin modificarea învinuirii care atrage după sine încălcarea dreptului învinuitului la apărare se are în vedere situația în care „învinuirea modificată înregistrează o deosebire substanțială a noii învinuiri în latura circumstanțelor faptice în comparație cea inițială, indiferent de gravitatea ei, când, în locul unor fapte incriminate inițial sunt invocate altele, când infracțiunea este recalificată în temeiul unei norme penale care prevede răspunderea pentru o altă faptă, inclusiv și atunci când ea este și mai puțin gravă”¹⁷.

Spre exemplu, acest lucru ar putea fi cauzat de survenirea unor noi aspecte de fapt care, deși nu aduc prejudicii situației inculpatului, totuși necesită efectuarea de investigații suplimentare și timp pentru ca inculpatul să își poată pregăti apărarea conform procedurilor stabilite de legea procesual-penală.

Aceste circumstanțe noi pot implica, de exemplu, descoperirea unor noi dovezi sau informații care pot fi relevante pentru caz și care necesită examinare și evaluare suplimentară. În acest context, inculpatul trebuie să aibă suficient timp și resurse pentru a răspunde adecvat acestor aspecte noi, asigurându-se astfel că procesul este echitabil și că drepturile sale sunt respectate.

În instanța de judecată, învinuirea poate fi modificată de acuzatorul de stat, care reprezintă învinuirea din numele statului în cauzele penale în instanța de judecată. El este un participant independent, care acționează în baza propriei convingeri, bazate pe circumstanțele cauzei. Nimeni nu este în drept să influențeze opinia acuzatorului de stat în privința învinuirii susținute.

În cadrul instanței de judecată, procurorul fiind considerat reprezentant al statului în cazurile penale, acționând în conformitate cu propria sa convingere, bazată pe circumstanțele specifice ale fiecărui caz. are dreptul să modifice învinuirea. De asemenea el trebuie să fie liber să evalueze probele și să decidă asupra încadrării juridice a faptelor în funcție de interpretarea sa a legii și de evaluarea circumstanțelor concrete ale fiecărui caz. Această libertate de acțiune a acuzatorului de stat este un element crucial al unui sistem judiciar și impune respectarea independenței sale în procesul de urmărire penală și judecată¹⁸.

În situația în care procurorul ierarhic superior consideră că acuzatorul de stat nu își îndeplinește corect obligațiile de serviciu sau că există divergențe de opinie între ei, acesta poate decide să îl înlocuiască, dar nu poate să îi impună să acționeze împotriva propriilor convingeri.

¹⁶ Soroceanu Igor, Aspecte istorico-științifice privind semnificația principiului contradictorialității în procesul penal al Republicii Moldova. În: Revista Legea și viața, ISSN 1810-309X, nr.3 (315) 2018, pp. 47-50.

¹⁷ Загорский Г. И. Актуальные проблемы судебного разбирательства по уголовным делам: учебно-практическое пособие. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2021, p. 360.

¹⁸ Soroceanu Igor, Individualizarea pedepselor. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, CZU 34:355.232(478-25)(082).

Această reglementare este crucială pentru menținerea independenței și imparțialității procesului penal. Asigurându-se că acuzatorul de stat are libertatea de a acționa conform propriei sale convingeri, se garantează că deciziile în materie penală sunt luate pe baza criteriilor legale și obiective, și nu sunt influențate de presiuni exterioare sau de interese politice sau personale.

Este important ca procurorul ierarhic superior să respecte independența și autoritatea acuzatorului de stat și să nu îi impună decizii care ar putea afecta integritatea procesului penal sau credibilitatea sistemului judiciar. Această abordare contribuie la asigurarea unui proces echitabil și la respectarea drepturilor individuale în cadrul justiției penale.

Așadar, legea procesual-penală fixează condițiile modificării învinuirii în instanța de fond de către acuzatorul de stat. Acesta poate modifica acuzarea în sensul atenuării prin:

- 1) excluderea din calificarea juridică a faptei a semnelor infracțiunii care agravează pedeapsa;
- 2) excluderea din învinuire a referirii la o anumită normă de drept penal, a cărei încălcare era imputată în rechizitoriu sau în ordonanța de punere sub învinuire, dacă fapta incriminată inculpatului este prevăzută de o altă normă penală;
- 3) recalificarea faptei în conformitate cu prevederile legii penale care prevede o pedeapsă mai blândă.

În literatura de specialitate se discută întrebarea privind necesitatea perfectării modificării învinuirii în instanța de judecată printr-o ordonanță emisă în acest sens¹⁹. Or, susținem poziția autoarei E. Bravilova care susține că această procedură de modificare a învinuirii nu doar că nu necesită cheltuieli în plus și nu tergiversează examinarea cauzelor, ci este una rațională, deoarece modificarea învinuirii de către acuzator trebuie realizată cu respectarea condițiilor legale care nu admit agravarea situației inculpatului și încălcarea dreptului acestuia la apărare²⁰.

Este important să se asigure că toți participanții la proces sunt tratați cu echitate și că interesele lor legale și legitime sunt luate în considerare. În cazul unei modificări a învinuirii în scopul atenuării, este esențial să se asigure că drepturile părții vătămate și interesele justiției nu sunt neglijate. Unii cercetători susțin că acceptarea de către instanță a propunerii procurorului privind modificarea învinuirii în sensul atenuării nu trebuie limitată de o asemenea condiție cum este acordul părții vătămate privind încetarea procesului, deoarece ar fi incorect să condiționăm urmărirea în cazurile de acuzare publică de prezența voinței persoanei particulare în acest sens.

¹⁹ Мешков М. В. Общие условия судебного разбирательства. Уголовный процесс: Сборник учебных пособий. Особенная часть. Выпуск 3. М., 2003.

²⁰ Бравилова Е. А. Пределы судебного разбирательства. Диссертация кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2004, р. 238.

Alții sunt de părerea că partea vătămată, nefiind de acord cu aprecierea juridică a faptei comise de învinuit, trebuie să aibă dreptul de a contesta sentința. Totodată, ea nu are dreptul de a susține acuzarea inițială în cauzele de acuzare publică în locul procurorului.

Susținem că în ultima perioadă interpretarea corectă a cerințelor de neadmitere a agravării situației inculpatului și a încălcării dreptului său la apărare a devenit extrem de importantă. Acest lucru este deosebit de relevant având în vedere că legislația procesual-penală a eliminat necesitatea restituirii cauzelor penale procurorului pentru modificarea învinuirii.

Este crucial să se înțeleagă că aceste cerințe sunt fundamentale pentru menținerea echilibrului și integrității procesului penal. Eliminarea instituției restituirii cauzelor penale pune o presiune suplimentară asupra instanțelor de a asigura că inculpatul beneficiază de un proces echitabil și că drepturile sale fundamentale sunt respectate pe deplin.

În concluzie, afirmăm faptul că interpretarea corectă și aplicarea riguroasă cerințe anterior enunțate este esențială pentru menținerea încrederii în sistemul judiciar și pentru asigurarea unei justiții echitabile pentru toți participanții la procesul penal. Este responsabilitatea instanțelor de a se asigura că deciziile lor sunt în conformitate cu principiile dreptului și că inculpatul are oportunitatea de a-și exercita în mod adecvat drepturile de apărare.

Prin urmare, este important să se interpreteze corect și să se aplice în mod riguros cerințele legate de neadmiterea agravării situației inculpatului și de respectarea dreptului său la apărare. Aceasta este fundamentală pentru menținerea încrederii publicului în sistemul judiciar și pentru asigurarea unei justiții echitabile pentru toți cei implicați în procesul penal.

Responsabilitatea instanțelor este să ia decizii în conformitate cu principiile și valorile fundamentale ale dreptului, garantând astfel un proces corect și imparțial. Inculpatul trebuie să aibă posibilitatea de a-și exercita în mod adecvat drepturile de apărare, având acces la mijloacele necesare pentru a-și prezenta cazul și a fi ascultat în mod corespunzător de către instanță.

Această abordare asigură că justiția este aplicată în mod corect și că toți participanții la proces sunt tratați cu respect și echitate. Este esențial ca instanțele să fie vigilente în respectarea acestor principii pentru a menține integritatea și credibilitatea sistemului judiciar.

Bibliografie

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

2. Neagu I., Damaschin I., *Tratat de procedură penală. Partea specială*. Editura Universul Juridic, București, 2015.
3. Dolea Igor, *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*.
4. Hotărârea CEDO, cauza Cauza Adrian Constantin vs. România din 12.04.2011, disponibil pe: [hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-123828\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{\) (accesat la 14.04.2024)
5. Бравилова Е. А. Пределы судебного разбирательства. Диссертация кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2004.
6. Фаткуллин Ф. Н. Изменение обвинения. Москва, 1971.
7. Добровольская Т. Н. Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса. М., 1977.
8. Макаров С. Изменение квалификации преступлений в судебном разбирательстве. // Уголовное право, №2/2003.
9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 5 din 19.06.2006, „Cu privire la sentința judecătorească”.
10. Резник Г. Изменение обвинения в приговоре. // Советская Юстиция, №22/1970.
11. Загорский Г. И. Актуальные проблемы судебного разбирательства по уголовным делам: учебно-практическое пособие. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2021.
12. Мешков М. В. Общие условия судебного разбирательства. Уголовный процесс: Сборник учебных пособий. Особенная часть. Выпуск 3. М., 2003.
13. Бравилова Е. А. Пределы судебного разбирательства. Диссертация кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2004.
14. Soroceanu Igor, *Importanța promovării corectitudinii privind ambalarea diverselor mijloace materiale de probă în societatea contemporană*. În: *Materialele Conferinței „Asigurarea expertizei științifice ale politicilor naționale ca unul din obiectivele esențiale ale centrelor de cercetare”*, din 16.10.2020, Chișinău, Republica Moldova, ISBN 978-9975-3471-6-7.
15. Soroceanu Igor, *Premisele determinării cursului politic al Republicii Moldova spre instituirea statului de drept*. În: *Revista Moldoscopie*, ISSN 1812-2566, E-ISSN 2587-4063, nr. 4/2021.
16. Soroceanu Igor, *Urmărirea penală – fază remarcabilă a examinării cauzei în vederea stabilirii adevărului*. În: *Revista Națională de Drept*, ISSN 1811-0770, nr. 10-12 (240-242)/2020.
17. Soroceanu Igor, *Reflecții juridice privind rolul principiului contradictorialității în procesul penal*. În *Revista DREPTUL*, {Revista DREPTUL este încadrată în categoria B+, este indexată în bazele de date internaționale recunoscute pentru domeniul științelor juridice conform Ordinului ministrului ECTS nr.4691/2011, CNCSIS – cod 611, România}, ISSN – 1018-0435, nr.7/2018.

18. Soroceanu Igor, Caracteristica generală și definirea conceptului de „omor simplu”. În: Revista Intellectus, ISSN 1810-7079, nr.3-4/2021, pag.161-165.

19. Soroceanu Igor, Aspecte istorico-științifice privind semnificația principiului contradictorialității în procesul penal al Republicii Moldova. În: Revista Legea și viața, ISSN 1810-309X, nr.3 (315) 2018, pag.47-50.

20. Soroceanu Igor, Individualizarea pedepselor. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, CZU 34:355.232(478-25)(082).

IV. ACTUALITATE LEGISLATIVĂ

• ABSTRACT

In July 2024, several legislative acts were published in the Official Gazette, among which we mention: G.E.O. no. 97/2024 for the establishment of some measures in the field of road safety; Order of the President of the National Agency for Fiscal Administration no. 3769 of 17 July 2024 for the approval of the Procedure for the organization and registration in the RO e-Factura Enforcement Register, as well as the model, content and instructions for filling in the form (079) "Application for registration in the RO e-Factura Enforcement Register"; Order of the Minister of Finance no. 3044/2024 for the approval of the Procedure for the refund of VAT related to purchases of goods or services made by non-profit entities and by companies wholly owned by non-profit entities, for which the tax exemption pursuant to art. 294 para. (5) let. a)-b¹) of Law no. 227/2015 on the Tax Code is applicable.

A number of other regulations were also amended in July, including: Competition Law no. 21/1996; Romanian Citizenship Law no. 21/1991, G.E.O. no. 199/2000 on the establishment of the "Imprimeria Națională" - S.A. National Company, Law no. 227/2015 on the Fiscal Code, G.E.O. no. 5/2010 on the establishment, organization and functioning of the National Authority for Citizenship, G.E.O. no. 97/2005 on the registration, domicile, residence and identity documents of Romanian citizens, Law no. 248/2005 on the regime of free movement of Romanian citizens abroad, G.D. no. 83/2001 on the establishment, organization and functioning of the General Directorate of Passports, Community Public Services of Passports, General Directorate of Driving Licenses and Registrations and Community Public Services of Driving Licenses and Vehicle Registration; Law no. 49/2022 on the abolition of the Section for the Investigation of Offences in the Judiciary, as well as for the amendment of Law no. 135/2010 on the Code of Criminal Procedure; Law no. 165/2013 on the measures for the finalization of the process of restitution, in kind or by equivalent, of real estate taken over abusively during the communist regime in Romania, Law no. 10/2001 on the legal regime of some buildings taken over in an abusive manner during the period March 6, 1945 - December 22, 1989; Law no. 143/2000 on the prevention and combating of illicit drug trafficking and consumption; Law no. 61/1991 on the sanctioning of acts of violation of social coexistence, public order and public peace.

Last but not least, Law 214/2024 on the use of electronic signatures, time stamps and the provision of trust services based on them was also published in the Official Gazette of July.

**LEGEA CETĂȚENIEI ROMÂNE NR. 21/1991,
CODUL FISCAL ȘI ALTE ACTE NORMATIVE – MODIFICĂRI
(O.U.G. NR. 100/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea cetățeniei române nr. 21/1991 (rep. M. Of. nr. 576 din 13 august 2010, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 199/2000 privind înființarea Companiei Naționale „Imprimeria Națională” – S.A. (M. Of. nr. 581 din 20 noiembrie 2000, aprobată cu modificări prin Legea nr. 402/2001) Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 5/2010 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Cetățenie (M. Of. nr. 93 din 10 februarie 2010, aprobată cu modificări prin Legea nr. 112/2010) O.U.G. nr. 97/2005	O.U.G. nr. 100/2024 privind modificarea și completarea Legii cetățeniei române nr. 21/1991, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (M. Of. nr. 740 din 29 iulie 2024)	Legea nr. 21/1991: – <i>introduce:</i> art. 13 alin. (1[^]1), art. 13[^]2, art. 22[^]1, art. 34[^]2 și 34[^]3, art. 36[^]1. – <i>modifică:</i> art. 13 alin. (1), art. 13[^]1 alin. (7), art. 20-23, art. 34[^]1. O.U.G. nr. 199/2000: – <i>modifică:</i> art. 7 alin. (2[^]2). Codul fiscal: – <i>introduce:</i> art. 25 alin. (6) lit. b[^]1). O.U.G. nr. 5/2010: – <i>introduce:</i> art. 7[^]1-7[^]3. O.U.G. nr. 97/2005: – <i>introduce:</i> art. 12 alin. (2[^]1); – <i>modifică:</i> art. 43 lit. b). Legea nr. 248/2005: – <i>introduce:</i> art. 34 alin. (2[^]1). O.G. nr. 83/2001: – <i>modifică:</i> art. 4[^]1 alin. (1), lit. d), art. 4[^]3 alin. (4), art. 4[^]3 alin. (8) lit. a) și b), art. 4[^]3 alin. (10);

privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români (M. Of. nr. 719 din 12 octombrie 2011, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate (M. Of. nr. 682 din 29 iulie 2005, cu modif. și compl. ult.) O.G. nr. 83/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea Direcției generale de pașapoarte, serviciilor publice comunitare de pașapoarte, Direcției generale permise de conducere și înmatriculări și serviciilor publice comunitare regim permise de conducere și înmatriculare a vehiculelor (M. Of. nr. 543 din 1 septembrie 2001, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 362/2002)		- introduce: art. 4³ alin. (2), lit. e), art. 4³ alin. (5¹), art. 4³ alin. (10¹); - abrogă: art. 4³ alin. (5).
--	--	--

În M. Of. nr. 740 din data de 29 iulie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 100/2024 privind modificarea și completarea Legii cetățeniei române nr. 21/1991, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative.**

Redăm, mai jos, principalele completări aduse actelor normative:

Legea nr. 21/1991**Art. 13 alin. (1¹)****Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, la **articolul 13, după alineatul (1) se introduce un nou alineat, alin. (1¹)**, cu următorul cuprins:

„(1¹) În cazul persoanelor cu privire la care, prin hotărâre judecătorească, a fost instituită, în condițiile legii, măsura de ocrotire a consilierii judiciare sau a tutelei speciale ori o altă măsură corespundentă care are drept efect restrângerea sau, după caz, lipsirea de capacitatea de exercițiu, cererea se poate depune, în numele persoanei ocrotite, de către ocrotitorul sau reprezentantul acesteia, prezența solicitantului fiind obligatorie”.

Art. 13²**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, după **articolul 13¹ se introduce un nou articol, art. 13²**, cu următorul cuprins:

„Art. 13²

(1) La depunerea cererii de acordare sau redobândire a cetățeniei române sunt prelevate datele biometrice ale solicitantului.

(2) Datele biometrice prelevate în condițiile prevăzute la alin. (1) sunt:

a) imaginea facială;

b) impresiunea digitală a două degete.

(3) Dispozițiile alin. (2) sunt aplicabile în mod corespunzător și:

a) copilului care a împlinit vârsta de 14 ani la data depunerii cererii, pentru care părinții ori, după caz, părintele solicită acordarea sau redobândirea cetățeniei române;

b) celor care au formulat cereri de acordare a cetățeniei întemeiate pe dispozițiile art. 8².

(4) Datele biometrice prevăzute la alin. (2) se prelevează după cum urmează:

a) la sediul Autorității Naționale pentru Cetățenie, în cazul cererilor depuse la Autoritatea Națională pentru Cetățenie, sau, după caz, la birourile teritoriale ale acesteia, precum și în cazul cererilor întemeiate pe dispozițiile art. 8²;

b) la sediile misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale României, în cazul cererilor depuse la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României din statul pe teritoriul căruia solicitantul își are domiciliul sau reședința legală.

(5) Datele biometrice colectate în condițiile prevăzute de prezenta lege sunt folosite numai pentru a verifica:

a) identitatea solicitantului, cu ocazia depunerii jurământului de credință;

b) identitatea copilului care împlinise vârsta de 14 ani la data depunerii cererii, cu ocazia depunerii jurământului de credință de către părinți ori de către părintele solicitant;

c) identitatea titularului cardului de cetățenie română pe baza elementelor comparabile direct disponibile atunci când cardul trebuie, potrivit legii, prezentat.

(6) La depunerea cererii pentru eliberarea primului act de identitate sau, după caz, pașaport, autoritățile competente să primească cererea și, respectiv, să o soluționeze au acces la datele incluse în suportul de stocare prevăzut la art. 20 alin. (9), în vederea verificării identității solicitantului pe baza datelor biometrice comparabile direct disponibile.

(7) Nu au obligația de furnizare a impresiunilor digitale următoarele persoane:

a) copiii minori pentru care se solicită acordarea cetățeniei române, potrivit prevederilor prezentei legi, care nu se încadrează în situația prevăzută la alin. (3) lit. a);

b) persoanele pentru care prelevarea impresiunilor digitale este fizic imposibilă.

(8) Impresiunile digitale prelevate în condițiile prezentului articol se șterg prin proceduri ireversibile din bazele de date ale autorității competente, potrivit legii, să administreze sistemul informatic de evidență și înregistrare a acestor date, în termen de 10 zile de la:

a) data ridicării cardului de cetățenie română sau, dacă nu a fost ridicat de către titular, cel târziu la împlinirea unui termen de 3 luni de la data programată pentru eliberarea acestuia;

b) expirarea termenului prevăzut la art. 20 alin. (2), dacă jurământul de credință nu a fost depus în termenul prevăzut de lege;

c) împlinirea unui termen de 6 luni de la comunicarea ordinului de respingere a cererii de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, dacă ordinul nu a fost atacat la instanța de contencios administrativ;

d) împlinirea unui termen de 6 luni de la constatarea încetării efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, potrivit dispozițiilor art. 21 alin. (3) sau (4), dacă constatarea încetării efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române nu a fost atacată la instanța de contencios administrativ;

e) data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a respins acțiunea formulată împotriva ordinului de respingere a cererii de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, respectiv împotriva constatării încetării efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române.

(9) Prin hotărâre a Guvernului se stabilesc specificațiile tehnice privind prelevarea și stocarea electronică a datelor biometrice prevăzute de prezentul articol, măsurile necesare pentru asigurarea securității și confidențialității acestora, inclusiv pentru prevenirea accesului neautorizat, procedura de prelevare a impresiunilor digitale și cerințele privind calitatea și standardele tehnice pentru amprente și imaginea facială, specificațiile tehnice și elementele de siguranță ale cardului de cetățenie română, precum și procedura de eliberare a cardului de cetățenie română”.

Art. 22^{^1}**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, după **articolul 22 se introduce un nou articol, art. 22^{^1}**, cu următorul cuprins:

„Art. 22^{^1}

(1) Personalizarea cardurilor de cetățenie română se realizează de Centrul național unic de personalizare a pașapoartelor electronice din cadrul Direcției generale de pașapoarte din subordinea Ministerului Afacerilor Interne.

(2) Datele stocate în bazele de date de producție constituite și gestionate de Centrul național unic de personalizare a pașapoartelor electronice în vederea personalizării cardurilor de cetățenie română se șterg imediat, prin procedură automată și ireversibilă, după personalizarea cardului de cetățenie română și transmiterea acestuia la autoritatea competentă să îl elibereze.

(3) Contravaloarea cardului de cetățenie română, stabilită în condițiile legii, inclusiv în cazul solicitării eliberării unui nou card ca urmare a pierderii, furtului sau deteriorării acestuia, se suportă de către titularul acestuia.

(4) Contravaloarea cardului de cetățenie română se plătește anticipat, dovada plății însoțind cererea de acordare sau redobândire a cetățeniei române.

(5) În cazul cererilor de acordare sau redobândire a cetățeniei române depuse la Autoritatea Națională pentru Cetățenie, precum și al cererilor de acordare a cetățeniei române întemeiate pe dispozițiile art. 8², contravaloarea cardului de cetățenie română se achită în contul Companiei Naționale «Imprimeria Națională» – S.A., prin mijloace de plată online sau prin unitățile bancare cu care Compania Națională «Imprimeria Națională» – S.A. încheie convenții în acest scop.

(6) În cazul cererilor de acordare sau redobândire a cetățeniei române depuse la misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României în străinătate, contravaloarea cardului de cetățenie română se achită prin transfer bancar sau se încasează direct de către personalul consular, prin instrumente electronice de plată sau direct în numerar, pe bază de chitanță cu regim special. Sumele astfel încasate se virează ulterior de către Ministerul Afacerilor Externe Companiei Naționale «Imprimeria Națională» – S.A.

(7) În cazul respingerii cererii de acordare sau redobândire a cetățeniei române sau a sumelor achitate eronat, suma plătită potrivit dispozițiilor alin. (4) se restituie solicitantului. Dreptul de a solicita restituirea poate fi exercitat în termen de un an de la data comunicării ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie sau, după caz, de la data efectuării plății eronate. Cererea de restituire se adresează Companiei Naționale «Imprimeria Națională» – S.A.

(8) Prin excepție de la dispozițiile alin. (7), suma plătită nu este supusă restituirii în situațiile prevăzute la art. 21 alin. (3) și (4).

(9) Cererea privind eliberarea unui nou card de cetățenie română în situațiile prevăzute la alin. (3) se adresează Autorității Naționale pentru Cetățenie sau, în

cazul cetățenilor români cu domiciliul în străinătate, misiunilor diplomatice sau oficiilor consulare ale României din statul pe teritoriul căruia solicitantul își are domiciliul sau reședința legală. Dispozițiile art. 13² alin. (1)-(7) și alin. (8) lit. a) sunt aplicabile în mod corespunzător.

(10) Autoritățile competente pot elibera, la cerere, un nou card de cetățenie română în locul celui declarat distrus, pierdut sau furat și care nu a fost recuperat, numai dacă evenimentul a fost declarat de titular, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului.

(11) În situația în care titularul constată faptul că datele înscrise în cardul de cetățenie română sunt incomplete sau inexacte, acesta este obligat să sesizeze de îndată Autoritatea Națională pentru Cetățenie sau, după caz, cea mai apropiată misiune diplomatică sau oficiu consular al României în străinătate. Eliberarea unui nou card de cetățenie română se realizează fără plata contravalorii acestuia, în afară de cazul când această situație a fost cauzată din culpa titularului. Dispozițiile art. 13² alin. (1)-(7) și alin. (8) lit. a) sunt aplicabile în mod corespunzător.

(12) La eliberarea de către autoritățile române competente a primului act de identitate sau, după caz, pașaport persoanelor cărora li s-a acordat sau care au redobândit cetățenia română și care au dreptul la eliberarea cardului de cetățenie română este obligatorie prezentarea cardului de cetățenie română, în vederea verificării identității solicitantului pe baza elementelor de identificare biometrice comparabile direct disponibile.

(13) Stabilirea și actualizarea contravalorii cardului de cetățenie română se fac de către Compania Națională «Imprimeria Națională» – S.A., cu avizul direcției de specialitate din cadrul Ministerului Finanțelor”.

Art. 34² și 34³

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, după **articolul 34¹ se introduc două noi articole, art. 34² și 34³**, cu următorul cuprins:

„Art. 34²

(1) La nivelul Autorității Naționale pentru Cetățenie se implementează, în condițiile stabilite prin hotărâre a Guvernului, dosarul electronic al solicitantului în materie de cetățenie, sub forma unui sistem informatic de management al documentelor și cererilor în materie de cetățenie, de competența Autorității Naționale pentru Cetățenie, care cuprinde înregistrări ale datelor cu caracter personal ale solicitanților și asigură, cu respectarea legii, accesul solicitanților la informații privind stadiul soluționării dosarelor având ca obiect cererile de acordare, de redobândire ori de renunțare la cetățenia română depuse de aceștia, precum și comunicarea electronică către solicitanți a corespondenței Autorității Naționale pentru Cetățenie, inclusiv a solicitărilor și citațiilor adresate acestora de către

Comisia pentru cetățenie, potrivit prevederilor prezentei legi și ale ordinelor emise, potrivit legii, de președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie.

(2) Accesul solicitantului la dosarul electronic în materie de cetățenie se realizează prin crearea de către acesta a unui cont de acces, în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii de acordare, de redobândire ori de renunțare la cetățenia română, și prin autentificarea în sistem prin introducerea datelor de identificare a contului.

(3) Actele și corespondența Autorității Naționale pentru Cetățenie se consideră comunicate:

a) la momentul accesării de către destinatar a documentului încărcat în dosarul electronic în materie de cetățenie prevăzut la alin. (1);

b) la expirarea unui termen de 30 de zile de la momentul încărcării documentului în dosarul electronic în materie de cetățenie, dacă nu sunt întrunite condițiile prevăzute la lit. a);

c) la expirarea unui termen de 30 de zile de la momentul înregistrării actului în evidențele Autorității Naționale pentru Cetățenie, dacă solicitantul nu și-a creat un cont de acces în condițiile prevăzute la alin. (2).

(4) Organizarea, funcționarea, administrarea și arhivarea dosarului electronic al solicitantului în materie de cetățenie, inclusiv procedurile și normele legate de securitate, care să asigure gradul necesar de confidențialitate și siguranță în utilizare, precum și respectarea prevederilor Legii nr. 135/2007 privind arhivarea documentelor electronice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

(5) De la data operaționalizării dosarului electronic al solicitantului în materie de cetățenie, corespondența Autorității Naționale pentru Cetățenie, inclusiv solicitările și citațiile adresate acestora de către Comisia pentru cetățenie, potrivit prevederilor prezentei legi, precum și ordinele emise, potrivit legii, de președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie se comunică solicitanților exclusiv prin intermediul acestui sistem informatic, înrolarea solicitanților în sistemul de comunicare electronică prevăzut de dispozițiile prezentului articol fiind obligatorie.

Art. 34³

(1) Situațiile de dobândire, redobândire sau pierdere a cetățeniei române se notifică, prin grija Autorității Naționale pentru Cetățenie, Direcției generale pentru evidența persoanelor și Direcției cazier judiciar, statistică și evidențe operative din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, în scopul actualizării evidențelor proprii. Situațiile de pierdere a cetățeniei române se notifică și Direcției generale de pașapoarte.

(2) Notificările prevăzute la alin. (1) se realizează prin mecanisme informatice automate”.

Cod fiscal**Art. 25 alin. (6) lit. b¹)****Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, la articolul 25 alineatul (6) după **litera b) se introduce o nouă literă, lit. b¹)**, cu următorul cuprins:

(6) Compania Națională „Imprimeria Națională” – S.A. deduce la calculul rezultatului fiscal:

„b¹) cheltuielile aferente producerii și eliberării cardurilor de cetățenie română, în condițiile reglementărilor legale;”.

Alte reglementări**Art. VIII**

(1) Cererile pentru emiterea pașapoartelor românești în cazul persoanelor prevăzute la art. 34 alin. (2¹) din Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cu completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență, sunt acceptate numai după verificarea identității solicitantului pe baza datelor biometrice comparabile direct disponibile, incluse în suportul de stocare prevăzut la art. 20 alin. (9) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență.

(2) Cererile prevăzute la alin. (1) se depun personal, în străinătate, la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României, iar în țară, la serviciile publice comunitare de pașapoarte pe a căror rază titularul a avut ultimul domiciliu sau, după caz, reședința. În situația în care sunt incidente dispozițiile art. 15 alin. (3) din Legea nr. 248/2005, cu modificările și completările ulterioare, cererile pot fi depuse, în țară, la cel mai apropiat serviciu public comunitar de pașapoarte.

(3) Cererile prevăzute la alin. (1) vor fi însoțite de documentele necesare pentru eliberarea unui pașaport simplu electronic sau a unui pașaport simplu temporar, cu menționarea statului de domiciliu, potrivit prevederilor Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 94/2006, cu modificările și completările ulterioare, precum și de cardul de cetățenie română.

(4) În cazul persoanelor care au dobândit/redobândit cetățenia română și care nu au mai deținut, ulterior obținerii cetățeniei române, un pașaport românesc sau un act de identitate românesc, cererile de eliberare a pașapoartelor românești cu menționarea țării de domiciliu vor fi însoțite de documentele prevăzute de Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 94/2006, cu modificările și completările ulterioare, precum și de certificatul de cetățenie. Dispozițiile alin. (2) rămân aplicabile.

Art. IX

(1) Compania Națională „Imprimeria Națională” – S.A. asigură transportul blanchetelor cardurilor de cetățenie română la Centrul național unic de personalizare a pașapoartelor electronice din cadrul Direcției generale de pașapoarte, precum și distribuirea la Autoritatea Națională pentru Cetățenie și la Departamentul consular din cadrul Ministerului Afacerilor Externe a cardurilor de cetățenie română personalizate, în vederea expedierii lor către misiunile diplomatice și oficiile consulare pentru eliberarea către solicitanți, în condițiile stabilite prin protocolul și metodologia de lucru încheiate cu Autoritatea Națională pentru Cetățenie, cu Ministerul Afacerilor Externe, respectiv cu Ministerul Afacerilor Interne.

(2) Compania Națională „Imprimeria Națională” – S.A. este abilitată să achiziționeze și să pună la dispoziția Direcției generale de pașapoarte din cadrul Ministerului Afacerilor Interne echipamentele și produsele software necesare pentru personalizarea cardurilor de cetățenie română.

(...)

Art. XVI

(1) Dispozițiile art. I pct. 11, în ceea ce privește art. 34² din Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență, și art. IV, în ceea ce privește art. 7¹ și 7³ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 5/2010 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Cetățenie, aprobată cu modificări prin Legea nr. 112/2010, cu modificările ulterioare, precum și cu completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență, intră în vigoare la data de 30 iunie 2026.

(2) Dispozițiile art. I pct. 4, precum și dispozițiile din prezenta ordonanță de urgență referitoare la cardul de cetățenie română intră în vigoare la data de 1 septembrie 2024.

Art. XVII

(1) În termenul prevăzut la art. XVI alin. (2) se adoptă hotărârea Guvernului prevăzută la art. 13² alin. (9) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență.

(2) Persoanelor care obțin cetățenia română în baza unor cereri de acordare sau de redobândire a cetățeniei române depuse până la data prevăzută la art. XVI alin. (2) li se eliberează, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale în vigoare la data depunerii cererii, certificate de cetățenie română. Ambele exemplare ale certificatului conțin elemente de siguranță și fotografia titularului.

(3) Certificatul de cetățenie română eliberat potrivit dispozițiilor alin. (2), precum și cele eliberate până la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență produc aceleași efecte juridice ca și cardul de cetățenie română.

Art. XVIII

În termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, în aplicarea dispozițiilor art. 34¹ alin. (7) din Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență, pe site-ul Autorității Naționale pentru Cetățenie se vor publica cel puțin o adresă de poștă electronică și un număr de telefax, în scopul aplicării respectivelor dispoziții legale.

Art. XIX

Legea cetățeniei române nr. 21/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 576 din 13 august 2010, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță de urgență, se va republica în Monitorul Oficial al României, Partea I, dându-se textelor o nouă numerotare.

LEGEA CONCURENȚEI NR. 21/1996 – MODIFICĂRI (O.U.G. NR. 99/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea concurenței nr. 21/1996 (rep. M. Of. nr. 153 din 29 februarie 2016, cu modif. și compl. ult.)	O.U.G. nr. 99/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul concurenței (M. Of. nr. 738 din 29 iulie 2024)	– modifică: art. 19 alin. (7), art. 47 alin. (11), – introduce: art. 21 alin. (6).

În M. Of. nr. 738 din 29 iulie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 99/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul concurenței**.

Redăm, mai jos, completările aduse **Legii concurenței nr. 21/1996**.

Art. 19 alin. (7)

Vechea reglementare

„(7) Deciziile adoptate în Plenul Consiliului Concurenței se semnează de către președinte, în numele Consiliului Concurenței, și se publică pe pagina de internet a Consiliului. Deciziile care conțin respingerea plângerilor pot fi atacate în termen de 30 de zile de la publicare sau, după caz, de la comunicare, la instanța de contencios administrativ din cadrul Curții de Apel București, potrivit legii.”

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 19 alin. (7) se modifică** și va avea următorul conținut:

„(7) În vederea îndeplinirii procedurii de comunicare și în aplicarea dispozițiilor art. 20 alin. (1) teza întâi, alin. (2) și (3), deciziile adoptate de formațiunile deliberative se semnează de președinte, în numele Consiliului Concurenței, sau, în cazul în care acesta nu face parte din formațiunea deliberativă, de membrul plenului, desemnat să conducă ședința formațiunii deliberative. Deciziile vor putea fi atacate în termen de 30 de zile de la comunicare, la instanța de contencios administrativ și fiscal din cadrul Curții de Apel București.”

Art. 47 alin. (11)**Vechea reglementare**

„(11) În situația în care Comisia pentru examinarea investițiilor străine directe comunică Consiliului Concurenței că o operațiune de concentrare economică notificată este susceptibilă să prezinte riscuri pentru siguranța națională, termenele prevăzute la alin. (1)-(4) se suspendă de la data acestei comunicări.”

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **art. 47 alin. (11) se modifică** și va avea următorul conținut:

„(11) În situația în care Comisia pentru examinarea investițiilor străine directe comunică Consiliului Concurenței că o operațiune de concentrare economică notificată este susceptibilă să prezinte riscuri pentru siguranța națională, termenele prevăzute la alin. (1)-(4) se suspendă începând cu data acestei comunicări. Suspendarea încetează la data adoptării de către Consiliul Concurenței a deciziei de autorizare a investiției străine directe, a investiției noi ori la data comunicării de către Consiliul Concurenței a adresei privind autorizarea investiției din Uniunea Europeană sau, după caz, la data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului emisă în condițiile art. 9 alin. (6) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 46/2022, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 164/2023, cu modificările și completările ulterioare.”

Art. 21 alin. (6)**Noua reglementare**

Potrivit noii reglementări, **la art. 21, după alin. (5) se introduce** un nou alineat, **alin. (6)**, cu următorul cuprins:

„(6) Consiliul Concurenței poate fi reprezentat în fața instanțelor de judecată de către funcționarii publici de specialitate cu studii juridice, potrivit atribuțiilor stabilite prin regulamentul de organizare și funcționare adoptat de Consiliul Concurenței.”

Totodată, prezenta O.U.G. completează și alte acte normative în domeniul concurenței:

Actul modificat	Actul modificador	Sumar
O.U.G. nr. 23/2021 privind măsurile de punere în aplicare a Regulamentului (UE) 2019/1.150 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind promovarea echității și a transparenței pentru	O.U.G. nr. 99/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul concurenței (M. Of. nr. 738 din 29 iulie 2024)	– introduce: mențiunea privind transpunerea normelor europene.

întreprinderile utilizatoare de servicii de intermediere online, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996 (M. Of. nr. 339 din 2 aprilie 2021, cu modif. ult.)		
---	--	--

Mențiuni privind transpunerea normelor europene

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **după art. 31 se introduce mențiunea privind transpunerea normelor europene**, cu următorul cuprins:

„Prezenta ordonanță de urgență transpune prevederile art. 4 alin. (2), (4) și ale art. 5 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2018 privind oferirea de mijloace autorităților de concurență din statele membre astfel încât să fie mai eficace în aplicarea legii și privind garantarea funcționării corespunzătoare a pieței interne, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 11 din 14 ianuarie 2019.”

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
O.U.G. nr. 170/2020 privind acțiunile în despăgubire în cazurile de încălcare a dispozițiilor legislației în materie de concurență, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996 (M. Of. nr. 952 din 16 octombrie 2020)	O.U.G. nr. 99/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul concurenței (M. Of. nr. 738 din 29 iulie 2024)	– introduce: a doua mențiune privind transpunerea normelor europene.

A doua mențiune privind transpunerea normelor europene

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **după art. 21 se introduce o a doua mențiune privind transpunerea normelor europene**, cu următorul cuprins:

„Prezenta ordonanță de urgență transpune prevederile art. 2 alin. (1) pct. 7, pct. 22 și ale art. 14 alin. (2) din Directiva (UE) 2019/1 a Parlamentului European și a Consiliului

din 11 decembrie 2018 privind oferirea de mijloace autorităților de concurență din statele membre astfel încât să fie mai eficace în aplicarea legii și privind garantarea funcționării corespunzătoare a pieței interne, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 11 din 14 ianuarie 2019.”

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
O.U.G. nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996 (M. Of. nr. 893 din 9 decembrie 2014, cu modif. și compl. ult.)	O.U.G. nr. 99/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul concurenței (M. Of. nr. 738 din 29 iulie 2024)	– introduce: art. 6 alin. (2^{^1}).

Art. 6 alin. (2^{^1})

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, **după alin. (2) se introduce** un nou alineat, **alin. (2^{^1})**, cu următorul cuprins:

„(2^{^1}) În scopul îndeplinirii criteriului nr. 2 aferent condiției favorizante orizontale «Instrumente și capacități pentru aplicarea eficace a normelor privind ajutoarele de stat» prevăzute în anexa nr. III la Regulamentul (UE) 2021/1.060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize, Consiliul Concurenței asigură acordarea de consultanță de specialitate în domeniul ajutorului de stat autorităților de management, pe toată durata perioadei de programare financiară, în linie cu angajamentele asumate prin Acordul de parteneriat 2021-2027 și programele aferente politicii de coeziune.”

**LEGEA NR. 49/2022 PRIVIND DESFIINȚAREA SIIJ,
PRECUM ȘI PENTRU MODIFICAREA C. PR. PEN. –
MODIFICĂRI (LEGEA NR. 213/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 244 din 11 martie 2022)	Legea nr. 213/2024 pentru modificarea Legii nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală (M. Of. nr. 642 din 5 iulie 2024)	– modifică: art. 3 alin. (3) și art. 10;

În M. Of. nr. 642 din 5 iulie 2024 s-a publicat **Legea nr. 213/2024 pentru modificarea Legii nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală.**

Redăm, în cele ce urmează, conținutul acesteia:
Articol unic

Legea nr. 49/2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, precum și pentru modificarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 244 din 11 martie 2022, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 3, alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Pentru infracțiunile prevăzute la alin. (1) și (2), urmărirea penală se efectuează de procurori anume desemnați, pentru o perioadă de 4 ani, potrivit procedurii prevăzute de prezenta lege, denumiți în continuare procurori anume desemnați.”

2. Articolul 10 va avea următorul cuprins:

„Art. 10

(1) Numărul minim de procurori din cadrul Secției de urmărire penală desemnați în condițiile art. 4 este de 14, iar numărul minim al procurorilor din cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel desemnați în condițiile art. 5 este de 3 pentru fiecare dintre acestea, în limita numărului de posturi prevăzut în statele de funcții și de personal.

(2) Evaluarea necesarului de procurori desemnați în vederea efectuării urmăririi penale a infracțiunilor prevăzute la art. 3 alin. (1) și (2) se realizează o dată la 6 luni, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție formulând propuneri corespunzătoare de modificare a numărului de procurori prevăzut la alin. (1), pe care le înaintează în vederea aprobării Plenului Consiliului Superior al Magistraturii.

(3) Numărul procurorilor din cadrul Secției de urmărire penală și al parchetelor de pe lângă curțile de apel aprobat de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii în condițiile alin. (2) nu poate fi mai mic decât numărul minim de procurori prevăzut la alin. (1).

(4) În cazul în care, la nivelul Secției de urmărire penală din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau al parchetelor de pe lângă curțile de apel, numărul de procurori anume desemnați este sub cel stabilit potrivit alin. (1) și (2), procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție consultă colectivul de procurori de la nivelul secțiilor de urmărire penală din cadrul respectivelor parchete, în vederea exprimării opțiunii prevăzute la art. 4 alin. (3).

(5) Prin excepție de la dispozițiile art. 4 alin. (3), dacă, în urma consultării derulate potrivit alin. (4), numărul opțiunilor exprimate este insuficient pentru desemnarea procurorilor în numărul stabilit potrivit alin. (1) și (2), procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție propune din oficiu Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nominalizarea unor procurori, dintre cei care îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 4 alin. (1) și art. 5 alin. (1) și care nu și-au exprimat opțiunea. În această situație, desemnarea procurorilor se face de către Plenul Consiliului Superior al Magistraturii.

(6) În termen de 30 de zile de la data primirii propunerilor formulate potrivit alin. (5), Plenul Consiliului Superior al Magistraturii se pronunță asupra acestora. Dispozițiile art. 4 alin. (2) și (4)-(9), precum și cele ale art. 5 alin. (2) și (3) sunt aplicabile în mod corespunzător, activitățile necesare pentru verificarea de către Plen a îndeplinirii condițiilor prevăzute la art. 4 alin. (1) lit. d) și e) și art. 5 alin. (1) lit. c) și d) fiind îndeplinite de către direcția de specialitate din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.”

3. În tot cuprinsul legii, denumirea „Secția de urmărire penală și criminalistică din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție” se înlocuiește cu denumirea „Secția de urmărire penală din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție”.

STABILIREA UNOR MĂSURI ÎN DOMENIUL SIGURANȚEI
RUTIERE (O.U.G. NR. 97/2024)

De Redacția Pro Lege

Actul public în Monitorul Oficial	Sumar
O.U.G. nr. 97/2024 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul siguranței rutiere (M. Of. nr. 678 din 15 iulie 2024)	<i>Instituțiile medico-legale realizează analizele toxicologice în vederea constatării prezenței sau absenței substanțelor psihoactive în organism sau a alcoolului în sânge a mostrelor biologice recoltate de la persoanele care refuză sau nu pot să se supună testării pentru stabilirea consumului de substanțe psihoactive ori a concentrației de alcool în aerul expirat sau de la persoanele testate cu un mijloc tehnic certificat care a indicat prezența în organism a unor substanțe psihoactive și comunică rezultatul acestora către structurile Poliției Române solicitante în termen de maximum 72 de ore de la momentul finalizării procedurilor de recoltare a mostrelor biologice.</i> O.U.G. nr. 195/2002: Modifică: art. 88 alin (2 [^] 1) Abrogă: art. 101 alin. (1) pct. 22

În M. Of. nr. 678 din 15 iulie 2024 s-a publicat **O.U.G. nr. 97/2024 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul siguranței rutiere.**

Vă prezentăm, în cele ce urmează, cele mai importante dispoziții din respectivul act normativ:

Art. 1

(1) Instituțiile medico-legale realizează analizele toxicologice în vederea constatării prezenței sau absenței substanțelor psihoactive în organism sau a alcoolului în sânge a mostrelor biologice recoltate de la persoanele care refuză sau nu pot să se supună testării pentru stabilirea consumului de substanțe psihoactive ori a concentrației de alcool în aerul expirat sau de la persoanele testate cu un mijloc tehnic certificat care a indicat prezența în organism a unor substanțe psihoactive și comunică rezultatul acestora către structurile Poliției Române solicitante în termen de maximum 72 de ore de la momentul finalizării procedurilor de recoltare a mostrelor biologice.

(2) Permisul de conducere retras potrivit dispozițiilor art. 38 alin. (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, se restituie în baza buletinului de analiză toxicologică prin care s-a stabilit absența în organism a substanțelor psihoactive sau a alcoolului în sânge, după caz, ori la împlinirea termenului de 72 de ore de la momentul finalizării procedurilor de recoltare a mostrelor biologice, dacă nu a fost comunicat un astfel de buletin.

(3) Permisul de conducere reținut, potrivit dispozițiilor art. 111 alin. (1) lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, exclusiv ca urmare a testării cu un mijloc tehnic certificat care a indicat prezența în organism a unor substanțe psihoactive se restituie în baza buletinului de analiză toxicologică prin care s-a stabilit absența în organism a substanțelor psihoactive ori la împlinirea termenului de 72 de ore de la momentul finalizării procedurilor de recoltare a mostrelor biologice, dacă nu a fost comunicat un astfel de buletin.

(4) Orice persoană testată cu un mijloc tehnic potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 195/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care nu are obligația de a se supune recoltării mostrelor biologice, poate solicita polițistului rutier să i se recolteze mostre biologice în cadrul unităților sau instituțiilor medicale competente, în vederea stabilirii îmbibației de alcool în sânge.

(5) Ministerul Sănătății și Ministerul Afacerilor Interne prezintă Guvernului, lunar, o analiză comună cu privire la capacitatea de respectare a termenului prevăzut la alin. (1) și la măsurile adoptate în vederea realizării acestui obiectiv.

Art. 2

(1) Normele privind recoltarea, depozitarea și transportul mostrelor biologice în vederea stabilirii îmbibației de alcool în sânge sau a prezenței în organism a substanțelor psihoactive în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier, precum și de punere în aplicare a art. 1 se aprobă prin hotărâre a Guvernului, care se inițiază, în termen de 5 zile de la

intrarea în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, de către Ministerul Sănătății și Ministerul Afacerilor Interne.

(2) Până la data intrării în vigoare a hotărârii Guvernului prevăzute la alin. (1) se aplică Ordinul ministrului sănătății nr. 1.512/2013 pentru aprobarea Normelor metodologice privind recoltarea, depozitarea și transportul mostrelor biologice în vederea probațiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor psihoactive în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 3

Pentru măsurile de retragere a permiselor de conducere potrivit dispozițiilor art. 38 alin. (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, ori de reținere, exclusiv ca urmare a testării cu un mijloc tehnic certificat care a indicat prezența în organism a unor substanțe psihoactive, potrivit dispozițiilor art. 111 alin. (1) lit. b) din același act normativ, dispuse anterior intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, prevederile art. 1 alin. (1)-(3) se aplică exclusiv cazurilor intervenite de la data intrării în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 84/2024 pentru modificarea și completarea unor acte normative în scopul creșterii siguranței rutiere, caz în care termenul de 72 de ore curge de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

Art. 4

La articolul 88 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 670 din 3 august 2006, cu modificările și completările ulterioare, alineatul (2¹) se modifică și va avea următorul cuprins:

„(2¹) Stabilirea prezenței în organism de substanțe psihoactive se face în instituțiile medico-legale autorizate, în conformitate cu normele metodologice elaborate de Ministerul Sănătății.”

Art. 5

La articolul 101 alineatul (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 670 din 3 august 2006, cu modificările și completările ulterioare, punctul 22 se abrogă.

**APROBAREA PROCEDURII PRIVIND ORGANIZAREA
ȘI ÎNSCRIEREA ÎN CADRUL REGISTRULUI RO E-FACTURA
EXECUTĂRI SILITE (OPANAF NR. 3769)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordinul Președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală (OPANAF) nr. 3769 din 17 iulie 2024 pentru aprobarea Procedurii privind organizarea și înscrierea în cadrul Registrului RO e-Factura executări silite, precum și a modelului, conținutului și instrucțiunilor de completare ale formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silite” (M. Of. nr. 719 din 23 iulie 2024)	În temeiul: – art. 10 ⁸ din O.U.G. nr. 120/2021; – art. 11 alin. (3) din H.G. nr. 520/2013; Având în vedere: – art. 10 ² din O.U.G. nr. 120/2021; – avizul conform al Ministerului Finanțelor comunicat prin Adresa nr. 742.212 din 15.07.2024.	Se aprobă Procedura privind organizarea și înscrierea în cadrul Registrului RO e-factura executări silite.

În M. Of. nr. 719 din 23 iulie 2024 s-a publicat **Ordinul Președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală (OPANAF) nr. 3769 din 17 iulie 2024 pentru aprobarea Procedurii privind organizarea și înscrierea în cadrul Registrului RO e-Factura executări silite, precum și a modelului, conținutului și instrucțiunilor**

de completare ale formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silite”.

Redăm, în cele ce urmează, dispozițiile regăsite în respectivul act normativ.

Art. 1

Se aprobă Procedura privind organizarea și înscrierea în cadrul Registrului RO e-Factura executări silite, prevăzută în anexa nr. 1.

Art. 2

Se aprobă modelul și conținutul formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silite”, prevăzut în anexa nr. 2.

Art. 3

Formularul prevăzut la art. 2 se completează și se transmite conform instrucțiunilor de completare prevăzute în anexa nr. 3.

Art. 4

Caracteristicile de editare, modul de difuzare, utilizare și păstrare a formularului menționat la art. 2 sunt prevăzute în anexa nr. 4.

Art. 5

Anexele nr. 1-4 fac parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 6

Direcția generală de reglementare a colectării creanțelor bugetare, Direcția generală Unitatea de Management al Informației, Direcția generală de administrare a marilor contribuabili, precum și direcțiile generale regionale ale finanțelor publice și unitățile fiscale subordonate acestora vor lua măsuri pentru ducerea la îndeplinire a prevederilor prezentului ordin.

Art. 7

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Anexa 1

Procedură privind organizarea și înscrierea în cadrul Registrului RO e-Factura executări silite

Structură

CAPITOLUL I: Dispoziții generale

CAPITOLUL II: Registrul RO e-Factura executări silite

CAPITOLUL III: Înscrierea și radierea în/din Registrul RO e-Factura executări silite

Anexa 2**Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silită****Anexa 3****Instrucțiuni de completare a formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silită”**

SECȚIUNEA I: Date de identificare a organului de executare silită

SECȚIUNEA II: Reprezentare prin împuternicit/ reprezentant legal

SECȚIUNEA III: Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silită

Anexa 4**Caracteristici de editare, modul de difuzare, utilizare și păstrare a formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silită”**

1. Organele de executare silită, inclusiv executorii judecătorești și Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate, denumite în continuare *organe de executare silită*, care emit facturi în numele și în contul furnizorilor, denumiți în continuare *debitori*, persoane impozabile stabilite în România conform art. 266 alin. (2) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare, indiferent dacă debitorii sunt sau nu înregistrați în scopuri de TVA conform art. 316 din Legea nr. 227/2015, cu modificările și completările ulterioare, pentru livrările de bunuri efectuate în cadrul operațiunilor de executare silită sau de valorificare a bunurilor mobile și imobile sechestrate în cadrul procesului penal, au obligația să respecte prevederile art. 5, ⁹¹, art. 10 alin. (1) și art. 10¹ alin. (2) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 120/2021 privind administrarea, funcționarea și implementarea sistemului național privind factura electronică RO e-Factura și factura electronică în România, precum și pentru completarea Ordonanței Guvernului nr. 78/2000 privind omologarea, eliberarea cărții de identitate a vehiculului și certificarea autenticității vehiculelor rutiere în vederea introducerii pe piață, punerii la dispoziție pe piață, înmatriculării sau înregistrării în România, precum și supravegherea pieței pentru acestea, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 139/2022, cu modificările și completările ulterioare. La emiterea facturilor în numele și în contul debitorilor, organele de executare silită își completează, în mod obligatoriu, datele de identificare utilizând grupul de elemente „Beneficiar (BG-10) „, astfel cum este definit în Standardul european EN 16931-1+A1 „Facturarea electronică – Model semantic de date pentru elementele esențiale ale unei facturi electronice”, publicat pe site-ul www.asro.ro, respectiv:

a) nume beneficiar (BT-59)- denumirea organului de executare silită;

b) identificatorul beneficiarului (BT-60)- codul de identificare fiscală al organului de executare silită.

(...)

3. Facturile prevăzute la pct. 1 care se transmit prin sistemul național privind factura electronică RO e-Factura, conform prevederilor art. 5, 9¹ și art. 10 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 120/2021, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 139/2022, cu modificările și completările ulterioare, se transmit și debitorilor prin intermediul sistemului.

(...)

5. Data comunicării facturii electronice către cumpărător se consideră data la care factura electronică este disponibilă acestuia pentru descărcare din sistemul național privind factura electronică RO e-Factura. Data comunicării este accesibilă în sistem și organului de executare silită care a emis factura electronică, precum și debitorului în numele căruia s-a emis factura.

6. Factura electronică comunicată cumpărătorului nu se poate returna în sistemul național privind factura electronică RO e-Factura.

(...)

13. Registrul RO e-Factura executări silite este gestionat, din punct de vedere informatic, cu ajutorul aplicației informatice puse la dispoziție de Centrul Național pentru Informații Financiare din cadrul Ministerului Finanțelor.

14. Registrul cuprinde următoarele informații:

a) codul de identificare fiscală al organului de executare silită;

b) denumirea organului de executare silită;

c) adresa domiciliului fiscal al organului de executare silită;

d) data la care organul de executare silită a solicitat înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silite;

e) data înscrierii în Registrul RO e-Factura executări silite.

15. Registrul se actualizează permanent, pe baza cererilor de înregistrare în Registrul RO e-Factura executări silite depuse de organele de executare silită și a informațiilor deținute de organele fiscale cu privire la radierea contribuabililor din Registrul contribuabililor/plătitorilor.

16. Înscrierea în Registrul RO e-Factura executări silite se face prin transmiterea formularului (079) „Cerere privind înregistrarea în Registrul RO e-Factura executări silite”, având bifată secțiunea III. Prin excepție, organele de executare silită din subordinea organelor fiscale centrale se înregistrează din oficiu, începând cu data intrării în vigoare a prezentului ordin, pe baza informațiilor existente în bazele de date ale Ministerului Finanțelor.

(...)

Caseta „Denumire” se completează cu denumirea organului de executare silită care emite facturi în numele și în contul debitorilor, pe care le transmite acestora, precum și cumpărătorilor, folosind sistemul național privind factura electronică RO e-Factura.

Caseta „Cod de identificare fiscală” se completează cu codul de identificare fiscală atribuit organului de executare silită, înscriindu-se cifrele cu aliniere la dreapta.

În situația în care formularul se completează de către împuternicit/reprezentantul legal, desemnat potrivit legii, se înscriu codul de identificare fiscală atribuit de organul fiscal competent organului de executare silită pentru care se completează formularul, precum și datele de identificare ale acestuia.

Caseta „Domiciliul fiscal” se completează cu datele privind adresa domiciliului fiscal al organului de executare silită.

(...)

4. Se completează și se transmite de către organul de executare silită sau de împuternicitul/reprezentantul legal al acestuia, după caz.

5. Se arhivează în format electronic.

**LEGEA NR. 214/2024 PRIVIND UTILIZAREA SEMNĂTURII
ELECTRONICE ȘI PENTRU MODIFICAREA C. PROC. CIVILĂ
ȘI A ALTOR ACTE NORMATIVE**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Sumar
Legea nr. 214/2024 privind utilizarea semnăturii electronice, a mărcii temporale și prestarea serviciilor de încredere bazate pe acestea (M. Of. nr. 647 din 8 iulie 2024)	<i>Se creează cadrul juridic intern de aplicare directă a Regulamentului (UE) nr. 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 23 iulie 2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă și de abrogare a Directivei 1999/93/CE, denumit în continuare Regulamentul (UE) nr. 910/2014, și de reglementare în ordinea juridică internă a măsurilor lăsate la latitudinea statelor membre. Se stabilesc condițiile utilizării semnăturii electronice, sigiliului electronic, mărcii temporale electronice și documentelor electronice cărora li s-a aplicat o semnătură electronică, o marcă temporală electronică sau un sigiliu electronic și stabilește condițiile prestării serviciilor de încredere și atribuțiile autorităților și instituțiilor publice în domeniul prestării serviciilor de încredere.</i>

În M. Of. nr. 647 din data de 8 iulie 2024 s-a publicat **Legea nr. 214/2024 privind utilizarea semnăturii electronice, a mărcii temporale și prestarea serviciilor de încredere bazate pe acestea.**

Redăm, în cele ce urmează, principalele prevederi ale actului normativ și modificările impuse de acesta:

Structură

CAPITOLUL I: Dispoziții generale

CAPITOLUL II: Regimul juridic al semnăturilor electronice

CAPITOLUL III: Marca temporală

CAPITOLUL IV: Prestarea serviciilor de încredere de către prestatorii de servicii înregistrați în România

CAPITOLUL V: Certificate pentru semnături electronice

CAPITOLUL VI: Autoritatea de reglementare și supraveghere specializată în domeniu

CAPITOLUL VIII: Răspundere și sancțiuni

CAPITOLUL IX: Dispoziții tranzitorii și finale

Art. 2

Definiții

(1) Definițiile din prezentul articol completează definițiile prevăzute la art. 3 din Regulamentul (UE) nr. 910/2014.

(2) În sensul prezentei legi, expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

a) înscrisul în formă electronică – conținut creat și utilizat în formă electronică, asimilat documentului electronic;

b) semnătura electronică simplă – o semnătură electronică ale cărei elemente nu îndeplinesc cel puțin una dintre condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o semnătură electronică avansată conform art. 26 din Regulamentul (UE) nr. 910/2014;

c) sistem electronic închis – o platformă electronică utilizată de un set definit de participanți, din cadrul aceleiași entități sau stabiliți de către aceasta, ale cărei procese nu au niciun efect direct asupra terților și cu care nu se poate interacționa în mod direct din afara entității în care sistemul este implementat, utilizată pentru procedurile interne ale entității, pentru serviciile prestate de entitate clienților săi sau în orice alte scopuri similare.

Art. 3

Efecte juridice generale

(1) Toate tipurile de semnătură electronică prevăzute în Regulamentul (UE) nr. 910/2014 sau în prezenta lege produc efecte juridice și pot fi utilizate ca mijloace de probă în fața instanțelor de judecată.

(2) Actul juridic în format electronic, semnat cu tipul de semnătură electronică prevăzut de lege sau cu semnătura electronică calificată, produce aceleași efecte juridice ca același act juridic în format letric.

(3) Valabilitatea semnăturii electronice se verifică în raport cu condițiile pe care trebuie să le îndeplinească la momentul semnării documentului electronic, iar expirarea valabilității certificatului în baza căruia a fost aplicată semnătura nu afectează valabilitatea sau efectele documentului semnat. Prevederile prezentului alineat sunt valabile și în cazul semnăturilor electronice avansate care nu se bazează pe un certificat pentru semnătură electronică, ci folosesc alte tehnologii.

(4) Perioada maximă de valabilitate a certificatului pentru semnătura electronică avansată se stabilește de emitentul certificatului pentru o perioadă de maximum 2 ani. Autoritatea de supraveghere și reglementare în domeniu este responsabilă pentru stabilirea perioadelor de valabilitate în cazul semnăturilor electronice avansate care nu se bazează pe un certificat pentru semnătură electronică, ci folosesc alte tehnologii.

(5) Prin excepție de la alin. (4), certificatul pentru semnătură electronică avansată emis conform legii de către Ministerul Afacerilor Interne și înscris pe cartea electronică de identitate este valabil pentru o perioadă de maximum 5 ani.

(6) Înscrierile în formă electronică, reglementate potrivit art. 267 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sunt asimilate documentelor electronice, astfel cum acestea sunt definite de Regulamentul (UE) nr. 910/2014.

Art. 4

Efecte juridice în funcție de tipul de semnătură electronică

(1) Documentul electronic semnat cu o semnătură electronică calificată este asimilat, în ceea ce privește condițiile și efectele sale, cu înscrisul sub semnătură privată, în condițiile art. 25 alin. (2) din Regulamentul (UE) nr. 910/2014. Semnătura electronică calificată produce aceleași efecte juridice ca semnătura olografă.

(2) Documentul electronic emis de către o autoritate sau o instituție publică sau de către o persoană în exercitarea și în limitele atribuțiilor sale de putere publică, semnat cu o semnătură electronică calificată sau care are aplicat un sigiliu electronic calificat este asimilat unui înscris autentic.

(3) În cazul în care, potrivit legii, forma scrisă este cerută ca o condiție de validitate a unui act juridic, documentul electronic îndeplinește această cerință dacă a fost semnat cu o semnătură electronică calificată sau cu o semnătură electronică avansată care, în condițiile prezentei legi, produce aceleași efecte precum semnătura olografă.

(4) În cazul în care, potrivit legii, forma scrisă este cerută ca o condiție de probă a unui act juridic, documentul electronic îndeplinește această cerință dacă a fost semnat cu o semnătură electronică calificată, o semnătură electronică avansată sau cu o semnătură electronică simplă în condițiile alin. (9).

(5) Documentul electronic semnat cu o semnătură electronică avansată produce aceleași efecte juridice ca un înscris semnat cu o semnătură olografă, în oricare dintre următoarele cazuri:

a) actul juridic a fost semnat cu o semnătură electronică avansată creată cu un certificat pentru semnătură electronică emis de o autoritate sau o instituție publică din România sau de un prestator de servicii de încredere calificat;

b) documentul electronic este recunoscut de cel căruia îi este opus, recunoașterea putând să rezulte și din faptul neechivoc al executării în tot sau în parte, de către cel care contestă semnătura electronică avansată, a obligațiilor care s-au născut din documentul electronic;

c) părțile au agreeat în mod expres, printr-un înscris distinct, semnat cu semnătură olografă sau cu semnătură electronică calificată, faptul că vor conferi semnăturii electronice avansate efectele juridice ale semnăturii olografe. Părțile confirmă prin același act faptul că au înțeles riscurile și sarcina probei privind semnătura electronică avansată. În cazul raporturilor juridice în care ambele părți sunt profesioniști în sensul art. 3 alin. (2) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare, înscrisul distinct se poate semna și cu semnătură electronică avansată.

(6) Documentul electronic semnat cu o semnătură electronică avansată, emis de o persoană juridică de drept privat, și utilizată într-un sistem închis produce în acel sistem închis aceleași efecte juridice ca și un înscris semnat cu o semnătură olografă.

(7) În interacțiunea dintre utilizatorii unui sistem electronic închis, membrii sistemului pot agreea valoarea și efectele juridice pentru orice tip de semnătură electronică.

(8) Prevederile alin. (7) sunt aplicabile pentru orice sistem electronic în care toți participanții sunt identificați cu un nivel de asigurare ridicat sau substanțial, în conformitate cu punctele 2.1.2 și 2.1.3 din anexa la Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/1.502 al Comisiei din 8 septembrie 2015 de stabilire a unor specificații și proceduri tehnice minime pentru nivelurile de asigurare a încrederii ale mijloacelor de identificare electronică în temeiul art. 8 alin. (3) din Regulamentul (UE) nr. 910/2014 al Parlamentului European și al Consiliului privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă. Aceste sisteme electronice sunt supuse unui proces de auditare, care va trebui repetat cel puțin o dată la doi ani și care vizează cel puțin securitatea datelor și garantarea trasabilității tuturor acțiunilor utilizatorilor din sistem ce vizează autentificarea și semnarea electronică. Prin ordinul prevăzut la art. 10 alin. (4) se vor stabili obiectivele concrete ale procesului de auditare și procedura prin care autoritatea de supraveghere și control în domeniu menține evidența acestor audituri.

(9) Documentul electronic semnat cu semnătură electronică simplă produce aceleași efecte juridice ca un înscris semnat cu o semnătură olografă, în oricare dintre următoarele cazuri:

a) în cazul actelor patrimoniale evaluabile în bani, cu o valoare mai mică de jumătate din salariul minim brut pe economie la data semnării actului;

b) înscrisul semnat cu o semnătură electronică simplă este recunoscut de cel căruia îi este opus, recunoașterea putând să rezulte și din faptul neechivoc al executării în tot sau în parte, de către cel care contestă semnătura electronică simplă, a obligațiilor care s-au născut din înscrisul în formă electronică;

c) în cazul în care ambele părți sunt profesioniști în sensul art. 3 alin. (2) din Legea nr. 287/2009, republicată, cu modificările și completările ulterioare, acestea au agreeat în mod expres, printr-un înscris semnat cu semnătură olografă sau cu semnătură electronică calificată, că vor conferi semnăturii electronice simple efectele juridice ale semnăturii olografe. Părțile confirmă prin același act că au înțeles riscurile și sarcina probei privind semnătura electronică simplă.

(10) În sensul art. 309 alin. (2) din Legea nr. 134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare, actele juridice în care una dintre părți este profesionist pot fi probate și fără a exista un înscris în formă electronică semnat. În cazul în care se încheie un înscris în formă electronică, proba acestuia poate fi făcută prin orice tip de semnătură electronică aplicată pe acesta.

(11) Dacă legea impune încheierea unui act juridic prin înscris autentic, în acord cu dispozițiile Legii nr. 287/2009, republicată, cu modificările și completările ulterioare, este necesară autentificarea potrivit dispozițiilor legale aplicabile, dispozițiile prezentei legi nefiind aplicabile în acest caz.

(...)

Art. 11

Prestarea serviciilor de încredere

(1) Prestatorii de servicii de încredere asigură accesul utilizatorilor la toate informațiile necesare utilizării corecte și în condiții de siguranță a serviciilor oferite, inclusiv prin publicarea pe propria pagină de internet a ofertei de servicii, a tipurilor de servicii de încredere pe care le furnizează, a tipurilor de semnătură electronică pe care le oferă și a efectelor juridice ale fiecăreia dintre acestea, precum și a modului și restricțiilor de utilizare.

(2) Prestatorul de servicii de încredere va aduce la cunoștința oricărui terț, care dorește să verifice o semnătură electronică creată cu un certificat emis de prestator ori un sigiliu electronic, modalitatea prin care terțul poate verifica semnătura electronică și certificatul utilizat pentru crearea ei ori, după caz, sigiliul electronic. La cererea terțului, prestatorul de servicii este obligat să verifice autenticitatea semnăturii electronice efectuate în baza serviciilor prestate de el și să comunice

terțului în termen de 30 de zile gradul de încredere al mijloacelor de identificare electronică utilizate pentru emiterea semnăturii, dacă este cazul.

(3) Informațiile prevăzute la alin. (1) conțin cel puțin următoarele elemente în cazul prestatorilor de servicii de încredere care emit certificate:

a) procedura ce trebuie urmată în scopul creării și verificării semnăturii electronice;

b) tarifele percepute, după caz;

c) modalitățile, condițiile și limitele utilizării certificatelor;

d) obligațiile legale ale titularului certificatului și ale prestatorului de servicii de încredere;

e) condițiile contractuale de eliberare a certificatului, cu menționarea expresă a eventualelor limitări ale răspunderii prestatorului de servicii de încredere;

f) condițiile și cazurile în care valabilitatea certificatului poate fi revocată;

g) căile de soluționare a litigiilor;

h) orice alte informații stabilite de autoritatea de reglementare și supraveghere specializată în domeniu.

(4) În urma încheierii contractului cu beneficiarul serviciului de încredere, prestatorul de servicii de încredere care emite certificate transmite titularului certificatul, prin canale adecvate din punctul de vedere al securității datelor în tranzit. În urma acceptării certificatului de către titular, prestatorul înscrie certificatul în propriul registru electronic de evidență a certificatelor, potrivit art. 14.

(5) Prestatorii de servicii de încredere sunt obligați să păstreze secretul informațiilor încredințate în cadrul activității lor profesionale, cu excepția celor în legătură cu care titularul certificatului acceptă să fie publicate sau comunicate terților și a celor solicitate de autoritățile competente, potrivit legii. Prestatorii de servicii de încredere răspund pentru îndeplinirea acestei obligații de către personalul angajat sau de către terții cu care colaborează pentru prestarea serviciilor de încredere.

(6) Prestatorii de servicii de încredere colectează date cu caracter personal de la persoana care solicită un certificat și prelucrează aceste date cu respectarea principiilor prevăzute la art. 5 din Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

Art. 23

Semnăturile electronice create cu certificate emise de autorități și instituții publice

(1) Autoritățile și instituțiile publice care emit certificate pentru semnături electronice vor respecta normele privind identificarea și autentificarea, emise de

autoritatea de supraveghere și reglementare în domeniu și de către Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării.

(2) În cazul în care autoritățile și instituțiile publice care furnizează certificate digitale nu au posibilitatea onorării unei solicitări în vederea furnizării acestora, autoritățile sau instituțiile publice solicitante pot achiziționa servicii de încredere furnizate de prestatori de servicii de încredere de drept privat, cu respectarea dispozițiilor legale aplicabile achizițiilor publice.

(3) Autoritatea de reglementare și supraveghere specializată în domeniu va prelua și va păstra arhivele și Registrul electronic de evidență a certificatelor eliberate de prestatorul de servicii de încredere a cărui activitate nu a fost preluată de către un alt prestator de servicii de încredere.

(...)

Art. 28

Contravenții în legătură cu prestarea serviciilor de încredere

(1) Constituie contravenție, dacă potrivit legii nu constituie infracțiune, și se sancționează cu amendă de la 15.000 lei la 75.000 lei fapta prestatorului de servicii de încredere care:

a) omite să informeze ADR asupra procedurilor de securitate și de eliberare a certificatelor utilizate sau a intenției de încetare a activităților, în condițiile și cu respectarea termenelor prevăzute la art. 10 alin. (2), prin nefurnizarea informațiilor sau prin furnizarea lor inexactă;

b) nu își îndeplinește obligația de a facilita exercitarea atribuțiilor de control de către personalul autorității de reglementare și supraveghere specializate în domeniu, anume împuternicit în acest sens;

c) realizează transferul activităților legate de certificarea semnăturilor electronice cu nerespectarea prevederilor art. 13 alin. (3);

d) încalcă una dintre obligațiile privitoare la păstrarea secretului informațiilor încredințate în cadrul activității profesionale sau la prelucrarea datelor cu caracter personal prevăzute la art. 11 alin. (5) și (6).

(2) Constituie contravenție, dacă potrivit legii nu constituie infracțiune, și se sancționează cu amendă de la 50.000 lei la 100.000 lei fapta prestatorului de servicii de încredere care:

a) nu respectă prevederile art. 11 alin. (1), prin nefurnizarea informațiilor utilizatorilor de semnături electronice sau prin furnizarea lor inexactă;

b) nu respectă prevederile art. 11 alin. (2), prin nefurnizarea informațiilor terților îndreptățiți sau prin furnizarea lor inexactă;

c) nu respectă întru totul dispozițiile art. 24 din Regulamentul (UE) nr. 910/2014 și alte norme din legislația europeană sau națională care privesc recunoașterea, aprobarea sau acceptarea procedurii de identificare a persoanei la distanță utilizând mijloace video;

d) emite certificate prezentate titularilor ca fiind calificate, care nu conțin mențiunile prevăzute în anexa I la Regulamentul (UE) nr. 910/2014 sau care conțin informații inexacte ori informații care sunt contrare legii, bunelor moravuri sau ordinii publice;

e) emite certificate pentru semnătură electronică calificată, respectiv certificate pentru semnătură electronică avansată, fără a verifica identitatea solicitantului în condițiile prevăzute de Regulamentul (UE) nr. 910/2014 și de prezenta lege;

f) emite certificate pentru semnătura electronică cu încălcarea dispozițiilor art. 12 alin. (1), art. 15 alin. (1) sau ale art. 16;

g) emite certificate pentru semnătura electronică avansată care nu conțin mențiunile obligatorii prevăzute la art. 15 alin. (2) sau care conțin informații inexacte ori informații care sunt contrare legii, bunelor moravuri sau ordinii publice;

h) nu efectuează înregistrările în Registrul electronic de evidență a certificatelor eliberate, prevăzute la art. 14 alin. (2), nu face ori nu menține public registrul, potrivit prevederilor art. 14 alin. (3), sau încalcă obligația prevăzută la art. 17 alin. (4);

i) nu ia măsuri pentru asigurarea confidențialității în cursul procesului de generare a datelor pentru crearea semnăturilor electronice, în situația în care sunt generate astfel de date;

j) stochează, reproduce sau dezvăluie terților datele de creare a semnăturilor electronice, fără consimțământul expres al semnatarului;

k) emite certificate digitale pe dispozitive de creare a semnăturilor electronice care nu respectă cerințele prevăzute în anexa II la Regulamentul (UE) 910/2014, dacă în certificat se specifică faptul că este emis pe un astfel de dispozitiv;

l) nu suspendă sau nu revocă certificatele eliberate în termenul legal, dacă suspendarea sau revocarea este obligatorie, sau le suspendă ori le revocă fără respectarea termenelor legale ori a condițiilor prevăzute la art. 17;

m) nu respectă obligația de păstrare a documentației cu privire la un certificat pentru semnătură electronică calificată, respectiv un certificat pentru semnătură electronică avansată pe o perioadă de minimum 10 ani de la data încetării valabilității certificatului, potrivit art. 12 alin. (2) lit. i) și art. 16 alin. (2);

n) stochează certificatele într-o formă care nu respectă condițiile prevăzute la art. 12 alin. (2) lit. k);

o) aflându-se în unul dintre cazurile prevăzute la art. 13 alin. (1) sau (2), omite să ia măsurile necesare pentru asigurarea conservării arhivei proprii, cu respectarea prevederilor Regulamentului (UE) 2016/679, sau nu revocă certificatele potrivit art. 13 alin. (4) sau art. 22 alin. (3);

p) continuă să desfășoare activități legate de emiterea certificatelor pentru semnăturile electronice în situația în care ADR a dispus suspendarea sau încetarea activității prestatorului de servicii de încredere ori nu efectuează la timp notificarea prevăzută la art. 13 alin. (1) sau (2);

q) desfășoară activități legate de eliberarea certificatelor pentru semnăturile electronice folosindu-se, fără a avea dreptul, de calitatea de prestator de servicii de încredere calificat;

r) împiedică exercitarea atribuțiilor de control de către organismul de supraveghere;

s) încalcă una dintre obligațiile prevăzute la art. 12 alin. (2) sau art. 16;

t) divulgă identitatea reală a titularului certificatului, cu încălcarea dispozițiilor art. 12 alin. (5);

u) nu încheie o asigurare de răspundere profesională în condițiile prevăzute la art. 12 alin. (6);

v) nu respectă obligația prevăzută la art. 12 alin. (8) de a se integra cu Platforma națională de interoperabilitate reglementată de Legea nr. 242/2022 sau cu altă bază de date ce are ca obiect evidența populației pentru a valida actele de identitate prezentate de cetățenii români care solicită certificate calificate;

w) nu respectă obligațiile ce îi revin potrivit art. 24 alin. (2)-(4) din Regulamentul (UE) nr. 910/2014.

Art. 34

Dispoziții tranzitorii

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) În termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, procedura de acordare, suspendare și retragere a statutului de prestator de servicii de încredere calificat în conformitate cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 910/2014 se aprobă, la propunerea ADR, prin ordin al ministrului cercetării, inovării și digitalizării, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(3) La data intrării în vigoare a ordinului prevăzut la alin. (2) se abrogă Ordinul ministrului comunicațiilor și societății informaționale nr. 449/2017 privind procedura de acordare, suspendare și retragere a statutului de prestator de servicii de încredere calificat, în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 910/2014.

(4) În termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I, ADR stabilește sursele de timp precise, legate de ora universală coordonată și elaborează normele tehnice și metodologice de aplicare a legii, care se aprobă prin decizie a președintelui ADR.

(5) Dispozițiile legale în vigoare care cuprind sintagma „semnătură electronică extinsă” sunt interpretate în sensul utilizării semnăturii electronice avansate. Dispozițiile legale în vigoare care cuprind sintagma „semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat” sunt interpretate în sensul utilizării semnăturii electronice calificate.

(6) Prevederile legale din alte acte normative referitoare la semnarea unui document electronic de către personalul din administrația publică cu o semnătură

electronică calificată sunt considerate a fi îndeplinite și dacă semnarea se face cu o semnătură electronică avansată creată cu un certificat pentru semnătură electronică emis de către o autoritate sau instituție publică din România.

(7) Orice referire din legislația în vigoare la sintagma „furnizor de servicii de certificare” este considerată ca făcând referire la sintagma „prestator de servicii de încredere”.

(8) Prestatorii de servicii de încredere care au dobândit acest statut înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi își mențin acest statut.

(9) Certificatele pentru semnături electronice emise potrivit prevederilor Legii nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată, cu modificările și completările ulterioare, își păstrează statutul conferit de legea respectivă până la expirarea sau revocarea acestora. Mărcile temporale emise potrivit prevederilor Legii nr. 451/2004 privind marca temporală sunt considerate mărci temporale electronice în sensul Regulamentului (UE) nr. 910/2014 și al prezentei legi.

(10) În cazul în care acte normative naționale de tipul ordin, instrucțiune, regulament, circulară, precizare, normă, normă metodologică, normă tehnică, îndrumare metodologică, decizie, reglementări, reguli sau orice act normativ cu forță juridică inferioară Ordonanței Guvernului conțin dispoziții contrare prezentei legi, în special în ceea ce privește utilizarea semnăturii electronice potrivit art. 4, emitenții acestor acte le modifică pentru aliniere cu prezenta lege în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a acesteia. Până la data intrării în vigoare a actelor normative subsecvente, emise în executarea prezentei legi, se aplică prevederile actelor normative în vigoare, în măsura în care nu contravin acesteia.

(11) În cazul în care ordinele cu caracter normativ și alte acte ale conducătorilor ministerelor și ai celorlalte organe ale administrației publice centrale de specialitate conțin dispoziții contrare prezentei legi, emitenții acestor acte le modifică și/sau completează în acord cu dispozițiile prezentei legi, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a acesteia.

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea societăților nr. 31/1990 (rep. M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, cu modif. și compl. ult.) Legea cetățeniei române nr. 21/1991 (rep. M. Of. nr. 576 din 13 august 2010, cu modif. și compl. ult.) O.G. nr. 26/2000 cu privire	Legea nr. 214/2024 (M. Of. nr. 647 din 8 iulie 2024)	Legea nr. 31/1990 - modifică: art. 117 alin. (4), art. 185 alin. (1). Legea nr. 21/1991 - modifică: art. 34 [^] 1 alin. (2). O.G. nr. 26/2000 - modifică: art. 21 alin. (5), art. 24 alin. (3), art. 29 alin. (3). Legea nr. 365/2002 - modifică: art. 10 alin.

la asociații și fundații (M. Of. nr. 39 din 31 ianuarie 2000, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic (rep. M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice (rep. M. Of. nr. 670 din 3 august 2006, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 200/2004 privind recunoașterea diplomelor și calificărilor profesionale pentru profesiile reglementate din România (M. Of. nr. 500 din 3 iunie 2004, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice (M. Of. nr. 1101 din 25 noiembrie 2004, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 589/2004 privind regimul juridic al activității electronice notariale (M. Of. nr. 1227 din 20 decembrie 2004, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 135/2007 privind arhivarea documentelor în formă electronică (rep. M. Of. nr. 138 din 25		(1) lit. b). O.U.G. nr. 195/2002 – <i>modifică</i>: art. 109 alin. (3^{^1}). Legea nr. 200/2004 – <i>modifică</i>: art. 37^{^3} alin. (7). Legea nr. 506/2004 – <i>modifică</i>: art. 12^{^1} alin. (3). Legea nr. 589/2004 – <i>modifică</i>: art. 2 alin. (1) lit. b), art. 7 alin. (2) lit. e), art. 16, art. 17 alin. (1), art. 18 lit. f)-h), art. 21. Legea nr. 135/2007 – <i>modifică</i>: art. 7 lit. (a). Codul de procedură civilă – <i>modifică</i>: art. 154 alin. (6), art. 154^{^1} alin. (1). O.U.G. nr. 111/2011 – <i>modifică</i>: art. 50 alin. (3) lit. (b). O.U.G. nr. 46/2013 – <i>modifică</i>: art. 28. Legea nr. 85/2014 – <i>modifică</i>: art. 48 alin. (4). Legea nr. 208/2015 – <i>modifică</i>: art. 28 alin. (1). Legea nr. 159/2016 – <i>modifică</i>: art. 12 alin. (6). Legea nr. 24/2017 – <i>modifică</i>: art. 74 alin. (2). O.U.G. nr. 62/2020 – <i>modifică</i>: art. 1 alin. (2), art. 4 alin. (2), art. 5
---	--	--

februarie 2014, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (rep. M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice (M. Of. nr. 925 din 27 decembrie 2011, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 46/2013 privind criza financiară și insolvența unităților administrativ-teritoriale (M. Of. nr. 299 din 24 mai 2013, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 35/2016) Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente (M. Of. nr. 553 din 24 iulie 2015, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 159/2016 privind regimul infrastructurii fizice a rețelelor de comunicații electronice, precum și pentru stabilirea unor măsuri pentru		<i>alin. (4), art. 6.</i> Legea nr. 146/2021 – <i>modifică: art. 36 alin. (2).</i> O.U.G. nr. 44/2022 – <i>modifică: art. VII alin. (4) partea introductivă.</i> O.U.G. nr. 140/2022 – <i>modifică: art. 22 alin. (7).</i> Legea nr. 304/2022 – <i>modifică: art. 18 alin. (3).</i>
---	--	--

reducerea costului instalării rețelelor de comunicații electronice (M. Of. nr. 559 din 25 iulie 2016, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață (rep. M. Of. nr. 559 din 772 din 10 august 2021, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 62/2020 pentru adoptarea unor măsuri în domeniul societăților, în vederea desfășurării reuniunilor organelor statutare (M. Of. nr. 372 din 8 mai 2020) Legea nr. 146/2021 privind monitorizarea electronică în cadrul unor proceduri judiciare și execuțional penale (M. Of. nr. 515 din 18 mai 2021, cu modif. și compl. ult.) O.U.G. nr. 44/2022 privind stabilirea unor măsuri în cadrul sistemului de sănătate, precum și pentru interpretarea, modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 373 din 14 aprilie 2022, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 378/2023) O.U.G. nr. 140/2022 privind licența industrială unică		
--	--	--

(M. Of. nr. 1023 din 20 octombrie 2022, aprobată cu modificări prin Legea nr. 98/2023) Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară (M. Of. nr. 1104 din 16 noiembrie 2022, cu modif. și compl. ult.)		
--	--	--

Redăm, în continuare, principalele modificări aduse de către Legea nr. 214/2024.

Codul de procedură civilă

Art. 154 alin. (6)

Vechea reglementare

„(6) Comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură se poate face de grefa instanței și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. În vederea confirmării, instanța, odată cu actul de procedură, va comunica un formular care va conține: denumirea instanței, data comunicării, numele grefierului care asigură comunicarea și indicarea actelor comunicate; formularul va fi completat de către destinatar cu data primirii, numele în clar și semnătura persoanei însărcinate cu primirea corespondenței și va fi expediat instanței prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace”.

Noua reglementare

La **articolul 154, alineatul (6) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(6) Comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură se poate face de grefa instanței și prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Comunicarea actelor de procedură va fi însoțită de semnătura electronică calificată sau semnătura electronică avansată bazată pe un certificat pentru semnătură electronică emis de o autoritate sau o instituție publică din România, care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință din mențiunile obligatorii ale citației”.

Art. 154¹ alin. (1)

Vechea reglementare

„(1) Comunicarea hotărârilor judecătorești se va face, din oficiu, prin poștă electronică dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop direct sau la solicitarea expresă a instanței în timpul procesului. Comunicarea va fi însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței, care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință”.

Noua reglementare

La **articolul 154¹, alineatul (1)** *se modifică* și va avea următorul cuprins:

„Art. 154¹

(1) Comunicarea hotărârilor judecătorești se va face, din oficiu, prin poștă electronică dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop direct sau la solicitarea expresă a instanței în timpul procesului. Comunicarea va fi semnată cu o semnătură electronică calificată sau o semnătură electronică avansată creată cu un certificat pentru semnătură electronică emis de o autoritate sau o instituție publică din România, care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință”.

Legea nr. 304/2022

Art. 18 alin. (3)

Vechea reglementare

„(3) Hotărârile judecătorești pot fi semnate și cu semnătură electronică calificată”.

Noua reglementare

La **articolul 18 alineatul (3)** *se modifică* și va avea următorul cuprins:

„(3) Hotărârile judecătorești pot fi semnate și cu semnătură electronică calificată sau cu semnătură electronică avansată bazată pe un certificat emis de o autoritate sau o instituție publică din România”.

**PROCEDURA DE RESTITUIRE A TVA AFERENTE
ACHIZIȚIILOR DE BUNURI SAU SERVICII (...),
PENTRU CARE SE APLICĂ SCUTIREA DE TAXĂ CONFORM
ART. 294 ALIN. (5) LIT. A)-B^1) C. FISC. (OMF NR. 3044/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul publicat în Monitorul Oficial	Preambul	Sumar
Ordinul ministrului Finanțelor (OMF) nr. 3044/2024 pentru aprobarea Procedurii de restituire a TVA afere nte achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b^1) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (M. Of. nr. 672 din 12 iulie 2024)	În baza: – art. 294 alin. (5) lit. a)-b^1) și alin. (6) lit. b) C. fisc. În temeiul: – art. 10 alin. (4) din H.G. nr. 34/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor	<i>Se aprobă Procedura de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b^1) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal.</i>

În M. Of. nr. 672 din 12 iulie 2024 s-a publicat **Ordinul ministrului Finanțelor (OMF) nr. 3044/2024 pentru aprobarea Procedurii de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b^1) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal.**

Redăm, în cele ce urmează, dispozițiile regăsite în respectivul act normativ.

Art. 1

Se aprobă Procedura de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b¹) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2

Referirile la Codul fiscal din cuprinsul procedurii din anexă reprezintă trimiteri la Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 3

Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin unitățile sale subordonate, ia măsuri pentru ducerea la îndeplinire a prevederilor prezentului ordin.

Art. 4

La data intrării în vigoare a prezentului ordin se abrogă Ordinul ministrului finanțelor nr. 2.438/2023 pentru aprobarea Procedurii de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a) și b) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 1 septembrie 2023.

PROCEDURĂ din 1 iulie 2024 de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b¹) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal

Art. 1

Restituirea TVA se efectuează de către organul fiscal competent în a cărui evidență fiscală este înregistrată entitatea nonprofit, respectiv societatea deținută integral de entitatea/entitățile nonprofit, care are dreptul să solicite restituirea.

Art. 2

În vederea restituirii taxei, entitatea nonprofit, respectiv societatea deținută integral de entitatea/entitățile nonprofit trebuie să depună la organul fiscal competent o cerere de restituire a TVA, conform anexei care face parte integrantă din prezenta procedură, însoțită de următoarele documente:

a) un borderou care să cuprindă, în ordine cronologică, pentru fiecare achiziție următoarele informații: denumirea, numărul și data documentului, valoarea fără TVA, valoarea TVA, valoarea inclusiv TVA;

b) copii de pe facturile în care sunt consemnate bunurile și serviciile achiziționate pentru care se solicită restituirea;

c) copii de pe declarațiile vamale de import, în cazul bunurilor importate;

d) copii de pe bonurile fiscale emise conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 28/1999 privind obligația operatorilor economici de a utiliza aparate de marcat electronice fiscale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a căror valoare individuală, inclusiv TVA, nu este mai mare de 100 de euro, la cursul de schimb prevăzut la art. 290 din Codul fiscal. În situația în care această valoare este depășită, solicitanții trebuie să prezinte copii de pe facturile emise în conformitate cu prevederile art. 319 alin. (20) din Codul fiscal;

e) documentele din care rezultă că bunurile/serviciile achiziționate pentru care se solicită restituirea TVA sunt destinate unităților spitalicești deținute și exploatate de entitatea nonprofit, respectiv de societatea deținută integral de entitatea/entitățile nonprofit, în cazul în care bunurile/serviciile achiziționate au această destinație;

f) documentele din care rezultă că bunurile/serviciile achiziționate pentru care se solicită restituirea TVA sunt donate/puse gratuit la dispoziția unităților spitalicești din rețeaua publică de stat, respectiv contractul de donație/punere la dispoziție cu titlu gratuit și procesul-verbal de predare-primire, în cazul în care bunurile/serviciile achiziționate au această destinație;

g) declarația pe propria răspundere a reprezentantului legal al entității nonprofit, respectiv al societății deținute integral de entitatea/entitățile nonprofit, din care să rezulte că bunurile prevăzute la art. 294 alin. (5) lit. b) și b¹) din Codul fiscal sunt destinate în mod normal utilizării în domeniul îngrijirilor de sănătate sau pentru utilizarea de către persoanele cu handicap, bunuri esențiale pentru compensarea și depășirea handicapurilor;

h) declarația pe propria răspundere a reprezentantului legal al societății deținute integral de entitatea/entitățile nonprofit, din care să rezulte îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: nu va schimba destinația de unități spitalicești deținute și exploatate de către această societate, nu le va înstrăina, iar pe toată durata de funcționare va presta servicii medicale gratuit sau decontate de sistemul de asigurări sociale de sănătate, fără perceperea de taxe hoteliere/de altă natură.

Art. 3

Entitățile nonprofit, respectiv societățile deținute integral de entitățile nonprofit pot solicita restituirea taxei pe valoarea adăugată în termen de 90 de zile de la încheierea lunii calendaristice pentru care se solicită restituirea, astfel:

a) pentru bunuri ce le-au fost livrate sau servicii care au fost prestate în beneficiul lor în cursul lunii pentru care se solicită restituirea, în cazul în care bunurile/serviciile achiziționate sunt destinate unităților spitalicești deținute și exploatate de entitatea nonprofit, respectiv de societatea deținută integral de entitatea/entitățile nonprofit;

b) pentru bunuri ce le-au fost livrate sau servicii care au fost prestate în beneficiul lor, care sunt donate/puse gratuit la dispoziția unităților spitalicești din rețeaua publică de stat în cursul lunii pentru care se solicită restituirea, în cazul în care bunurile/serviciile achiziționate sunt destinate unităților spitalicești din rețeaua publică de stat.

Art. 4

Prin excepție de la prevederile art. 3, în situația în care entitățile nonprofit, respectiv societățile deținute integral de entitățile nonprofit nu au depus în termen cererea de restituire a taxei pe valoarea adăugată și/sau documentația aferentă, la solicitarea acestora, directorul general al direcției generale regionale a finanțelor publice poate aproba efectuarea restituirii taxei pe valoarea adăugată, dacă cererea este depusă în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere dreptul la restituirea taxei. În acest sens, pe baza documentelor prevăzute la art. 2, depuse de solicitanți, autoritatea fiscală competentă va întocmi un referat semnat de conducătorul acesteia, din care să rezulte că, deși cererile de restituire au fost depuse cu întârziere față de termenul prevăzut la art. 3, sunt îndeplinite condițiile pentru acordarea restituirii taxei pe valoarea adăugată, care va fi înaintat directorului general al direcției generale regionale a finanțelor publice, pentru aprobarea efectuării restituirii taxei pe valoarea adăugată.

Art. 5

Soluționarea cererilor de restituire a TVA se realizează conform procedurii stabilite prin ordin al președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

ANEXĂ: CERERE DE RESTITUIRE a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit, respectiv de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea prevăzută la art. 294 alin. (5) lit. a)-b¹) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal

Denumirea entității nonprofit/societății deținute integral de entitatea/entitățile nonprofit

Codul de identificare fiscală

Adresa

Telefon

Nr. de înregistrare

CERERE DE RESTITUIRE a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit, respectiv de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea prevăzută la art. 294 alin. (5) lit. a)-b¹) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal

În conformitate cu prevederile art. 2 din Procedura de restituire a TVA aferente achizițiilor de bunuri sau servicii efectuate de entitățile nonprofit și de societățile deținute integral de entitățile nonprofit, pentru care se aplică scutirea de taxă

conform art. 294 alin. (5) lit. a)-b¹) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, prin prezenta cerere solicităm restituirea taxei pe valoarea adăugată, în sumă de lei, pentru bunurile/serviciile achiziționate care sunt:

|_| destinate unităților spitalicești deținute și exploatate de entitatea nonprofit/societatea deținută integral de entitatea/entitățile nonprofit, respectiv:

.....
(denumirea și adresa unității spitalicești)

.....
(denumirea și adresa unității spitalicești)

|_| donate/puse gratuit la dispoziția unităților spitalicești din rețeaua publică de stat, respectiv:

.....
(denumirea și adresa unității spitalicești beneficiare)

.....
(denumirea și adresa unității spitalicești beneficiare)

Solicităm restituirea în contul nr., deschis la, sucursala

Reprezentantul legal al entității nonprofit/societății deținute integral de entitatea/entitățile nonprofit,

.....
(numele și prenumele)

.....
(semnătura)

Data

**LEGEA NR. 165/2013 PRIVIND MĂSURILE
PENTRU FINALIZAREA PROCESULUI DE RESTITUIRE
A IMOBILELOR PRELUATE ÎN MOD ABUZIV ÎN PERIOADA
REGIMULUI COMUNIST ÎN ROMÂNIA - MODIFICĂRI
(LEGEA NR. 223/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România (rep. M. Of. nr. 278 din 17 mai 2013, cu modif. și compl. ult.) Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 (rep. M. Of. nr. 798 din 2 septembrie 2005, cu modif. și compl. ult.)	Legea nr. 223/2024 pentru modificarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 (M. Of. nr. 693 din 17 iulie 2024)	Legea nr. 165/2013 - modifică: art. 33 alin. (4) și art. 35 alin. (1); Legea nr. 10/2001 - modifică: art. 24.

În M. Of. nr. 693 din data de 17 iulie 2024 s-a publicat **Legea nr. 223/2024 pentru
modificarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de**

restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989.

Redăm, în cele ce urmează, modificările aduse de actul normativ:

Legea nr. 165/2013

Art. 33 alin. (4)

Vechea reglementare

„Art. 33

(1) Entitățile investite de lege au obligația de a soluționa cererile formulate potrivit Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, înregistrate și nesoluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi și de a emite decizie de admitere sau de respingere a acestora, după cum urmează:

a) în termen de 12 luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr de până la 2.500 de cereri;

b) în termen de 24 de luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr cuprins între 2.500 și 5.000 de cereri;

c) în termen de 36 de luni, entitățile investite de lege care mai au de soluționat un număr de peste 5.000 de cereri.

(...)

(4) Cererile se analizează în ordinea înregistrării lor la entitățile prevăzute la alin. (1)”.

Noua reglementare

La **articolul 33, alineatul (4) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„(4) Cererile se analizează în ordinea înregistrării lor la entitățile prevăzute la alin. (1). Prin excepție, se analizează cu prioritate cererile formulate de persoana certificată de entități desemnate de statul român sau de alte state membre ale Uniunii Europene sau de statul de reședință, ca supraviețuitoare a Holocaustului, aflată în viață la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentei legi, precum și cererile care au ca obiect imobilele pentru care s-au formulat notificări de restituire și pentru care sunt incidente prevederile art. 19 alin. (9) ale Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local, cu modificările și completările ulterioare, la solicitarea autorității care derulează proiecte cu finanțare externă”.

Art. 35 alin. (1)**Vechea reglementare**

„Art. 35

(1) *Deciziile emise cu respectarea prevederilor art. 33 și 34 pot fi atacate de persoana care se consideră îndreptățită la secția civilă a tribunalului în a cărei circumscripție se află sediul entității, în termen de 30 de zile de la data comunicării”.*

Noua reglementare

La **articolul 35, alineatul (1) se modifică** și va avea următorul cuprins:

„Art. 35

(1) Deciziile emise cu respectarea prevederilor art. 33 și 34 pot fi atacate de persoana care se consideră îndreptățită la secția civilă a tribunalului în a cărei circumscripție se află imobilul, în termen de 30 de zile de la data comunicării. În procedura judecătorească, cuantumul despăgubirilor se va stabili prin raportare la grila notarială valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești”.

Legea nr. 10/2001**Art. 24****Vechea reglementare**

„Art. 24

(1) *În absența unor probe contrare, existența și, după caz, întinderea dreptului de proprietate, se prezumă a fi cea recunoscută în actul normativ sau de autoritate prin care s-a dispus măsura preluării abuzive sau s-a pus în executare măsura preluării abuzive.*

(2) *În aplicarea prevederilor alin. (1) și în absența unor probe contrare, persoana individualizată în actul normativ sau de autoritate prin care s-a dispus sau, după caz, s-a pus în executare măsura preluării abuzive este presupusă că deține imobilul sub nume de proprietar”.*

Noua reglementare

Articolul 24 se modifică și va avea următorul cuprins:

„Art. 24

Existența și, după caz, întinderea dreptului de proprietate se prezumă a fi cele recunoscute în actul normativ sau de autoritate prin care s-a dispus măsura preluării abuzive, cu condiția depunerii oricăror alte acte juridice care atestă deținerea imobilului la momentul trecerii în proprietatea statului”.

**LEGEA NR. 143/2000 PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATERICA
TRAFICULUI ȘI CONSUMULUI ILICIT DE DROGURI -
COMPLETARE (LEGEA NR. 234/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificador	Sumar
Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri (M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014)	Legea nr. 234/2024 pentru completarea art. 22 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri (M. Of. nr. 713 din 22 iulie 2024)	<i>- introduce: art. 22 alin. (4¹) și (4²)</i>

În M. Of. nr. 713 din 22 iulie 2024 s-a publicat **Legea nr. 234/2024 pentru completarea art. 22 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.**

Vă prezentăm, în cele urmează, completările aduse respectivului act normativ.

Art. 22 alin. (4¹) și (4²)

Art. 22

(1) Consumul de droguri aflate sub control național, fără prescripție medicală, este interzis pe teritoriul României.

(2) Persoana care consumă ilicit droguri aflate sub control național poate fi inclusă, cu acordul său, într-un program integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri. Manifestarea acordului de includere în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri se face prin semnarea unui document, potrivit regulamentului pentru aplicarea dispozițiilor prezentei legi.

(3) Stabilirea programului psihologic și social individualizat se face de către centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, pe baza evaluării psihologice și sociale și în

concordanță cu rezultatele examinării medicale solicitate unei unități medicale, conform criteriilor prevăzute în regulamentul de aplicare a prezentei legi.

(4) Stabilirea programului terapeutic individualizat se face conform protocoalelor de practică, elaborate de Ministerul Sănătății, prin structurile sale specializate și Colegiul Medicilor din România.

Noua reglementare

Potrivit noii reglementări, la **articolul 22, după alineatul (4), se introduc două noi alineate, alin. (4¹) și (4²)**, cu următorul cuprins:

„(4¹) Se înființează și se organizează centre de dezintoxicare și recuperare a dependenților de droguri ca instituții specializate pentru recuperarea socială a persoanelor dependente de droguri, prin hotărâre a Guvernului, în fiecare dintre cele 8 regiuni de dezvoltare ale României, conform anexei la Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România, cu modificările și completările ulterioare. Acestea au personalitate juridică și se înființează și funcționează în subordinea Ministerului Sănătății. Centrele se acreditează de către Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate conform standardelor internaționale în materia recuperării persoanelor dependente de droguri.

(4²) Pentru construcția, înființarea și funcționarea centrelor se alocă sume de investiții și de funcționare în proporție egală, 50% din bugetul de stat prin Ministerul Sănătății și 50% din bugetele autorităților publice locale interesate, ori fonduri din programe de finanțare europene.”

**LEGEA NR. 61/1991 PENTRU SANȚIONAREA FAPTELOR
DE ÎNCĂLCARE A UNOR NORME DE CONVIEȚUIRE
SOCIALĂ, A ORDINII ȘI LINIȘTII PUBLICE - COMPLETARE
(LEGEA NR. 233/2024)**

De Redacția Pro Lege

Actul modificat	Actul modificator	Sumar
Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice (M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2020)	Legea nr. 233/2024 privind completarea Legii nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice (M. Of. nr. 713 din 22 iulie 2024)	- <i>introduce: art. 2^{^1}</i>

În M. Of. nr. 713 din 22 iulie 2024 s-a publicat **Legea nr. 233/2024 privind completarea Legii nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice.**

Vă prezentăm, în cele urmează, completările aduse respectivului act normativ.

Art. 2^{^1}

Potrivit noii reglementări, *se introduce art. 2^{^1}*, cu următorul cuprins:

„(1) În vederea verificării împlinirii vârstei de 18 ani a cumpărătorilor și consumatorilor care solicită vânzarea, respectiv servirea băuturilor alcoolice, băuturilor energizante și/sau produselor reglementate de dispozițiile art. 2 din Legea nr. **201/2016** privind stabilirea condițiilor pentru fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor de tutun și a produselor conexe și de modificare a Legii nr. **349/2002** pentru prevenirea și combaterea efectelor consumului produselor de tutun, cu modificările și completările ulterioare, membrii personalului localurilor publice și vânzătorii din unitățile comerciale au obligația de a solicita consultarea actelor de identitate ale consumatorilor.

(2) În cazul neîndeplinirii obligației prevăzute la alin. (1), membrii personalului localurilor publice și vânzătorii din unitățile comerciale pot fi sancționați cu amendă de la 10.000 lei la 30.000 lei.”

V. JURISPRUDENȚĂ ÎCCJ

• ABSTRACT

RIL (Appeal in the interest of the law)

With regard to the work of the High Court of Cassation and Justice (Panel on the appeal in the interest of the law), acceptance decisions were handed down concerning: G.E.O. no. 99/2006 on credit institutions and capital adequacy, G.E.O. no. 94/2000 on the retrocession of certain immovable property that belonged to religious cults in Romania, republished, as subsequently amended and supplemented.

HP

In relation to the activity of the High Court of Cassation and Justice (the Panel regarding the settlement of certain legal matters), two decisions were published regarding: Decree-Law No 118/1990 on the granting of certain rights to persons persecuted for political reasons by the dictatorship established since 6 March 1945 and to those deported abroad or taken prisoner, republished, as subsequently amended and supplemented; Law no. 263/2010 on the unitary public pension system.

RIL

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 9/2024
(M. OF. NR. 637/04.07.2024): ART. 113 ALIN. (2) LIT. A)
DIN O.U.G. NR. 99/2006 PRIVIND INSTITUȚIILE DE CREDIT
ȘI ADECVAREA CAPITALULUI

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 9/2024	Complet RIL	Art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr.	Moștenitorii titularului de cont decedat au

(M. Of. nr. 637 din 4 iulie 2024)		99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului	<i>dreptul să obțină furnizarea, de către instituțiile bancare, a informațiilor protejate de secretul bancar, pentru perioada anterioară decesului, numai în măsura în care justifică scopul pentru care le pretind.</i>
-----------------------------------	--	---	--

În M. Of. nr. 637 din 4 iulie 2024 s-a publicat **Decizia nr. 9/2024** pentru admiterea recursului în interesul legii privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, în sensul nevoii justificării scopului pretinderii de informații protejate de secretul bancar de către moștenitorii titularului de cont decedat pentru perioada anterioară decesului.

Astfel, Înalta Curte a statuat că „moștenitorii titularului de cont decedat au dreptul să obțină furnizarea, de către instituțiile bancare, a informațiilor protejate de secretul bancar, pentru perioada anterioară decesului, numai în măsura în care justifică scopul pentru care le pretind”.

Obiectul recursului în interesul legii

O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare

„Art. 113 – (...)”

(2) Informații de natura secretului bancar pot fi furnizate, în măsura în care acestea sunt justificate de scopul pentru care sunt cerute ori furnizate, în următoarele situații:

a) la solicitarea titularului de cont sau a moștenitorilor acestuia, inclusiv a reprezentanților legali și/sau statutari, ori cu acordul expres al acestora;” (...)”

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 9/2024

Prin **Decizia nr. 9/2024**, ÎCCJ (Complet RIL) a **admis** recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Galați și, în consecință, stabilește că: „În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 113 alin. (2) lit. a) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, moștenitorii titularului de cont decedat au dreptul să obțină furnizarea, de către instituțiile bancare, a informațiilor protejate de secretul bancar, pentru perioada anterioară decesului, numai în măsura în care justifică scopul pentru care le pretind”.

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 12/2024
(M. OF. NR. 678/15.07.2024): ART. 6 ALIN. (1) ȘI ART. 5 ALIN. (5)
DIN O.U.G. NR. 94/2000 PRIVIND RETROCEDAREA
UNOR BUNURI IMOBILE CARE AU APARTINUT CULTELOR
RELIGIOASE DIN ROMÂNIA**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 12/2024 (M. Of. nr. 678 din 15 iulie 2024)	Complet RIL	Art. 6 alin. (1) și art. 5 alin. (5) din O.U.G. nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, rep., cu modif. și compl. ult.	<i>Numai titularii cererilor de retrocedare ale căror imobile, ce fac obiectul ordonanței de urgență, au fost înstrăinate legal după data de 22 decembrie 1989 pot opta pentru acordarea măsurilor reparatorii în echivalent potrivit art. 5 alin. (5) din actul normativ menționat.</i>

În M. Of. nr. 678 din 15 iulie 2024 s-a publicat **Decizia nr. 12/2024** pentru admiterea recursului în interesul legii privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 6 alin. (1) și art. 5 alin. (5) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Astfel, Înalta Curte a statuat că „numai titularii cererilor de retrocedare ale căror imobile, ce fac obiectul ordonanței de urgență, au fost înstrăinate legal după data de 22 decembrie 1989 pot opta pentru acordarea măsurilor reparatorii în echivalent potrivit art. 5 alin. (5) din actul normativ menționat”.

Obiectul recursului în interesul legii

Art. 6 alin. (1) și art. 5 alin. (5) din O.U.G. nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România

„Art. 6

(1) *În cazul în care imobilele ce fac obiectul prezentei ordonanțe de urgență au fost înstrăinate legal după data de 22 decembrie 1989, titularii cererilor de retrocedare pot opta pentru acordarea măsurilor reparatorii în echivalent potrivit art. 5 alin. (5)”.*

„Dispozițiile art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România pot fi interpretate în sensul că se aplică și titularilor cererilor de retrocedare a imobilelor înstrăinate legal anterior datei de 22 decembrie 1989?”.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 12/2024

Prin **Decizia nr. 12/2024**, ÎCCJ (Complet RIL) *a admis* recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că: *„În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România, republicată, cu modificările și completările ulterioare, numai titularii cererilor de retrocedare ale căror imobile, ce fac obiectul ordonanței de urgență, au fost înstrăinate legal după data de 22 decembrie 1989 pot opta pentru acordarea măsurilor reparatorii în echivalent potrivit art. 5 alin. (5) din actul normativ sus-menționat”.*

HP

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 21/2024
(M. OF. NR. 633/4.07.2024): ART. 5 ALIN. (6) ȘI ALIN. (7)
DIN DECRETUL-LEGE NR. 118/1990 PRIVIND ACORDAREA
UNOR DREPTURI PERSOANELOR PERSECUTATE
DIN MOTIVE POLITICE**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 21/2024 (M. Of. nr. 633 din 7 iulie 2024)	Complet DCD	Art. 5 alin. (6) și alin. (7) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare.	<i>În interpretarea dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990, recunoașterea unor drepturi proprii copilului minor la data la care unul sau ambii părinți au fost strămutați în altă localitate, precum și copilului născut în perioada strămutării are drept consecință, după intrarea în vigoare a acestei norme, încetarea practicii anterioare de recunoaștere a dreptului la aceeași indemnizație în temeiul art. 1 alin. (1) lit. e) din acest act normativ.</i>

În M. Of. nr. 633 din 7 iulie 2024, s-a publicat Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 21/2024, în materie de drept civil, pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: 1. Dacă, după intrarea în vigoare a dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege

nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, recunoașterea unor drepturi proprii copilului minor sau copilului născut în timpul strămutării, în temeiul acestei norme, are drept consecință încetarea practicii anterioare de recunoaștere a dreptului la aceeași indemnizație, în temeiul art. 1 alin. (1) lit. e) din Decretul-lege nr. 118/1990.

2. Dacă descendentul unei astfel de persoane are la rândul său dreptul la indemnizația lunară stabilită conform prevederilor art. 5 alin. (7) din același act normativ.

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Art. 5 alin. (6) și alin. (7) din Decretul-lege nr. 118/1990

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 21/2024

Prin Decizia nr. 21/2024, ÎCCJ (Complet DCD) a admis sesizarea formulată de Tribunalul Mureș – Secția contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 3.195/102/2023, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „1. Dacă, după intrarea în vigoare a dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, recunoașterea unor drepturi proprii copilului minor sau copilului născut în timpul strămutării, în temeiul acestei norme, are drept consecință încetarea practicii anterioare de recunoaștere a dreptului la aceeași indemnizație, în temeiul art. 1 alin. (1) lit. e) din Decretul-lege nr. 118/1990. 2. Dacă descendentul unei astfel de persoane are la rândul său dreptul la indemnizația lunară stabilită conform prevederilor art. 5 alin. (7) din același act normativ” și stabilește că: „1. În interpretarea dispozițiilor art. 5 alin. (6) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, recunoașterea unor drepturi proprii copilului minor la data la care unul sau ambii părinți au fost strămutați în altă localitate, precum și copilului născut în perioada strămutării are drept consecință, după intrarea în vigoare a acestei norme, încetarea practicii anterioare de recunoaștere a dreptului la aceeași indemnizație în temeiul art. 1 alin. (1) lit. e) din acest act normativ.

2. În interpretarea dispozițiilor art. 5 alin. (7) din Decretul-lege nr. 118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat, cu modificările și completările ulterioare, de aceste prevederi nu pot beneficia copiii persoanelor prevăzute la art. 5 alin. (6) din acest act normativ”.

**DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD) NR. 28/2024
(M. OF. NR. 669/12.07.2024): ART. 30 ALIN. (44)
DIN LEGEA NR. 263/2010 PRIVIND SISTEMUL UNITAR
DE PENSII PUBLICE**

De Redacția Pro Lege

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Act normativ	Sumar
Decizia ÎCCJ nr. 28/2024 (M. Of. nr. 669 din 12 iulie 2024)	Complet DCD	Art. 30 alin. (4 ⁴) și art. 30 alin. (1) lit. i), art. 56 alin. (1) lit. d), art. 56 ² , art. 100 lit. b) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice	<i>Asimilarea perioadei anterioare datei de 1 aprilie 2001, în care salariații au desfășurat activități dintre cele prevăzute de art. 30 alin. (1) lit. i) din aceeași lege, în locurile de muncă încadrate în grupa a II-a de muncă, unui stagiul de cotizare în condiții speciale de muncă, produce efecte și sub aspectul majorării punctajelor lunare cu 50%, conform art. 100 lit. b) din Legea nr. 263/2010, iar nu doar cu privire la determinarea stagiului de cotizare, potrivit art. 56 alin. (1) lit. d), și la reducerea vârstei de pensionare, potrivit art. 56² din Legea nr. 263/2010.</i>

În M. Of. nr. 669 din 12 iulie 2024 s-a publicat Decizia ÎCCJ nr.28/2024 în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la interpretarea dispozițiilor art. 30 alin. (4⁴) și art. 30 alin. (1) lit. i), art. 56 alin. (1) lit. d), art. 56², art. 100 lit. b) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

Vă precizăm că în ședința din 3 iunie 2024, Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, legal constituit în cauză, s-a reunit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Dacă asimilarea grupei a II-a de muncă în condiții speciale, conform art. 30 alin. (4⁴) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, produce efecte și sub aspectul majorării punctajelor lunare, conform art. 100 lit. b) din Legea nr. 263/2010, sau doar cu privire la calculul stagiului de cotizare, prevăzut de art. 56 alin. (1) lit. d) și reducerea vârstei de pensionare, potrivit art. 56² din Legea nr. 263/2010.”

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. **263/2010** privind sistemul unitar de pensii publice:

„Art. 30. – (...) (4⁴) Este asimilată stagiului de cotizare în condiții speciale de muncă perioada anterioară datei de 1 aprilie 2001, în care salariații au desfășurat activități dintre cele prevăzute la alin. (1) lit. i), în locurile de muncă încadrate conform legislației anterioare în grupa I și/sau grupa a II-a de muncă. (...)”

„Art. 56. – (1) Fac excepție de la prevederile art. 55 alin. (1) lit. b) persoanele care au realizat un stagiu de cotizare de cel puțin:

a) 20 de ani în locurile de muncă prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. a) sau 15 ani în locurile de muncă prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. a) în cazul în care activitatea minieră încetează sau a încetat ca urmare a obligațiilor pe care și le asumă sau și le-a asumat statul român în negocierile cu Comisia Europeană, pentru care reducerea vârstei standard de pensionare este de 20 de ani;

b) 20 de ani în locurile de muncă prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. f) pentru care reducerea vârstei standard de pensionare este de 15 ani;

c) 25 de ani în locurile de muncă prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. d) și e) pentru care reducerea vârstei standard de pensionare este de 13 ani;

d) 25 de ani în locurile de muncă prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. h)-l) pentru care reducerea vârstei standard de pensionare este de 13 ani. (...)”

„Art. 56². – (1) Prin excepție de la prevederile art. 55 alin. (1) lit. b), persoanele care au desfășurat activități dintre cele prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. g) și i) beneficiază de pensie pentru limită de vârstă cu reducerea vârstei standard de pensionare cu 13 ani, pentru un stagiu de cotizare de cel puțin 25 de ani realizat în aceste activități.

(2) Pentru persoanele care au desfășurat activitățile prevăzute la alin. (1), stagiul complet de cotizare este de 25 de ani.”

„Art. 100. – Persoanele care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupele I și a II-a de muncă, potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, cele care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în condiții deosebite sau condiții

speciale, potrivit legii, beneficiază de majorarea punctajelor lunare realizate în perioadele respective, după cum urmează:

a) cu 25% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri încadrate în grupa a II-a de muncă, potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, sau în locuri de muncă încadrate în condiții deosebite, potrivit legii;

b) cu 50% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri încadrate în grupa I de muncă, potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, sau în locuri de muncă încadrate în condiții speciale, potrivit legii."

Decizia ÎCCJ (Complet DCD) nr. 28/2024

Prin **Decizia nr. 28/2024**, ÎCCJ (Complet DCD) a *admis* sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova – Secția de litigii de muncă și asigurări sociale, în Dosarul nr. 2.755/95/2022 și, în consecință, a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 30 alin. (4⁴) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, *asimilarea perioadei anterioare datei de 1 aprilie 2001, în care salariații au desfășurat activități dintre cele prevăzute de art. 30 alin. (1) lit. i) din aceeași lege, în locurile de muncă încadrate în grupa a II-a de muncă, unui stagiou de cotizare în condiții speciale de muncă, produce efecte și sub aspectul majorării punctajelor lunare cu 50%, conform art. 100 lit. b) din Legea nr. 263/2010, iar nu doar cu privire la determinarea stagiului de cotizare, potrivit art. 56 alin. (1) lit. d), și la reducerea vârstei de pensionare, potrivit art. 56² din Legea nr. 263/2010.*